

Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Πειραιά
Σχολή Διοίκησης και Οικονομίας
Τμήμα Λογιστικής

Πτυχιακή Εργασία

Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΕΛΛΑΔΑΣ ΚΑΙ ΚΥΠΡΟΥ

Επιβλέπουσα: Καρακούση Γεωργία

ΓΡΥΛΛΑΚΗ ΑΣΠΑΣΙΑ (Α.Μ. 13894)
ΜΠΟΝ ΑΔΑΜΑΝΤΙΑ (Α.Μ. 13754)

Αθήνα 2013

Technological Educatioal Institute of Piraeus
Faculty of Management and Economics
Accounting Department

Graduate Essay

Economic Crisis In Greece and Cyprus

Supervisor: Karakousi Georgia

Gryllaki Aspasia (A.M. 13894)
Bon Adamadia (A.M. 13754)

Athens 2013

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1	Παγκόσμια οικονομική κρίση	7
1.1	Οι συντελεστές της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης	8
1.1.1	Οι κεντρικές τράπεζες	8
1.1.2	Οι εμπορικές τράπεζες	8
1.1.3	Οι επενδυτικές τράπεζες	9
1.1.4	Τα Hedge funds	10
1.1.5	Ασφαλιστικά συμβόλαια δανείων (Credit default swaps) ..	11
1.2	Οι επιπτώσεις	13
2	Το πρόβλημα της ελληνικής οικονομίας	16
2.1	Έλλειμμα και χρέος	16
2.2	Οι επιρροές του δημόσιου χρέους στην οικονομία	18
2.3	Η συσσώρευση του εξωτερικού χρέους και η συμβολή του δημόσιου χρέους	19
2.4	Η αποπληρωμή του χρέους	22
3	Απόψεις για την έξοδο της Ελλάδας από την κρίση	25
3.1	Πρώτος άξονας-αναδιάρθρωση/διαγραφή του χρέους	25
3.1.1	Αναδιάρθρωση του χρέους με κοινή συναίνεση	25
3.1.2	Διαγραφή του χρέους	26
3.2	Δεύτερος άξονας – μηδενισμός του χρέους και ανάπτυξη	29
3.2.1	Φοροδιαφυγή	29
3.2.2	Δημόσιος τομέας	32
3.2.3	Ανταγωνιστικότητα	37
4	Πιστοληπτική αξιολόγηση Κυπριακής Δημοκρατίας	47
5	Έλλειμμα και χρέος της Κύπρου	51
6	Οι επιρροές του κυπριακού χρέους στην οικονομία	55
7	Η αποπληρωμή του κυπριακού χρέους	59
8	Αντιμετώπιση κρίσης-απόψεις για την έξοδο της Κύπρου από τη κρίση ..	64
9	Παράρτημα: Τεκμηρίωση ηλεκτρικών πηγών	75

Βιβλιογραφικές Αναφορές.....	59
------------------------------	----

ΠΙΝΑΚΑΣ ΣΧΗΜΑΤΩΝ

<i>Πίνακας 1:</i> Κατανάλωση και επενδύσεις ως προς το ΑΕΠ	8
<i>Πίνακας 2:</i> Εξέλιξη εξωτερικού χρέους.....	11
<i>Πίνακας 3:</i> Συσχέτιση Ανταγωνιστικότητας/Πραγματικού ΑΕΠ.....	34
<i>Πίνακας 4:</i> Πιστοληπτική αξιολόγηση	
<i>Πίνακας 5:</i> Δημοσιονομικό έλλειμμα	
<i>Πίνακας 6:</i> Δημόσιο χρέος	
<i>Πίνακας 7:</i> Πίνακας ελλειμμάτων κεντρικής κυβέρνησης.....	54
<i>Πίνακας 8:</i> Διαχρονικός πίνακας χρέους ως επί της % του ΑΕΠ.....	55
<i>Πίνακας 9:</i> Διαχρονική εξέλιξη του πραγματικού ΑΕΠ.....	56
<i>Πίνακας 10:</i> Συσχέτιση ρυθμού ΑΕΠ και ανταγωνιστικότητας.....	57

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η παγκόσμια οικονομία, βρίσκεται σε μια άνευ προηγουμένου οικονομική κρίση η οποία έχει έντονα συστημικό χαρακτήρα καθώς οι παγκόσμιες αγορές αλληλοεξαρτώνται πιο έντονα και γρήγορα από ποτέ. Το σύνολο του παγκόσμιου χρηματοπιστωτικού συστήματος αλλά και η διάρθρωση των οικονομιών των κρατών έχουν έντονο το στοιχείο της παγκοσμιοποιημένης οικονομίας. Έτσι, επενδυτικά – χρηματιστηριακά προϊόντα που δομούνται για παράδειγμα στις ΗΠΑ μπορούν να διακινούνται ακόμα και στις πιο απόμακρες χρηματιστηριακές αγορές. Ομοίως μία χώρα μπορεί να βασίζει την οικονομική της κατάσταση στο δανεισμό από άλλες χώρες μέσω των ομολόγων. Και στις δυο περιπτώσεις, οι τελικοί αποδέκτες των προϊόντων αντιμετωπίζουν κινδύνους, που έχουν να κάνουν με την αξιοπιστία, τη διαφθορά και την οικονομική ευημερία της πηγής. Αν για παράδειγμα ο εκδότης του επενδυτικού προϊόντος ή η εκδότρια χώρα του ομολόγου πτωχεύσει, τότε ο επενδυτής – δανειστής χάνει τα χρήματα του.

Γίνεται λοιπόν αντιληπτό ότι όταν τα φαινόμενα φαυλότητας στη λειτουργία των αγορών γενικεύονται, τότε η παγκοσμια οικονομία μπαίνει σε μία συστημική δίνη με δύσκολες διεξόδους. Έτσι μέσα σε αυτό το δυσχερές για την παγκόσμια οικονομία κλίμα ο κλοιός γύρω από την Ελλάδα και την Κύπρο στενεύει.

Μπορεί τα ελληνικά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα να μην είχαν εκτεθεί σε μεγάλο βαθμό στα λεγόμενα τοξικά προϊόντα που οδήγησαν στην κατάρρευση κολοσσούς του χώρου αλλά οι πιστωτές της ερευνώντας τα οικονομικά τους και τη φερεγγυότητα των δανειζομένων τους ανακάλυψαν μια μεγάλη αλήθεια. Έτσι, το αναπτυξιακό διαμάντι της Μεσογείου, δεν ήταν και τόσο διαμάντι.

Επιπλέον, η Ελλάδα βρίσκεται σε μία κρίσιμη καμπή της σύγχρονης ιστορίας της, καθώς οι οικονομικές πολιτικές των τριών τελευταίων δεκαετιών την έχουν οδηγήσει στα πρόθυρα της χρεοκοπίας. Η χρεοκοπία, ωστόσο, είναι δυνατόν να αποτραπεί και η Ελλάδα να επανέλθει σε τροχιά ανάπτυξης, με την προϋπόθεση ότι θα νομοθετηθούν και θα εφαρμοστούν με συνέπεια σημαντικές οικονομικές αλλαγές -

μεταρρυθμίσεις. Για την επιτυχία αυτών των μεταρρυθμίσεων, σημαντικό ρόλο διαδραματίζει η κοινωνική συναίνεση. Για να επιτευχθεί κοινωνική συναίνεση, η λύση δεν είναι το μαγικό ραβδί, στρατηγική η οποία ακολουθείται, αλλά θα πρέπει η κυβέρνηση να αποδείξει στους πολίτες ότι η ατιμωρησία για τους ίδιους τους πολιτικούς που υπέγραψαν την καταδίκη του ελληνικού κράτους τις τελευταίες δεκαετίες, έχει λάβει τέλος. Η συναίνεση όμως απουσιάζει. Ορισμένοι αντιτίθενται στις μεταρρυθμίσεις στις οποίες έχει συμφωνήσει η Ελλάδα με τους δανειστές της, αναφέροντας ότι είναι άστοχες ή ότι σηματοδοτούν απώλεια της εθνικής κυριαρχίας. Κάποιοι άλλοι υπεραμύνονται των μεταρρυθμίσεων, υποστηρίζοντας, ωστόσο, ότι αποτελούν το τίμημα που πρέπει καταβληθεί για την αποφυγή της πτώχευσης, υπονοώντας έτσι ότι θα υποστήριζαν κάθε μεταρρύθμιση που θα απαιτούνταν από τους δανειστές της Ελλάδας. Τέλος, ένα μεγάλο ποσοστό του κοινού παραμένει αβέβαιο σχετικά με το αν η Ελλάδα θα καταφέρει να ξεπεράσει την κρίση, και δεν γνωρίζει με ποιόν τρόπο θα συμβάλλουν οι μεταρρυθμίσεις στην επίτευξη αυτού του σκοπού.

Παράλληλα, η οικονομική κρίση που ξεκίνησε το 2012 στην Κύπρο, υπήρξε η μεγαλύτερη οικονομική κρίση που γνώρισε η Κυπριακή Δημοκρατία. Επιπλέον, σύμφωνα με έρευνα των Financial Times, από το 2007 έως και σήμερα το Χρηματιστήριο Αξιών Κύπρου (ΧΑΚ) καταγράφει ζημιές 97%. Κύρια αιτία της κρίσης αυτής υπήρξε η μεγάλη έκθεση των κυπριακών τραπεζών σε ελληνικά ομόλογα, που κουρεύτηκαν την άνοιξη του 2012.

Ωστόσο, και παρά τον χαμηλό της πληθυσμό και τη μικρή της οικονομία, η Κύπρος έχει ιδιαίτερα ανεπτυγμένο τραπεζικό κλάδο. Όμως, μετά το κούρεμα του ελληνικού χρέους, η έκθεση των κυπριακών τραπεζών σ' αυτό άγγιξε τα 22 δις ευρώ, ποσό μεγαλύτερο από το εγχώριο προϊόν της Κύπρου. Επίσης, το διακρατικό δάνειο που είχε λάβει η Κύπρος από τη Ρωσία, ύψους 2,5 δις ευρώ, ικανό για να καλύψει τις δανειακές ανάγκες της Κύπρου μέχρι το πρώτο τρίμηνο του 2013, ήταν πλέον ανεπαρκές.

Με το παρόν κείμενο επιδιώκουμε να συμβάλλουμε στη δημιουργία κοινωνικής γνώσης, επεξηγώντας το πρόβλημα και προτείνοντας λύσεις με βάση την οικονομική θεωρία. Αναλύουμε τις αλλαγές που πρέπει να επιτευχθούν για να προσπεράσουμε τα εμπόδια, με απλό, άμεσα κατανοητό αλλά και τεκμηριωμένο τρόπο τόσο στην Ελλάδα όσο και στην Κύπρο.

Η συζήτηση που αφορά στα τρέχοντα προβλήματα της Ελλάδας, επικεντρώνεται στη βραχυπρόθεσμη αλλά και μακροπρόθεσμη διαχείριση της κρίσης.

Απαντώνται ερωτήματα όπως : Πρέπει η Ελλάδα να ακολουθήσει τον δρόμο που έχει πάρει ή θα πρέπει να ληφθούν ριζοσπαστικότερα μέτρα; Μπορεί η κυβέρνηση να δημιουργήσει κοινωνική συναίνεση για να λάβει τα απαραίτητα μέτρα; Θα καταφέρει η Ελλάδα να αποπληρώσει το χρέος της ή θα αναγκαστεί να προχωρήσει σε αναδιάρθρωση - διαγραφή του; Είναι μεγάλος ο δημόσιος τομέας ή έχει πρόβλημα παραγωγικότητας; Πώς θα αυξηθεί η ανταγωνιστικότητα της οικονομίας;

Πιο συγκεκριμένα, η Ενότητα 1 του παρόντος παρουσιάζει τους παράγοντες που οδήγησαν στο ξέσπασμα της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης το Σεπτέμβριο του 2008 στις Η.Π.Α καθώς και τις επιπτώσεις τους. Η ενότητα 2, αφορά στην Ελλάδα και επεξηγεί πότε συσσωρεύτηκε το τεράστιο δημόσιο χρέος της Ελλάδας και πως επηρέασε την οικονομία. Καταλογίζονται ευθύνες στις κυβερνήσεις, που διαχειρίστηκαν μετά τη μεταπολίτευση τους δανεικούς πόρους και γίνεται διαχωρισμός δημόσιου και εξωτερικού χρέους. Στην Ενότητα 3 παρουσιάζονται αναλυτικά οι απόψεις μας για την έξοδο της Ελλάδας από την κρίση, κινούμενες σε δύο άξονες, που αφορούν την αναδιάρθρωση - διαγραφή του παράνομου χρέους και τον καταλογισμό ευθυνών και ποινικών διώξεων, ώστε να επιτευχθεί η εμπιστοσύνη προς την κυβέρνηση και συνεπώς η απαραίτητη κοινωνική συναίνεση, ώστε να προχωρήσουν οι απαραίτητες βασικές και επώδυνες μεταρρυθμίσεις, που αφορούν την αναδιάρθρωση του δημόσιου τομέα, των διοικητικών πρακτικών και του φορολογικού - φοροεισπρακτικού συστήματος.

Επιπρόσθετα, στην ενότητα 4 θα αναφερθούμε στην πιστοληπτική αξιολόγηση της ικανότητας της Κυπριακής Δημοκρατίας, όπως αυτή ορίζεται από τους διεθνείς Οίκους Αξιολόγησης. Στην 5 ενότητα θα παρουσιάσουμε το δημόσιο κυπριακό έλλειμμα, καθώς και το δημόσιο χρέος της Κύπρου. επιπλέον, θα γίνει λόγος ως προς το ΑΕΠ της χώρας, μιλώντας πάντα σε κλίμακα ποσοστών επί του ΑΕΠ και δηλώνοντας έτσι την πορεία του δημόσιου ελλείμματος και χρέους στο νησί της Κύπρου. Στην ενότητα 6 θα απαντήσουμε σε ερωτήματα, όπως για παράδειγμα: «πώς επηρεάζει το χρέος την οικονομία της Κύπρου;» καθώς επίσης και στο ερώτημα: «η λύση που δόθηκε για την κυπριακή κρίση είναι στην πραγματικότητα λύση ή απλά ένα αποτυχημένο μοντέλο;». Στη συνέχεια, θα μιλήσουμε στην ενότητα 7 για τη χρηματοδότηση των δανειοληπτικών αναγκών (i), την παράταση της

Ρωσίας, όσον αφορά το δάνειο που έχει χορηγήσει στην Κύπρο, τις αποπληρωμές του χρέους (ii), ενώ θα αναφέρουμε και ένα χρονοδιάγραμμα λήξης του χρέους (iii). Τέλος, στην 8 ενότητα, θα επισημάνουμε πιθανές λύσεις αντιμετώπισης του κυπριακού οικονομικού προβλήματος, με βάση πέντε ενδεχόμενους άξονες πολιτικής, που σκοπός τους είναι να διασώσουν την Μεγαλόνησο Κύπρο από τον κλοιό της οικονομικής κρίσης.

1

Η παγκόσμια οικονομική κρίση

Οι οικονομολόγοι θα πρέπει να μελετούν την ανθρώπινη φύση και ιδιαίτερα την ψυχική ευφορία και το φόβο. Η ευφορία και η ευεξία είναι οι παράγοντες οι οποίοι κάνουν τον άνθρωπο να δραστηριοποιείται επιχειρηματικά, να επενδύει, να αναλαμβάνει ρίσκο και να καταναλώνει. Όμως η υπερβολική ευφορία και ευεξία κάνει τους ανθρώπους να υπερτιμούν τις δυνατότητες τους, να εκτίθενται υπερβολικά στο δανεικό χρήμα, με αποτέλεσμα η σκληρή πραγματικότητα, κάποια στιγμή να τους προσγειώνει και να μετατρέπει την ευεξία σε φόβο.

Ο φόβος είναι η ανθρώπινη αντίδραση όταν απειλείται το αίσθημα της αυτοσυντήρησης του. Η κύρια οικονομική αντίδραση στο φόβο είναι η τάση για αποφυγή ρίσκου, με αποτέλεσμα να περιορίζεται η επιθυμία του ανθρώπου να επενδύει και να εμπορεύεται (μείωση της κατανάλωσης). Αυτός ο φόβος σήμερα κυριαρχεί στις παγκόσμιες αγορές.

1.1 Οι συντελεστές της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης

1.1.1 Οι κεντρικές τράπεζες

Ένας από τους βασικούς ρόλους των κεντρικών τραπεζών είναι η δημιουργία μακροχρόνιας ισορροπίας στις αγορές. Βασικό τους όπλο για την επίτευξη αυτού του στόχου είναι οι αυξομειώσεις των επιτοκίων με τις οποίες χορηγούν πιστώσεις στις εμπορικές τράπεζες (διατραπεζικά επιτόκια) ώστε να ελέγχουν την προσφορά χρήματος. Σε περίπτωση υπερβολών στις αγορές, αυξάνουν τα επιτόκια ώστε το κόστος του δάνειων να γίνει πιο ακριβό, με αποτέλεσμα να μειώνουν την κυκλοφορία χρήματος, ώστε να μειωθεί η ζήτηση και αντίστοιχα να μειωθούν οι τιμές στις αγορές. Το εγχείρημα αυτό απαιτεί μεγάλη προσοχή και εμπειρία όσον αφορά το σωστό χρόνο και το μέγεθος μεταβολής του επιτοκίου. Διαφορετικά, μη κατάλληλοι χειρισμοί, θα οδηγήσουν σε απότομες και επικίνδυνες μεταβολές των αγορών.

Μέχρι τις αρχές το 2007 η ομοσπονδιακή τράπεζα (FED) των ΗΠΑ ανέβασε το επιτόκιο¹ δανεισμού από 1 % (το 2004) στο 5,25% για να αντιμετωπίσει τις ανοδικές υπερβολές στις τιμές των ακινήτων.

Αυτές οι διαδοχικές αυξήσεις έχοντας εξαφανίσει τη φθηνή πίστωση, ήταν η γενεσιουργός αιτία πίσω από την κρίση στην αγορά Subprime (μειωμένης εξασφάλισης) δανείων, η οποία με τη σειρά της προκάλεσε το ντόμινο στις χρηματοπιστωτικές αγορές.

Από το Σεπτέμβριο του 2007 μέχρι το 2008, το επιτόκιο μειώθηκε ραγδαία και πάλι στο 1 % για να αντιμετωπιστεί η υπερβολή στη πτώση των τιμών στις αγορές ενώ από το Δεκέμβριο του ίδιου έτους μέχρι σήμερα (Μάιος 2011) η FED ακολουθεί τη πολιτική των μηδενικών επιτοκίων² (0-0,25%).

1.1.2 Οι εμπορικές τράπεζες

Μία από τις βασικές λειτουργίες των εμπορικών τραπεζών είναι η χορήγηση δανείων και δη στεγαστικών δανείων. Οι εμπορικές τράπεζες πωλούσαν αυτά τα

¹ Επιτόκια και συναλλαγματικές ισοτιμίες , Alpha Bank, σελ 8, Απρίλιος 2011, Παράρτημα, σελ 80

² Τα μηδενικά επιτόκια της FED ρίχνουν το δολάριο, www.in.gr, 23 Απριλίου 2011

δάνεια στις επενδυτικές τράπεζες. Η πώληση των δανείων σε τρίτους είχε ως αποτέλεσμα τη χαλάρωση των όρων δανειοδοτήσεων καθώς οι εμπορικές τράπεζες μεταπωλούσαν άμεσα και εισέπρατταν το προϊόν του δανείου. Άρα δεν υπήρχε κίνδυνος να χάσουν χρήματα, ακόμα και στις περιπτώσεις που χορηγούσαν δάνεια μειωμένης εξασφάλισης (sub-prime loans), πράγμα το οποίο αποτελούσε κίνητρο για περαιτέρω χαλάρωση των όρων δανειοδότησης..

1.1.3 Οι επενδυτικές τράπεζες

Μία από τις βασικές λειτουργίες των επενδυτικών τραπεζών είναι να επενδύουν σε στοιχεία ενεργητικού (ακίνητα, ομόλογα, μετοχές, κλπ.) και να δημιουργούν κέρδη από τις αποδόσεις και τις υπεραξίες. Αποτέλεσαν τους κυριότερους πελάτες των εμπορικών τραπεζών, από τις οποίες αγόραζαν μαζικά στεγαστικά δάνεια. Τα δάνεια αυτά τα δομούσαν σε ομόλογα - χρεόγραφα (δομημένα ομόλογα) και τα πωλούσαν σε άλλους επενδυτές (hedge funds, ασφαλιστικά ταμεία, κλπ).

Μία από τις αμερικάνικες στεγαστικές τράπεζες (τριτεγγυητής στεγαστικών δανείων) ήταν η Fannie Mae (Federal National Association - Εθνική Ομοσπονδιακή Ένωση Στεγαστικών Δανείων) η οποία δημιουργήθηκε από το κογκρέσο το 1938 λόγω της μεγάλης κρίσης του 1929, για να αγοράζει στεγαστικά δάνεια από τις εμπορικές τράπεζες ώστε αυτές να έχουν πάντα χρήματα για να συνεχίζουν να δανείζουν την αγορά. Η αμερικάνικη κυβέρνηση τη μετέτρεψε σε ιδιωτική τράπεζα το 1968 και το 1970 δημιούργησε μια νέα ανταγωνιστική τράπεζα την Freddie Mac (Federal Home Loan Mortgage - Ομοσπονδιακή εταιρία Στεγαστικών Δανείων) η οποία λειτουργούσε με ιδιωτικοοικονομικά κριτήρια. Και οι δύο εταιρείες λειτουργούσαν με αυστηρά κριτήρια και αγόραζαν μόνο αξιόπιστα στεγαστικά δάνεια από τις εμπορικές τράπεζες. Οπότε οι εμπορικές τράπεζες και αυτές με τη σειρά τους τηρούσαν αυστηρούς όρους χορήγησης των στεγαστικών δανείων προκειμένου να μπορούν να τα πωλούν στις δύο παραπάνω τράπεζες.

Το 1999 κατόπιν πιέσεων της κυβέρνησης Κλίντον οι δύο παραπάνω τράπεζες άρχισαν να χαλαρώνουν τους αυστηρούς όρους και αγόραζαν στεγαστικά δάνεια χαμηλής εξασφάλισης (sub-prime loans). Ουσιαστικά προκειμένου η τότε κυβέρνηση να δώσει στέγη σε φτωχές οικογένειες, υποχρέωσε τις δύο τράπεζες να αγοράζουν

δάνεια τα οποία είχαν δώσει οι εμπορικές τράπεζες με μειωμένες εξασφαλίσεις. Ήδη από το 2003 είχαν ξεκινήσει προσπάθειες για τον περιορισμό των υπερβάσεων των δύο αυτών εταιρειών, οι οποίες δεν καρποφόρησαν και έτσι οδηγήθηκαν σε κατάρρευση, με αποτέλεσμα, η αμερικάνικη κυβέρνηση να αποκτήσει τον έλεγχο τους. Έτσι οι εμπορικές τράπεζες δεν είχαν κίνδυνο και έδιναν ακόμα περισσότερα δάνεια χαμηλής εξασφάλισης καθώς σίγουρα κάποιοι επενδυτές θα τα αγόραζαν.

1.1.4 Τα Hedge funds

Τα hedge funds είναι επενδυτικές εταιρείες οι οποίες συγκεντρώνουν χρήματα από επενδυτές και τα επενδύουν σε διάφορα στοιχεία ενεργητικού. Ένα παράδειγμα hedge fund είναι το ακόλουθο: Έστω ότι ιδρύεται ένα hedge fund με ίδια κεφαλαία 5 εκατ. ευρώ.

Στη συνέχεια έστω ότι δέχεται 95 εκατ. τοποθετήσεις από ιδιώτες επενδυτές που αναζητούν υψηλότερες αποδόσεις από αυτές των ομολόγων. Έχοντας 100 εκατ. λοιπόν, δανείζεται από τις τράπεζες έστω άλλα 100 εκατ. και διαχειρίζεται συνολικά 200 εκατ. ευρώ.

Το hedge fund χρεώνει 2% προμήθεια διαχείρισης ετησίως και λαμβάνει αμοιβή - bonus 20% από τα κέρδη. Εάν σε μια τριετία αυξήσει τα κέρδη κατά 100% (δηλαδή 200 εκατ. κέρδη), το hedge fund θα κερδίσει 12 εκατ. ($200 \times 2\% \times 3 = 12$) από προμήθειες διαχείρισης και 40 εκατ. από bonus κερδών ($200 \times 20\% = 40$), συνολικά 52 εκατ. ευρώ!. Για αυτό τα τελευταία χρόνια δημιουργήθηκαν περίπου 9.000 τέτοιες εταιρείες μόνο στις Η ΠΑ.

Αρχικά τα hedge funds δανειζόταν με μικρό επιτόκιο χρήματα (περίπου 2-3% και κυρίως από την Ιαπωνία όπου τα επιτόκια ήταν πολύ χαμηλά) και αγόραζαν χρεόγραφα σταθερού εισοδήματος που απέδιδαν 6%-7% ετησίως. Χρησιμοποιώντας τη χρηματοοικονομική μόγλευση ακόμα και 10 φορές, κατάφεραν να έχουν ετήσιες αποδόσεις των ιδίων κεφαλαίων πάνω από 30%-40%.

Όταν όλα τα hedge funds επένδυναν με το ίδιο τρόπο, οι αποδόσεις των ομολόγων άρχισαν να μειώνονται και αναζήτησαν καλύτερες αποδόσεις στα ομόλογα στεγαστικών δανείων.

Τα στεγαστικά ομόλογα πλήρωναν παραπάνω τόκο από ότι τα κρατικά ομολογά. Το μεγαλύτερο δε τόκο πλήρωναν τα στεγαστικά ομόλογα υψηλού

κινδύνου λόγω των μειωμένων εξασφαλίσεων που είχαν. Τα διαθέσιμα κεφάλαια που συγκέντρωναν τα hedge funds ανέβασαν τη ζήτηση για στεγαστικά ομόλογα στα ύψη.

Λόγω της μεγάλης ζήτησης για στεγαστικά ομόλογα, εκτός από τις Fannie Mae και Freddie Mac, ολοένα και περισσότερες επενδυτικές τράπεζες άρχισαν να αγοράζουν στεγαστικά δάνεια από τις εμπορικές τράπεζες τα οποία στη συνέχεια τα πακετάρισαν σε Collateralized Mortgage Obligations (CMOs) και τα πουλούσαν σε κάθε ενδιαφερόμενο πελάτη (hedge funds, τα συνταξιοδοτικά ταμεία, sovereign funds κλπ.).

Η αυξημένη ζήτηση για στεγαστικά δάνεια από την πλευρά των επενδυτικών τραπεζών είχε ως αποτέλεσμα να πιέζουν τις εμπορικές και στεγαστικές τράπεζες να τους πωλούν ότι δάνεια έχουν και σε οποιαδήποτε τιμή καθώς είχαν έτοιμους τους αγοραστές στεγαστικών ομολόγων. Το αποτέλεσμα ήταν οι εμπορικές και στεγαστικές τράπεζες, προκειμένου να ανταποκριθούν στη μεγάλη ζήτηση, να χορηγούν δάνεια με κριτήριο την αξία της οικίας και όχι με κριτήριο την ικανότητα του πελάτη να αποπληρώνει το δάνειο. Οι εν λόγω πελάτες μάλιστα χαρακτηρίστηκαν από τον κορυφαίο Ισπανό οικονομολόγο Leopoldo Abadia ως Ninja (No Income, No Job or Asset) καθώς τους χορηγούνταν στεγαστικά δάνεια χωρίς να έχουν τη δυνατότητα να τα αποπληρώσουν.

1.1.5 Ασφαλιστικά συμβόλαια δανείων (Credit default swaps)

Τα Credit default swaps (CDS) είναι ασφαλιστικά συμβόλαια τα οποία εξασφαλίζουν το κεφάλαιο αν κάτι δεν πάει καλά στη πορεία του ομολόγου.

Πολλές επενδυτικές τράπεζες πούλαγαν παράλληλα και ασφαλιστικά συμβόλαια για να μπορέσουν να πωλήσουν τα στεγαστικά ομόλογα.

Η AIG μια μεγάλη ασφαλιστική εταιρεία των ΗΠΑ πωλούσε πάρα πολλά ασφαλιστικά συμβόλαια, κυρίως σε ευρωπαϊκές τράπεζες. Μόνο το 2007 οι ευρωπαϊκές τράπεζες αγόρασαν από την AIG ασφάλειες αξίας \$426 δισ. Δολαρίων³

Σύμφωνα με τις ευρωπαϊκές νομισματικές αρχές, οι ευρωπαϊκές τράπεζες για να έχουν κεφαλαιακή επάρκεια θα πρέπει να έχουν σε μετρητά το 8% των δανείων τους για να αντιμετωπίσουν περιπτώσεις μη αποπληρωμής των δανείων.

³ The Demise of AIG, Michael Masters, Newsroom Magazine, 6 Ιουλίου 2011

Οι ευρωπαϊκές τράπεζες αγόραζαν από την AIG ασφαλιστικά συμβόλαια των δανείων που χορηγούσαν για να δείξουν στις νομισματικές αρχές ότι το ρίσκο των δανείων δεν το είχαν πλέον αυτές, αλλά η AIG στην οποία είχαν ασφαλίσει τα δάνειά τους, και άρα, μπορούν να δανείσουν ένα μέρος από το 8% των μετρητών που έλεγε ο κανονισμός. Οπότε είχαν περισσότερα διαθέσιμα χρήματα και έτσι χορηγούσαν περισσότερα δάνεια και παράλληλα μείωναν το ποσοστό της κεφαλαιακής τους επάρκειας.

Όταν η AIG έχασε την AAA πιστοληπτική της ικανότητα το όλο σύστημα άρχισε να κλυδωνίζεται καθώς όλοι ζητούσαν από την AIG να αυξήσει τα κεφάλαιά της προκειμένου να μπορεί να καλύψει τις ζημιές από τα ασφαλιστικά συμβόλαια.

Ευτυχώς η αμερικάνικη κεντρική τράπεζα έσωσε την AIG από χρεοκοπία δίνοντας της \$122 δισ., διαφορετικά θα μπορούσαν να καταρρεύσουν οι ευρωπαϊκές τράπεζες που ήταν φορτωμένες με ασφαλιστικά συμβόλαια της AIG.

Σήμερα οι ευρωπαϊκές τράπεζες είναι υποχρεωμένες να αυξήσουν τα ίδια τους κεφάλαια σύμφωνα με το κανόνα του 8% για να έχουν κεφαλαιακή επάρκεια. Παράλληλα πρέπει να πωλούν στοιχεία του ενεργητικού τους, (μετοχές, ομόλογα, κλπ.) προκειμένου να μειώσουν το δανεισμό τους.

Σε αντίθεση με την Αμερική όπου το πρόβλημα το έχουν οι επενδυτικές τράπεζες και λίγες μεγάλες εμπορικές τράπεζες που είχαν μεγάλη έκθεση σε στεγαστικά ομόλογα, στην Ευρώπη το πρόβλημα το έχουν σχεδόν όλες οι τράπεζες ανεξάρτητα από το αν ασχολήθηκαν με στεγαστικά ομόλογα ή όχι.

Το συμπέρασμα είναι ότι, ενώ τα default swaps φτιάχτηκαν σαν ασφαλιστικά εργαλεία να προφυλάσσουν επενδυτές από ζημιές, κατάντησαν να είναι παραθυράκια για να μπορούν πολλές τράπεζες (ιδίως ευρωπαϊκές) να αποφύγουν τους κανόνες κεφαλαιακής επάρκειας. Επιπλέον, αύξησαν την όρεξη των επενδυτών για ανάληψη κινδύνου, διότι υποτίθεται ότι οι επενδυτές είχαν εξασφαλισμένο το κεφάλαιο τους, ενώ όπως αποδείχτηκε στην πράξη, οι ασφαλιστικές εταιρίες δεν είχαν τα κεφάλαια για να προσφέρουν αυτή την κάλυψη.

1.2 Οι επιπτώσεις

Οι αυξήσεις των επιτοκίων της Fed το διάστημα 2004-2007 είχαν ως αποτέλεσμα να μειώσουν τις τιμές των ακινήτων και να αυξήσουν το κόστος του χρήματος.

Η μείωση των τιμών των ακινήτων και η αύξηση των επιτοκίων είχε τα ακόλουθα αποτελέσματα στο τομέα των δανείων:

- Πολλοί δανειστές που είχαν λάβει δάνεια μειωμένης εξασφάλισης δεν μπορούσαν να πληρώσουν τις αυξημένες δόσεις των δανείων.
- Πολλοί δανειστές σταμάτησαν να πληρώνουν τα δάνεια τους, αφού είδαν τα ακίνητά τους να κοστίζουν πολύ λιγότερο από τα χρήματά που δανείστηκαν.
- Οι υποθήκες που κατείχαν οι τράπεζες για εξασφάλιση των δανείων δεν επαρκούσαν πλέον και οι τράπεζες έλαβαν δυσάρεστα μέτρα είσπραξης των δανείων.
- Η μη έγκαιρη πληρωμή των δόσεων είχε ως αποτέλεσμα να βρεθούν οι τράπεζες με τεράστιο αριθμό κατασχεμένων ακινήτων.
- Οι πώληση των κατασχεμένων ακινήτων ώθησε τις τιμές τους ακόμα πιο κάτω πράγμα το οποίο επίτεινε ακόμα περισσότερο το πρόβλημα.
- Η κυκλοφορία του χρήματος περιορίστηκε διότι η πρόσβαση σε δάνεια έγινε πολύ δύσκολη καθώς οι τράπεζες χρέωναν υψηλά επιτόκια και ζητούσαν ολοένα και περισσότερες εξασφαλίσεις.
- Γενικά όλοι λάμβαναν μέτρα ώστε να εξασφαλίσουν ότι θα λάβουν πίσω τα δάνεια που είχαν χορηγήσει.

Δηλαδή με λίγα λόγια, όταν άρχισαν να πέφτουν οι τιμές των κατοικιών, άρχισαν να χάνουν αξία και τα δομημένα στεγαστικά ομόλογα και άρχισαν να έχουν προβλήματα οι τράπεζες, τα hedge funds και γενικά όλοι οι επενδυτές διότι πωλώντας τις επενδύσεις τους (αναγκαστικά σε μειωμένες τιμές) τα χρήματα που ελάμβαναν δεν επαρκούσαν να αποπληρώσουν τα δάνειά τους.

Η μη έγκαιρη λήψη προληπτικών ή διορθωτικών μέτρων είχε ως αποτέλεσμα τις χρεοκοπίες εταιρειών, ξεκινώντας από τις επενδυτικές τράπεζες.

Κάποιοι προτίμησαν να διατηρήσουν τα δυσθεώρητα bonus που λάμβαναν παρά να διαχειριστούν συνετά τα κεφαλαία που τους εμπιστεύτηκαν οι επενδυτές.

Αψηφώντας τον κίνδυνο του υπερδανεισμού, δανείζονταν συνεχώς μεγαλύτερα ποσά για να επιτύχουν μεγαλύτερες προμήθειες διαχείρισης και bonus από τα κέρδη. Άφησαν στο έλεος του θεού τις επενδύσεις που διαχειρίζονταν και ακολούθησαν τον θεό των bonus

Η αγορά πάντα τιμωρεί τις υπερβολές. Διόρθωσε από μόνη της αδυνατώντας να μπορεί να εξυπηρετήσει την απαιτούμενη χρηματοδότηση για να μπορεί το σύστημα να συνεχίσει να είναι τόσο δανεισμένο. Ο φόβος κυριέψε τους επενδυτές με αποτέλεσμα να ζητούν καταφύγιο στα μετρητά. Οι ιδιώτες επενδυτές πωλούν μετοχές - ομόλογα κλπ. για να περισώσουν κάποια μετρητά, οι τράπεζες πωλούν για να μειώσουν το δανεισμό τους και να αυξήσουν τη κεφαλαιακή τους επάρκεια, τα hedge fund πωλούν για να επιστρέψουν τα δάνεια τους στις τράπεζες και τα κεφάλαια στους επενδυτές.

Οι πάντες ενδιαφέρονται να πωλήσουν. Αυτή η υπερπροσφορά πωλήσεων έχει οδηγήσει σε περαιτέρω μειώσεις των τιμών των ακινήτων, των εμπορευμάτων (πετρέλαιο, καλαμπόκι, ασήμι, κ.λπ.) και κυρίως των μετοχών στα χρηματιστήρια. Οι κεντρικές τράπεζες από το 2007 και μετά μείωσαν δραματικά τα επιτόκια για να αντιστρέψουν την κατάσταση. Αυτό όμως απαιτεί χρόνο.

Φυσικά ευθύνες θα πρέπει να αναζητηθούν στις αρχές εκείνες οι οποίες γνώριζαν την έκταση του πιστωτικού κινδύνου, που συνεπάγεται η πιστωτική μόχλευση, και αδράνησαν ή δεν έδρασαν εγκαίρως. Μερίδιο ευθύνης έχει και η απληστία των διευθυντικών στελεχών των πιστωτικών ιδρυμάτων τα οποία εξαιτίας του κίνητρου των bonus (κανείς δεν ήθελε να χάσει τα bonus για τη χορήγηση δανείων, από το γενικό διευθυντή έως τον απλό υπάλληλο) δεν έδωσαν την απαραίτητη προσοχή στη διαχείριση των πιστωτικών κινδύνων.

Η καταρρέουσα χρηματοπιστωτική «φούσκα» έχει ήδη βλάψει την πραγματική οικονομία και ο παγκόσμιος αποπληθωρισμός βρίσκεται σε εξέλιξη. Η αγοραστική δύναμη των καταναλωτών έχει πληγεί σημαντικά. Η αμερικάνικη οικονομία εισήλθε σε ύφεση επηρέασε όλες τις άλλες οικονομίες. Οι επιχειρήσεις λόγω της μειωμένης ζήτησης ξεκίνησαν τη μείωση της παραγωγής, τις απολύσεις, πράγμα το οποίο σημαίνει μεγαλύτερη μείωση της κατανάλωσης.

Οι κυβερνήσεις θα πρέπει να λάβουν άμεσα και γενναία μέτρα για την τόνωση της παραγωγής (μέσω ιδιωτικών και δημόσιων επενδύσεων), της απασχόλησης και της σταθερότητας των τιμών. Η αύξηση των φορολογικών βαρών είναι ότι χειρότερο για τις οικονομίες σε αυτή τη φάση.

Οι κυβερνήσεις οι οποίες θα λάβουν τα κατάλληλα μέτρα έγκαιρα, θα είναι εκείνες οι οποίες, μετά από κάποια χρόνια ύφεσης θα οδηγήσουν τις οικονομίες τους σε ισορροπία και θα ξεκινήσουν ένα καινούργιο κύκλο οικονομικής ανάπτυξης.

2

Το πρόβλημα της ελληνικής οικονομίας

2.1 Έλλειμμα και χρέος

Κάθε χρόνο, η κυβέρνηση έχει να διαχειριστεί έσοδα που προέρχονται κυρίως από φόρους και έξοδα τα οποία προέρχονται από δαπάνες, όπως π.χ. η καταβολή μισθών στους δημοσίους υπαλλήλους. Αν οι δαπάνες υπερβαίνουν τα έσοδα, η κυβέρνηση σημειώνει έλλειμμα και πρέπει να προχωρήσει σε δανεισμό. Το άθροισμα των συσσωρευμένων ετήσιων ελλειμμάτων, καλείται χρέος. Έτσι, έχοντας συσσωρευμένο χρέος από τα ελλείμματα των προηγούμενων ετών, το έλλειμμα κατά το τρέχον έτος αυξάνει το χρέος. Πρέπει να τονίσουμε ότι η σχέση μεταξύ χρέους και ελλείματος είναι αμφίδρομη, καθώς το έλλειμμα σε ένα δεδομένο έτος αυξάνει το χρέος που έχει συσσωρευτεί από τα προηγούμενα έτη αλλά και το συσσωρευμένο χρέος των προηγούμενων ετών αυξάνει το έλλειμμα στο τρέχον έτος. Το δεύτερο συμβαίνει επειδή οι πληρωμές τόκων που αφορούν το χρέος, το οποίο έχει συσσωρευτεί από προηγούμενα έτη, αποτελούν δαπάνη κατά το τρέχον έτος και προστίθενται στο έλλειμμα του τρέχοντος έτους.

Εδώ να υπενθυμίσουμε ότι η Ελλάδα ανήκει στην Ευρωπαϊκή Ένωση όπου κατά την προσάρτησή της, συνυπέγραψε τη Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση (γνωστή ως «Συνθήκη του Maastricht»). Κοινός τόπος της συνθήκης αυτής είναι οι κανόνες - δεσμεύσεις περί τα υγιή δημοσιονομικά των χωρών με κριτήρια, το κρατικό έλλειμμα να μην υπερβαίνει το 3% του ΑΕΠ της κάθε χώρας και ταυτόχρονα το χρέος να μην ξεπερνά το 60% του ΑΕΠ. Τα παραπάνω προβλέπονται πιο συγκεκριμένα από το σύμφωνο σταθερότητας και ανάπτυξης που υιοθετήθηκε στα πλαίσια της συνθήκης για την Ε.Ε και καθορίζει πότε ένα έλλειμμα δεν θεωρείται υπερβολικό ακόμα και όταν υπερβαίνει το 3% του ΑΕΠ.

Σύμφωνα με στοιχεία της Eurostat, η Ελλάδα την τελευταία δεκαετία παρουσίασε ελλείμματα⁴ σε ρυθμό υπερδιπλάσιο του μέσου όρου των 27 κρατών μελών. Πιο συγκεκριμένα τα ελλείμματα αυτά αυξάνονται δραματικά, εν μέρει λόγω των πληρωμών τόκων επί του συσσωρευμένου χρέους. Κατά τη δεκαετία του 1980⁵ αυξήθηκαν δραματικά και υπερέβησαν τα έσοδα σε ποσοστό 8,1% του ΑΕΠ κατά μέσο όρο κάθε χρόνο. Το έλλειμμα παρέμεινε σε υψηλά επίπεδα κατά τις επόμενες δύο δεκαετίες. Αναλυτικότερα το 2009 το ποσοστό του ελλείμματος αποκορυφώνεται στο 15,6% την ώρα που η Ευρώπη των 27 κρατών μελών παρουσίαζε έλλειμμα της τάξεως μόλις των 6,9%. Εν συνεχεία, το 2010 το έλλειμμα άγγιζε το ποσοστό των 10,7% και το έτος 2011 ανερχόταν στο ποσοστό των 9,4% ως προς το ΑΕΠ.

Ταυτόχρονα με το έλλειμμα, και το χρέος⁶ κυμάνθηκε σε υψηλά επίπεδα κατά τις επόμενες δύο δεκαετίες. Μέσα σε μία δεκαετία το χρέος από 22,9% του ΑΕΠ το 1980 έφτασε στο 79,6% το 1990. Συνέχισε να αυξάνεται μέχρι και σήμερα ως αποτέλεσμα των αυξημένων ελλειμμάτων, τα οποία βρίσκονταν σε υψηλά επίπεδα εν μέρει λόγω των πληρωμών τόκων επί του συσσωρευμένου χρέους, και τα οποία προσθέτονταν κάθε χρόνο. Το συσσωρευμένο χρέος από το 1995 και μετά, κυμάνθηκε από 94% ως προς το ΑΕΠ το 1999, έως και 107,4% το 2007. Έτσι το χρέος από 107,4% του ΑΕΠ το 2007, το 2008 άγγιζε το ποσοστό του 102,9% του ΑΕΠ. Με αύξουσα πορεία, το ποσοστό του χρέους για την Ελλάδα ήταν 129,7% το 2009, στη συνέχεια έφτασε το 148,3% του ΑΕΠ το 2010 και αποκορυφώθηκε η τιμή

⁴ Ec.europa.eu/eurostat, General government deficit as percentage of GDP, Πίνακας 8

⁵ kathimerini.gr, Δημόσιο Χρέος : Το αμαρτωλό παρελθόν του 80, βαριά κληρονομιά για το μέλλον, του Δ.Γ. Παπαδοκοστόπουλου, 26 Φεβρουαρίου 2006

⁶ Ec.europa.eu/eurostat, General government consolidated gross dept as percentage of GDP, Πίνακας 9

ποσοστού του στο 170,6% το 2011, την ώρα που η Ευρώπη των 27 κρατών μελών παρουσίαζε χρέος σε ποσοστό μόλις 82,5% του ΑΕΠ.

2.2 Οι επιρροές του δημοσίου χρέους στην οικονομία

Ο πίνακας 1⁷ παρουσιάζει κατά μέσο όρο την κατανάλωση και τις επενδύσεις ως ποσοστό επί του ΑΕΠ για κάθε δεκαετία.

Περίοδος	1970-1979	1980-1989	1990-1999	2000-2009
Κατανάλωση ως % επί του ΑΕΠ	77,2	85,1	90,1	88,8
Επενδύσεις ως % του ΑΕΠ	30,7	23	20,6	22,6

Πίνακας 1: Κατανάλωση και επενδύσεις ως προς το ΑΕΠ

Σε σύγκριση με τη δεκαετία του 1970, η κατανάλωση αυξήθηκε σημαντικά κατά τη δεκαετία του 1980 ενώ οι επενδύσεις μειώθηκαν κατά το ίδιο περίπου ποσοστό (8% επί του ΑΕΠ). Αυτό σημαίνει ότι οι Έλληνες πολίτες κατανάλωναν περισσότερο, ενώ μικρότερο ποσοστό δαπανούνταν για παραγωγικές επενδύσεις, όπως π.χ. την κατασκευή εργοστασίων και αυτοκινητοδρόμων. Και τα δύο αυτά φαινόμενα οφείλονται σε μεγάλο βαθμό στη δραματική αύξηση του δημοσίου χρέους κατά τη δεκαετία του 1980 και στον τρόπο με τον οποίο δαπανήθηκαν από τις τότε κυβερνήσεις τα χρήματα που αντλήθηκαν από το δανεισμό. Πράγματι, το ποσοστό των χρημάτων που δαπανήθηκε σε παραγωγικές επενδύσεις, δηλαδή δημόσια έργα υποδομής, δεν ξεπέρασε το 25% του συνόλου. Το μεγαλύτερο μέρος των χρημάτων δαπανήθηκε για την αύξηση της μισθοδοσίας στον δημόσιο τομέα, δηλαδή περισσότεροι δημόσιοι υπάλληλοι και υψηλότεροι μισθοί, καθώς και για την αύξηση των συνταξιοδοτικών δαπανών, δηλαδή περισσότεροι συνταξιούχοι και υψηλότερες

⁷ OECD (2009b), OECD Economic Survey: Greece, Παρίσι

συντάξεις⁸. Η αύξηση της κατανάλωσης στον Πίνακα 1 οφείλεται στο γεγονός ότι οι παραλήπτες του κρατικού χρήματος αύξησαν την κατανάλωσή τους, λόγω των υψηλότερων εισοδημάτων τους. Οι επενδύσεις μειώθηκαν διότι υπήρχαν λιγότερα ιδιωτικά κεφάλαια για τη χρηματοδότησή τους. Πράγματι, η κυβέρνηση δανειζόταν πουλώντας ομόλογα στους Έλληνες πολίτες, οι οποίοι ουσιαστικά διαμοίραζαν τις αποταμιεύσεις τους μεταξύ ομολόγων που εκδίδονταν από την κυβέρνηση και ομολόγων ιδιωτικών επιχειρήσεων. Ως εκ τούτου, σημειώθηκε μείωση των διαθέσιμων αποταμιεύσεων για τη χρηματοδότηση παραγωγικών επενδύσεων από ιδιωτικές επιχειρήσεις. Και δεδομένου ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των χρημάτων που αντλούσε η κυβέρνηση εκδίδοντας ομόλογα, δεν δαπανούνταν σε δημόσια έργα υποδομής, το σύνολο των παραγωγικών επενδύσεων του δημοσίου και ιδιωτικού τομέα μειώθηκε.

Το εξωτερικό χρέος της Ελλάδας, το οποίο ορίζεται ως το ποσό που χρωστάει η Ελλάδα στους ξένους, ανερχόταν το 2009 σε ποσοστό 82.5% επί του ΑΕΠ⁹. Το ποσοστό αυτό είναι υψηλό: για παράδειγμα, είκοσι φορές μεγαλύτερο από τις ετήσιες δαπάνες της Ελλάδας στον τομέα της παιδείας.

2.3 Η Συσσώρευση του εξωτερικού χρέους και η συμβολή του δημόσιου χρέους

Μία χώρα συσσωρεύει εξωτερικό χρέος όταν η κυβέρνησή της ή ο ιδιωτικός τομέας (δηλ. επιχειρήσεις και πολίτες) δανείζονται από ξένους. Στην περίπτωση της Ισπανίας, της οποίας το εξωτερικό χρέος βρίσκεται σε παρόμοιο υψηλό επίπεδο με της Ελλάδας, για ένα μεγάλο μέρος του δανεισμού ευθύνεται ο ιδιωτικός τομέας καθώς οι ισπανικές τράπεζες δανείζονταν από τράπεζες του εξωτερικού προκειμένου

⁸ Ράπανος, Β. (2009), “Μέγεθος και Εύρος Δραστηριοτήτων του Δημοσίου Τομέα”, Ίδρυμα Οικονομικών & Βιομηχανικών Ερευνών, Κείμενου Εργασίας.

⁹ Cabral, R. (2010), “The PIGS’ External Debt Problem”, VoxEU.org, 8 Μαΐου.

να παρέχουν δάνεια σε Ισπανούς πολίτες, οι οποίοι έπειτα αγόραζαν σπίτια σε υπέρογκες, όπως αποδείχτηκε εκ των υστέρων, τιμές. Στην περίπτωση της Ελλάδας, ο ιδιωτικός τομέας δεν δανείστηκε από το εξωτερικό καθώς οι αποταμιεύσεις των Ελλήνων επαρκούσαν για την κάλυψη των δανείων προς τον ιδιωτικό τομέα. Αντί για αυτό, ο εξωτερικός δανεισμός πραγματοποιούνταν από την κυβέρνηση. Πράγματι, στην Ευρωπαϊκή Ένωση των 27 κρατών μελών ο λόγος δημόσιου χρέους¹⁰ προς ΑΕΠ αυξήθηκε από 80% στο τέλος του 2010 σε 82,5% στο τέλος του 2011. Ως εκ τούτου, το εξωτερικό χρέος της Ελλάδας ουσιαστικά ταυτίζεται με το εξωτερικό δημόσιο χρέος της.

Όταν μία χώρα δανείζεται από το εξωτερικό, καταναλώνει περισσότερο από ότι παράγει. Η επιπρόσθετη κατανάλωση προέρχεται από εισαγωγές, τις οποίες η χώρα μπορεί να αγοράσει από τους ξένους, χρησιμοποιώντας τα χρήματα τα οποία δανείζεται από αυτούς. Στην Ελλάδα, λοιπόν, οι Έλληνες πολίτες κατανάλωναν εισηγμένα αγαθά με τα χρήματα που δανειζόταν η κυβέρνησή τους από το εξωτερικό. Τα χρήματα του δανεισμού διοχετεύονταν από την κυβέρνηση στους πολίτες με διάφορους τρόπους, π.χ. μέσω των μισθών των δημοσίων υπαλλήλων, των πληρωμών σε προμηθευτές του κράτους, των συντάξεων που καταβάλλονταν στους συνταξιούχους. Λόγω των υψηλότερων εισοδημάτων τους, οι πολίτες κατανάλωναν περισσότερο και στο σύνολό της η Ελλάδα κατανάλωνε περισσότερο από ότι παρήγαγε. Εδώ να επισημάνουμε ότι κάποια ποσά που δανείστηκαν οι ελληνικές κυβερνήσεις, προήλθαν από αδιαφανείς συμφωνίες και επιβάρυναν το χρέος του ελληνικού κράτους σε συνάρτηση με υπερτιμολογημένες συμβάσεις όπως αυτές του σκανδάλου της Siemens.

Για να έχουμε μία πιο πλήρη κατανόηση της εξέλιξης του εξωτερικού χρέους της Ελλάδας κατά τις δύο τελευταίες δεκαετίες, χρησιμοποιούμε τον Πίνακα 2 και συμπεριλαμβάνουμε και τις επενδύσεις και εξαγωγές, τις οποίες δεν αναφέραμε στην προηγούμενη παράγραφο.

¹⁰ Epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained

Περίοδος	1990-1999	2000-2009
Εμπορικό ισοζύγιο (εξαγωγές μείον εισαγωγές ως επί 5 του ΑΕΠ)	-10,7	-11,4
Καθαρός δανεισμός ως επί % του ΑΕΠ	4,1	10,2
Καθαρές μεταβιβάσεις ως επί % του ΑΕΠ	5,9	2

Πίνακας 2 : Εξέλιξη εξωτερικού χρέους

Η πρώτη σειρά στον Πίνακα 2¹¹ αφορά το εμπορικό ισοζύγιο, το οποίο προκύπτει αφαιρώντας τις εισαγωγές από τις εξαγωγές. Κατά τις τελευταίες δύο δεκαετίες (και παλαιότερα, σε μικρότερη όμως κλίμακα), το εμπορικό ισοζύγιο ήταν αρνητικό, δηλαδή η Ελλάδα εισήγαγε περισσότερο από ότι εξήγαγε. Το αρνητικό εμπορικό ισοζύγιο σημαίνει επίσης ότι η Ελλάδα κατανάλωνε και επένδυε περισσότερο από ότι παρήγαγε. Πράγματι, η επιπλέον κατανάλωση και οι επενδύσεις προέρχονταν από εισαγωγές, οι οποίες ξεπερνούσαν τις εξαγωγές. (Γενικότερα, το άθροισμα της κατανάλωσης και των επενδύσεων μείον το ΑΕΠ ισούται με το εμπορικό ισοζύγιο, όπως επιβεβαιώνουν οι Πίνακες 1 και 2).

Η Ελλάδα ήταν σε θέση να εισάγει περισσότερο από ότι εξήγαγε λόγω του εξωτερικού δανεισμού της. Κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1990, το ετήσιο ποσοστό δανεισμού ανερχόταν κατά μέσο όρο σε 4,1% επί του ΑΕΠ. Αν και αυτό το ποσοστό είναι υψηλό, αυξήθηκε ακόμη περισσότερο, προσεγγίζοντας το 10,2%, κατά τη δεκαετία του 2000. Και όπως ήταν αναμενόμενο, το εξωτερικό χρέος αυξήθηκε ραγδαία: ανήλθε από 42,7% επί του ΑΕΠ το 2000 σε ποσοστό 82,5% το 2009.

Ο Πίνακας 2 υποδεικνύει ότι ο εξωτερικός δανεισμός αυξήθηκε διότι η Ελλάδα πραγματοποιούσε εισαγωγές σε ακόμη μεγαλύτερο βαθμό σε σχέση με τις εξαγωγές της και διότι οι μεταβιβάσεις από το εξωτερικό μειώθηκαν. Δύο είναι οι κύριοι παράγοντες που οδήγησαν στη μείωση των μεταβιβάσεων. Πρώτον, οι εισροές από την Ευρωπαϊκή Ένωση μειώθηκαν, καθώς εντάχθηκαν σε αυτήν φτωχότερες χώρες από την Ελλάδα και οι πόροι από τα πακέτα συνοχής ανακατανεμήθηκαν

¹¹ OECD (2009b), OECD Economic Survey: Greece, Παρίσι

αναλόγως. Δεύτερον, η Ελλάδα υποχρεώθηκε να πληρώνει μεγαλύτερους τόκους στο αυξημένο εξωτερικό χρέος της.

Εν ολίγοις, η Ελλάδα χρεώθηκε περαιτέρω στους ξένους κατά τη δεκαετία του 2000 διότι εισήγαγε ακόμη περισσότερο σε σύγκριση με τις εξαγωγές της, παρόλο που δεχόταν μικρότερες εισροές κεφαλαίου από την Ευρωπαϊκή Ένωση και παρόλο που ήταν ήδη χρεωμένη. Γιατί όμως συνέβαινε αυτό; Μέρος της απάντησης βρίσκεται στο γεγονός ότι οι επενδύσεις αυξήθηκαν κατά τη δεκαετία του 2000, όταν διοργανώθηκαν και οι Ολυμπιακοί Αγώνες. Αλλά ο κύριος λόγος ήταν ότι οι Έλληνες πολίτες εξέφρασαν μικρότερη προθυμία αποταμίευσης κατά τη δεκαετία του 2000 καθώς τα επιτόκια ήταν χαμηλότερα και τα καταναλωτικά δάνεια των τραπεζών πιο άμεσα διαθέσιμα.

Παρά τις χαμηλές αποταμιεύσεις τους, οι Έλληνες πολίτες κατά τη δεκαετία του 2000 κατάφεραν να εξοικονομήσουν αρκετά χρήματα ώστε να χρηματοδοτούν δανειακά τους συμπολίτες τους και τις ιδιωτικές επιχειρήσεις. Το πρόβλημα έγκειται στο γεγονός ότι οι αποταμιεύσεις δεν επαρκούσαν για την αγορά ομολόγων που εκδίδονταν από την κυβέρνηση. Συνεπώς, η κυβέρνηση αναγκάστηκε να στραφεί στο εξωτερικό για την ικανοποίηση των οικονομικών της αναγκών. Υπό αυτήν την έννοια, η αύξηση του εξωτερικού χρέους της Ελλάδας κατά τη δεκαετία του 2000 προκλήθηκε από τις αυξημένες ανάγκες δανεισμού της κυβέρνησης, σε συνδυασμό με τις ανεπαρκείς αποταμιεύσεις των πολιτών της.

2.4 Η αποπληρωμή του χρέους

Η αποπληρωμή του χρέους προϋποθέτει αρχικά τη μείωση του ελλείμματος. Θα πρέπει σε αυτό το σημείο να θυμηθούμε ότι το έλλειμμα υπολογίζεται αφαιρώντας τα έσοδα μιας κυβέρνησης από τις δαπάνες της και ότι μία πηγή δαπανών είναι οι τόκοι που καταβάλλεται για το χρέος. Το μέρος του ελλείμματος που δεν περιλαμβάνει τις πληρωμές των τόκων ονομάζεται πρωτογενές έλλειμμα. Μηδενικό πρωτογενές έλλειμμα σημαίνει ότι η κυβέρνηση δεν προσθέτει καινούργιο

χρέος σ' αυτό που της κληρονόμησαν παλαιότερες κυβερνήσεις. Πρωτογενές έλλειμμα με θετικό πρόσημο σημαίνει ότι η κυβέρνηση δημιουργεί νέο χρέος.

Είναι σαφές ότι με πρωτογενές έλλειμμα αυτού του μεγέθους η αποπληρωμή του χρέους είναι αδύνατη. Το χρέος μπορεί να αποπληρωθεί μόνο αν η κυβέρνηση παύσει να δημιουργεί πρωτογενές χρέος, δηλ. δεν δημιουργεί νέο χρέος κάθε χρόνο. Η κυβέρνηση πρέπει να δημιουργήσει πρωτογενές πλεόνασμα.

Αν το πρωτογενές πλεόνασμα υπερβεί τις πληρωμές των τόκων του χρέους, το (συνολικό) έλλειμμα θα έχει αρνητικό πρόσημο και το χρέος θα μειωθεί. Αν το πρωτογενές πλεόνασμα ισούται με τις πληρωμές των τόκων του χρέους, το έλλειμμα μηδενίζεται και το χρέος θα παραμένει σταθερό.

Παρόλο που για τη μείωση του χρέους απαιτείται αρνητικό έλλειμμα, επιθυμητά αποτελέσματα μπορούν να επιτευχθούν ακόμη και με μηδενικό ή ελάχιστα θετικό έλλειμμα. Αυτό συμβαίνει διότι το σημαντικό μέγεθος δεν είναι το χρέος καθαυτό, αλλά το χρέος που αναλογεί στο ΑΕΠ. Αν το ΑΕΠ της Ελλάδας διπλασιαζόταν ξαφνικά χωρίς καμία αλλαγή στο δημόσιο χρέος, η Ελλάδα θα αντιμετώπιζε πολύ μικρότερο πρόβλημα χρέους. Πράγματι, η αποπληρωμή του χρέους μέσω, π.χ. της αύξησης της φορολογίας θα ήταν πολύ ευκολότερη. Ως εκ τούτου, ένα αρνητικό ή ελάχιστα θετικό έλλειμμα μπορεί να επαρκεί για τη μείωση του χρέους, αρκεί η Ελλάδα να καταφέρει να αυξήσει ταχύτατα το ΑΕΠ της την επόμενη δεκαετία.

Η Ελλάδα μπορεί να επιτύχει και να διατηρήσει υψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης του ΑΕΠ, εφόσον αυξήσει την ανταγωνιστικότητα της οικονομίας της. Η αύξηση της ανταγωνιστικότητας έχει ιδιαίτερα αυξημένη σημασία λόγω του μεγάλου εξωτερικού χρέους της Ελλάδας. Μία χώρα μπορεί να αποπληρώσει το εξωτερικό της χρέος πραγματοποιώντας περισσότερες εξαγωγές από εισαγωγές. Δεδομένου ότι η Ελλάδα εισάγει αυτή τη στιγμή σε μεγαλύτερο βαθμό από ότι εξάγει (Πίνακας 2) απαιτείται μεγάλη αύξηση της ανταγωνιστικότητας ώστε οι εξαγωγές να υπερκεράσουν τις εισαγωγές.

Το τρέχον πρόβλημα της Ελλάδας είναι ο συνδυασμός υψηλού χρέους, μεγάλου ελλείμματος και χαμηλής ανταγωνιστικότητας. Ο συνδυασμός αυτών των παραγόντων ευθύνεται για το γεγονός ότι η Ελλάδα μπορεί να δανειστεί μόνο με πολύ υψηλά επιτόκια στις χρηματοπιστωτικές αγορές. Οι αγορές δεν έχουν συνωμοτήσει κατά της Ελλάδας αλλά απλά αντανακλούν την οικονομική

πραγματικότητα, προστατεύοντας παράλληλα και τα συμφέροντα όσων έχουν δανείσει τις αποταμιεύσεις τους στην Ελλάδα.

Για την αποπληρωμή του χρέους της, η Ελλάδα πρέπει να επιτύχει σε δύο μέτωπα. Πρώτον, τα δημόσια οικονομικά πρέπει να βελτιωθούν, και η κυβέρνηση να σημειώσει σημαντικό πρωτογενές πλεόνασμα. Δεύτερον, η οικονομία πρέπει να καταστεί περισσότερο ανταγωνιστική. Η επιτυχία σε κάθε μέτωπο προϋποθέτει σημαντικές αλλαγές που περιγράφουμε στην επόμενη ενότητα.

3

Απόψεις για την έξοδο της Ελλάδας από την κρίση

Για πραγματική και με εθνικό συμφέρον αντιμετώπιση της κατάστασης, πρέπει να υπάρξει πολιτική βούληση, η οποία πρέπει να κινηθεί σε 2 άξονες :

3.1 Πρώτος άξονας – αναδιάρθρωση / διαγραφή του χρέους

Ο πρώτος άξονας, αφορά την αναδιάρθρωση του χρέους κοινή συναινέσει με τους ευρωπαίους εταίρους ή ακόμα και τη ριζοσπαστικότερη λύση της διαγραφής του χρέους ύστερα από διερεύνηση του.

3.1.1 Αναδιάρθρωση του χρέους με κοινή συναίνεση

Η αναδιάρθρωση του χρέους σε συμφωνία με τους πιστωτές μας είναι μία λύση, η οποία απομακρύνει το σενάριο της πτώχευσης και μας δίνει τη δυνατότητα να διατηρήσουμε τη θέση μας και να ξαναδανειστούμε από αυτούς. Φυσικά για να πραγματοποιηθεί κάτι τέτοιο θα πρέπει να τους πείσουμε ότι η κατάσταση την οποία βρισκόμαστε, δεν πρόκειται να επαναληφθεί στο μέλλον. Για να γίνει αυτό θα πρέπει να ακολουθηθεί ένα σκληρό μεταρρυθμιστικό μονοπάτι που απαιτεί υπεύθυνη πολιτική και κοινωνική συναίνεση, η οποία θα προκύψει όχι κατ'απαίτηση της

κυβερνήσεως, αλλά μέσω πολιτικών που θα ακολουθηθούν και θα περιγραφούν στο δεύτερο άξονα.

3.1.2 Διαγραφή του χρέους

Η διαγραφή του χρέους αποτελεί τη ριζοσπαστικότερη των λύσεων καθώς και να μην υπάρχουν κατάφωροι λόγοι για να πραγματοποιηθεί, αφού αφορά τη διερεύνηση των παράνομων συμβάσεων – κοστολογήσεων του ελληνικού δημοσίου, αλλά σίγουρα αποτελεί μια ρήξη με τους δανειστές μας την οποία θα πρέπει να χειριστούμε με ιδιαίτερο τρόπο εφόσον θέλουμε να συνεχίσουμε να συμπορευόμαστε με αυτούς στο μέλλον.

Πρέπει λοιπόν να συσταθεί μια ανεξάρτητη εθνική επιτροπή, που να αποτελείται αμιγώς από Έλληνες ή και ξένους νομικούς, ορκωτούς λογιστές και οικονομολόγους, σχετικούς με τα δημόσια οικονομικά και θέματα χρέους . Σε αυτή τη φάση, χρήσιμο θα είναι να συμβάλουν και Έλληνες με συναφή αντικείμενα που εργάζονται και είναι αναγνωρισμένοι στο εξωτερικό.

Η επιτροπή αυτή θα έχει ως αντικείμενο την ανάλυση κάθε είδους σύμβασης που έχει υπογραφεί στους τομείς της ασφάλειας – εθνικής άμυνας, των εμπορικών πιστώσεων, μεταξύ τραπεζών – ακόμη και του ιδιωτικού τομέα και γενικότερα όλα τα διμερή δάνεια που σύναψε η χώρα με τους δανειστές της. Θα πρέπει να εξεταστούν, όχι μόνο τα έγγραφα, αλλά και κάθε τι, που αφορά το δανεισμό, όπως αν το δάνειο έπρεπε να συναφθεί με το συγκεκριμένο επιτόκιο και όχι με κάποιο άλλο, ποιο μέρος του αποπληρώθηκε, και βέβαια θα δίνεται το δικαίωμα να ανοίγονται προσωπικοί τραπεζικοί λογαριασμοί αυτών που υπέγραψαν και παραλάμβαναν τα δάνεια.

Για να επιτευχθεί κάτι τέτοιο, είναι προφανές ότι θα πρέπει να υποστηρίξουν το έργο και τις αποφάσεις της Επιτροπής όλα τα όργανα του κράτους, όπως το υπουργείο Δικαιοσύνης, Οικονομικών, το Γενικό Λογιστήριο του Κράτους κ.α. Οι παραπάνω θα πρέπει να συμμετέχουν ενεργά στις συνεδριάσεις της επιτροπής και για κάθε ύποπτη υπόθεση να δίνεται εντολή για δικαστική διερεύνηση (ανεξάρτητα με το ποιο εμπλέκονται).

Πολύ σημαντική στο παραπάνω εγχείρημα θα είναι η συμβολή των νομικών, με τη βοήθεια των οποίων θα εξεταστεί η νομιμότητα κάθε σύμβασης και των

επιμέρους όρων της, τη συμβατότητά τους με το σύνταγμα της χώρας, το διεθνές δίκαιο και επίσης με το συμφέρον του έθνους. Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δοθεί σε συγκεκριμένες οικονομικές συμβάσεις, πολύ μεγάλων και χρονοβόρων έργων, που συνάφθηκαν με ιδιωτικές επιχειρήσεις και μάλιστα πολλές από αυτές, ξένων συμφερόντων. Θα πρέπει να γίνει έλεγχος, ακόμα και για το αν το έργο ήταν χρήσιμο για τον τόπο και το χρόνο που πραγματοποιήθηκε ενώ, είναι μείζονος σημασία η σύγκριση των κοστολογίων των συμβάσεων, με τις διεθνείς τιμές που επικρατούσαν για αντίστοιχες εργασίες, το δεδομένο χρονικό διάστημα.

Θα πρέπει επίσης να εξεταστούν, οι όροι των εμπορικών πιστώσεων, που χορήγησαν στην Ελλάδα, χώρες όπως η Γερμανία, με απώτερο στόχο να αγοραστούν γερμανικά προϊόντα, για να ενισχυθούν οι γερμανικές εξαγωγές. Πρόκειται για δάνεια, που δόθηκαν με σκοπό να υποστηριχθεί η αγορά προϊόντων αιχμής, όπως π.χ. της Siemens. Θα πρέπει λοιπόν να ελεγχθούν οι τιμές με τις οποίες αγοράστηκε ο εξοπλισμός της Siemens, και βέβαια το πλέον σημαντικό ζήτημα που πρέπει να εξεταστεί, είναι αν οι κρατικές αυτές αγορές σχετιζόντουσαν με τις πραγματικές ανάγκες της χώρας ή απλά αποτελούσαν αφορμές για να δοθούν μίζες.

Σε χώρες όπως ο Ισημερινός, που συστάθηκε αντίστοιχη επιτροπή¹² με ανάλογο έργο, ανακαλύψανε χαρακτηριστικές περιπτώσεις αμερικανικών τραπεζών όπως η Citibank και η JPMorgan, οι οποίες συστηματικά δωροδοκούσαν κρατικούς υπαλλήλους σε όλη την κλίμακα του δημοσίου – ακόμη και τον υπουργό Οικονομικών – για να πεισθούν να υπογράψουν συμβάσεις που εξόφθαλμα έβλαπταν το δημόσιο συμφέρον και με προκλητικό τρόπο ευνοούσαν τα συμφέροντα των τραπεζών.

Αφού ολοκληρωθεί το έργο της ανεξάρτητης επιτροπής, θα έχουν προκύψει ευρήματα τα οποία, θα μπορούν να οδηγήσουν την κυβέρνηση της χώρας σε πολύ σημαντικές αποφάσεις, με ισχυρά θεμέλια, που θα βασίζονται στα αποτελέσματα της εκτεταμένης έρευνας που έγινε.

Για μας, αποτελεί πολύ σημαντικό παράγοντα η εξάλειψη του απεχθούς-παράνομου εξωτερικού χρέους (odiousdebt¹³), που έχει αποδειχτεί από πλήθος σκανδάλων που είδαν το φως της επικαιρότητας, καθώς και πολλά τα οποία ποτέ δεν

¹² washingtonpost.com, Ecuador Audit Calls for Default on Public Debt, by Jeanneth Valdivieso, 21/11/2008

¹³ stanford.edu, Odious Debt, by Seema Jayachandran and Michael Kremer

αποκαλύφθηκαν, ότι αποτελεί, αν όχι το μεγαλύτερο, ένα πολύ μεγάλο κομμάτι του εξωτερικού μας χρέους. Για να χαρακτηριστεί απεχθές ένα χρέος και με βάση την παραπάνω έρευνα θα πρέπει, να έχει συναφθεί χωρίς τη συγκατάθεση του έθνους, τα ποσά που εισέρευσαν από το δάνειο να σπαταλήθηκαν με τρόπο που αντιβαίνει στα συμφέροντα του έθνους και, ο πιστωτής να ήταν ενήμερος των παραπάνω.

Το ύψος του απεχθούς χρέους, πρέπει να διαγραφεί, μέσω στάσης πληρωμών από την κυβέρνηση, καθώς αποτελεί προϊόν διαφθοράς και δωροδοκιών, κάτι που μας ωθεί στο να μην σεβαστούμε τις διεθνείς παράνομες συμβάσεις.

Η στάση πληρωμών, θα οδηγήσει τα κρατικά ομόλογα σε κατακόρυφη πτώση και οι δανειστές μας, θα προσπαθήσουν να τα «ξεφορτωθούν». Η κυβέρνηση σε ρόλο διαπραγματευτή, μπορεί να τους προτείνει την αγορά των ομολόγων από το Ελληνικό κράτος σε ένα ποσοστό πολύ χαμηλότερο από την ονομαστική τους αξία (π.χ στο 30%). Έτσι θα επιτευχθεί μείωση τους χρέους κατά ένα πολύ μεγάλο ποσοστό.

Πολλοί ισχυρίζονται, ότι η παύση πληρωμών θα οδηγήσει σε «τιμωρία της χώρας μας από τις αγορές και τους δανειστές μας, με αποτέλεσμα τη μη χρηματοδότηση μας και την επιστροφή μας σε συνθήκες προ ανάπτυξης. Η άποψη μας είναι η ακριβώς αντίθετη και στηρίζεται στις εξής παραμέτρους :

A) Οι δανειστές μας, εφόσον συνυπέγραφαν τις παράνομες συμβάσεις, γνώριζαν ότι σε αυτές δεν περιγράφονταν το πραγματικό κόστος, αλλά το «φουσκωμένο» κόστος. Επομένως, η πραγματική ζημία τους είναι πολύ μικρότερη της λογιστικής.

B) Η χώρα μας, χωρίς να κουβαλάει στις πλάτες της αυτό το υπέρογκο χρέος, και ακολουθώντας μια πιο αυστηρή αναπτυξιακή πολιτική, με βάση αυτά που θα αναλύσουμε στο δεύτερο άξονα, θα είναι ελκυστικότερη για πραγματικές επενδύσεις.

Γ) Δεν έχουμε εντοπίσει στη βιβλιογραφία περιπτώσεις, κατά τις οποίες περιγράφεται η παραδειγματική τιμωρία της Αργεντινής και λοιπών χωρών, που προέβησαν σε πτώχευση ή αναδιάρθρωση του χρέους τους από τους δανειστές τους.

3.2 Δεύτερος άξονας-μηδενισμός του χρέους και ανάπτυξη

Ο δεύτερος άξονας, σχετίζεται με το μηδενισμό του χρέους, τον εξορθολογισμό της λειτουργίας του κρατικού μηχανισμού και φυσικά με την ανάπτυξη. Τα κυρίαρχα ζητήματα που θα μας απασχολήσουν επικεντρώνονται στη φοροδιαφυγή, το δημόσιο τομέα, τη διαφάνεια και την ανταγωνιστικότητα.

3.2.1 Φοροδιαφυγή

Η αντιμετώπιση της φοροδιαφυγής πρέπει να αποτελέσει ύψιστη προτεραιότητα για την κυβέρνηση καθώς οι φόροι αποτελούν τη μεγαλύτερη πηγή εσόδων του κράτους. Είναι δεδομένο ότι, αν οι παρελθούσες κυβερνήσεις είχαν καταφέρει να συλλέξουν φόρους από όλους τους πολίτες και τις επιχειρήσεις, σύμφωνα με τα πραγματικά τους εισοδήματα-κέρδη, το έλλειμμα θα ήταν πολύ μικρότερο και η Ελλάδα δεν θα αντιμετώπιζε το σημερινό πρόβλημα χρέους.

Φυσικά, το έλλειμμα θα βρισκόταν σε χαμηλότερο επίπεδο ακόμη και παρά το φαινόμενο της φοροδιαφυγής, αρκεί η κυβέρνηση να μείωνε τις δαπάνες της. Βέβαια, ένας συνδυασμός συλλογής φόρων και σωστής διαχείρισης των δημοσίων εξόδων θα αποτελούσε τη βέλτιστη δυνατή λύση. Οι δαπάνες¹⁴ της ελληνικής κυβέρνησης βρίσκονται σε υψηλότερα επίπεδα από τον Ευρωπαϊκό μέσο όρο στις 27 χώρες της Ε.Ε καθώς το 2009 ανήλθαν στο 51,1% επί του ΑΕΠ, στο 50,6% το 2010 ενώ το 2011 το ποσοστό μειώθηκε στο 49,1% επί του ΑΕΠ. Ταυτόχρονα, ζωτικοί τομείς, όπως η παιδεία και η υγεία, υποχρηματοδοτούνται. Εν ολίγοις, η πρώτη και κύρια επίπτωση της φοροδιαφυγής είναι ότι επιδεινώνει τα δημόσια οικονομικά και εμποδίζει την κυβέρνηση να παρέχει δημόσιες υπηρεσίες υψηλής ποιότητας. Εδώ να τονίσουμε ότι, σε περίπτωση δημοσίων παροχών υψηλότερης ποιότητας από τα σημερινά δεδομένα, θα οδηγήσουν σε αύξηση της κοινωνικής ευημερίας και συστημικά σε αύξηση του ΑΕΠ.

Μία δεύτερη και εξίσου σημαντική επίπτωση της φοροδιαφυγής είναι η ανισότητα που προκαλεί στο φορολογικό σύστημα. Ένας βασικός στόχος του φορολογικού συστήματος είναι η αναδιανομή του εισοδήματος από τους πλούσιους

¹⁴ epp.eurostat.ec.europa.eu, Total general government expenditure; General government (% of GDP)

και περισσότερο τυχερούς στους φτωχούς και λιγότερο τυχερούς. Αυτό επιτυγχάνεται μέσω της συλλογής υψηλότερων φόρων από τους πλούσιους και της χρησιμοποίησης των εσόδων για την παροχή δημόσιων υπηρεσιών που ευνοούν εξίσου τους πλούσιους όσο και τους φτωχούς. Η φοροδιαφυγή υπονομεύει αυτόν τον σκοπό διότι γίνεται κυρίως από τους πλούσιους¹⁵, οι οποίοι φοροδιαφεύγουν περισσότερο από τα φτωχούς, όχι μόνο σε απόλυτο μέγεθος αλλά και αναλογικά με το εισόδημά τους. Η αδικία που εισάγει η φοροδιαφυγή στην κοινωνία, υπονομεύει την κοινωνική συνοχή και εμποδίζει την ικανότητα εκτέλεσης μεταρρυθμίσεων από την πλευρά της κυβέρνησης, καθώς ο πολίτης νιώθει ότι η κατάσταση πάει από το κακό στο χειρότερο, αντί από το καλό στο λιγότερο καλό. Πράγματι, οι μεταρρυθμίσεις εκλαμβάνονται ως ζημιογόνες για τα φτωχότερα νοικοκυριά, τα οποία θεωρούν ότι επωμίζονται δυσανάλογο μερίδιο του φορολογικού βάρους. Εδώ να υπογραμμίσουμε εκ νέου, τη φορολογική αδικία που προκύπτει από τους έμμεσους και άμεσους φόρους, όπως περιγράψαμε προηγουμένως.

Το κοινωνικό αίσθημα δικαίου, που προκύπτει από την άνιση κατανομή και απόδοση των φόρων, οδηγεί τους αυτοαπασχολούμενους και τις πολύ μικρές επιχειρήσεις να θεωρούν ότι τα χρήματα που αποδίδουν στο κράτος, δεν έχουν κανένα αναλογικό και ουσιαστικό αντίκρισμα, με αποτέλεσμα να φοροδιαφεύγουν συστηματικά. Το εν λόγω ζήτημα, αντιμετωπίστηκε και αντιμετωπίζεται λανθασμένα από τις κυβερνήσεις, με τη διατήρηση πολύ υψηλών φορολογικών συντελεστών. Κάτι τέτοιο εμποδίζει την ανάπτυξη και τις επενδύσεις από επιχειρήσεις οι οποίες δεν μπορούν να φοροδιαφεύγουν εύκολα. Με αυτόν τον τρόπο εμποδίζεται η δημιουργία μεγάλων επιχειρήσεων και χάνονται τα οφέλη, που αυτές οι επιχειρήσεις μπορούν να αποφέρουν, όπως οι δραστηριότητες υψηλής ανάπτυξης και οι καλά αμειβόμενες θέσεις εργασίας.

Η φοροδιαφυγή, λόγω λανθασμένων διαχειριστικών πολιτικών, έχει βαθιές ρίζες στην ελληνική οικονομία και δεν μπορεί να εξαλειφθεί εύκολα. Παράλληλα, ένας από τους κύριους λόγους για τους οποίους είναι βαθιά ριζωμένη, είναι η έλλειψη κινήτρων για την πληρωμή των φόρων από τους πολίτες. Η ενδυνάμωση αυτών των κινήτρων μπορεί να μειώσει σημαντικά τη φοροδιαφυγή.

Μέτρα κατά τις φοροδιαφυγής:

¹⁵ The Hellenic Observatory, Distributional Implications of Tax Evasion in Greece, Manos Matsaganis and Maria Flevotomou, January 2010

- Το βασικότερο και ριζοσπαστικότερο μέτρο, αφορά την ηλεκτρονική ενοποίηση όλων των υπηρεσιών του δημοσίου, των ΔΕΚΟ και των τραπεζών, έτσι ώστε κάθε φορολογούμενος να μπορεί να ελέγχεται αυτόματα για το σύνολο των οικονομικών του ενεργειών. Αν για παράδειγμα κάποιος διατηρεί αυτοκίνητο χωρίς να το έχει δηλώσει, σε περίπτωση, που σταματήσει σε μπλόκο της αστυνομίας, θα πρέπει ο αστυνομικός να μπορεί να ελέγξει αν ο κάτοχος του αμαξιού το έχει δηλώσει στην εφορία. Ομοίως, για μία κατοικία, που δεν έχει δηλωθεί στο Ε9 θα πρέπει να γίνεται αυτόματα η ταυτοποίηση από την πολεοδομία. Το υπουργείο οικονομικών, θα πρέπει κάτω από ένα αυστηρότατο πλαίσιο, να έχει πρόσβαση σε όλους τους τραπεζικούς λογαριασμούς και στις κινήσεις των πιστωτικών καρτών των φυσικών και νομικών προσώπων. Έτσι, θα υπάρχουν αδιάσειστα τεκμήρια διαβίωσης για όλους τους Έλληνες με αποτέλεσμα η φοροδιαφυγή να περιοριστεί σημαντικά. Ακόμα και επαγγέλματα παροχής υπηρεσιών, όπως οι γιατροί, που με τα σημερινά δεδομένα είναι πολύ εύκολο να φοροδιαφύγουν, θα αντιμετωπίσουν μεγάλο πρόβλημα σε ενδεχομένως παρόμοια μελλοντικά σχέδια. Αυτό το μέτρο, σαφώς χρειάζεται την κοινωνική συναίνεση, η οποία θα έχει επιτευχθεί (πρώτος άξονας).
- Τακτικοί έλεγχοι σε νομικά και φυσικά πρόσωπα, με ιδιαίτερη βαρύτητα στις κατηγορίες, που φοροδιαφεύγουν περισσότερο. Η σημαντικότερη δυσκολία ως προς την οργάνωση τέτοιων ελέγχων έγκειται στην αντιμετώπιση φαινομένων διαφθοράς. Έτσι λοιπόν θα πρέπει να θεσμοθετηθούν 2 κατηγορίες ποινικών αδικημάτων. Η πρώτη κατηγορία θα αφορά τα νομικά – φυσικά πρόσωπα και η δεύτερη τους ελεγκτές. Οι ποινές σε περίπτωση φοροδιαφυγής ή διαφθοράς θα πρέπει να είναι αρκετά «τρομακτικές» (αναλογικά με το ύψος της παρανομίας) ώστε να υπάρχει σοβαρότατο αντικίνητρο για κάποιον να φοροδιαφύγει ή να διαφθαρεί, ανεξάρτητα από το ύψος της δυνητικής παράνομης προσόδου. Το πρόσωπο που θα ελεγχθεί, θα πρέπει να επιλέγεται λίγη ώρα πριν τον έλεγχο, ώστε να αποφεύγεται η προειδοποίηση του, ενώ ένας δεύτερος ανεξάρτητος έλεγχος (ακόμα και από ιδιωτικές επιχειρήσεις) θα μπορούσε να αποτελέσει μια δεύτερη δικλείδα ασφαλείας.

3.2.2 Δημόσιος τομέας

Αναφέρεται συχνά ότι ο δημόσιος τομέας στην Ελλάδα είναι πολύ μεγάλος και καταναλώνει τεράστιο αριθμό πόρων. Το συνολικό μισθολογικό κόστος στον ελληνικό δημόσιο τομέα είναι πράγματι υψηλότερο από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο: για παράδειγμα, το 2007 η Ελλάδα δαπάνησε¹⁶ το 11,2% του ΑΕΠ της για την πληρωμή των δημοσίων υπαλλήλων, ενώ το αντίστοιχο ευρωπαϊκό ποσοστό ήταν 10,4%. Αυτή η διαφορά, ωστόσο, δεν είναι σημαντική όταν την τοποθετήσει κανείς σε ένα ευρύτερο πλαίσιο. Για παράδειγμα, η Σουηδία δαπάνησε το 15% του ΑΕΠ της για την πληρωμή των δημοσίων υπαλλήλων. Αποτελεί αλήθεια ότι οι αμοιβές των δημοσίων υπαλλήλων αποτελούν ένα από τα μεγαλύτερα κομμάτια εξόδων του κράτους.

Η ουσιαστική ερώτηση δεν είναι αν το συνολικό μισθολογικό κόστος στον ελληνικό δημόσιο τομέα είναι ελαφρώς μεγαλύτερο ή μικρότερο από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο αλλά αν η παραγωγικότητα του δημοσίου τομέα είναι υψηλή ή χαμηλή. Δαπανώνται δηλαδή αποτελεσματικά οι πόροι που διοχετεύει η κυβέρνηση στο δημόσιο τομέα; Αν οι πόροι δαπανώνται αναποτελεσματικά, τότε η ποιότητα των δημοσίων υπηρεσιών μπορεί να βελτιωθεί και παράλληλα να εξοικονομηθούν χρήματα.

Η αύξηση της παραγωγικότητας του δημοσίου τομέα, μέσω σωστής κρατικής διαχείρισης, θα έχει ως αποτέλεσμα την αύξηση της κοινωνικής ευημερίας και τη βελτίωση της λειτουργίας του ιδιωτικού τομέα που είναι άρρηκτα συνδεδεμένος με το δημόσιο. Οι 3 αυτοί παράγοντες, συστημικά θα συμβάλουν ενεργά στη μείωση του ελλείμματος μέσω της αύξησης του ΑΕΠ. Παράλληλα, με το ΑΕΠ να κυμαίνεται σε υψηλότερα επίπεδα, το ποσοστό των αμοιβών των δημοσίων υπαλλήλων επί του ΑΕΠ θα μικρύνει. Βλέπουμε λοιπόν, πώς με σωστή διαχείριση και επικέντρωση στην παραγωγικότητα του δημοσίου τομέα, μπορούμε να επιτύχουμε μείωση του ελλείμματος μέσω της ανάπτυξης και όχι μέσω μέτρων λιτότητας.

¹⁶ Papapetrou, E., 2006, "The Public-Private Sector Pay Differential in Greece," Public Finance Review, Vol. 34, No. 4, pp. 450–73

Το θέμα της παραγωγικότητας δεν αφορά μόνο την κεντρική κυβέρνηση αλλά και την τοπική αυτοδιοίκηση, όπου η αναποτελεσματικότητα αποτελεί ακόμη μεγαλύτερο πρόβλημα.

Η παραγωγικότητα μετράται σε κάθε ιδιωτική επιχείρηση και το ίδιο θα πρέπει να ισχύει και στον δημόσιο τομέα. Φυσικά, ο δημόσιος τομέας διαφέρει από τις ιδιωτικές επιχειρήσεις διότι στοχεύει όχι στην επίτευξη υψηλού κέρδους αλλά στην παροχή υπηρεσιών που ωφελούν την κοινωνία, όπως η παιδεία, η προστασία του περιβάλλοντος, η προστασία από την εγκληματικότητα και τις εξωτερικές απειλές, κτλ. Επιπλέον, η αξιολόγηση της ποιότητας των δημοσίων υπηρεσιών είναι πιο δύσκολη από τον υπολογισμό του κέρδους μιας ιδιωτικής επιχείρησης. Ωστόσο, δείκτες ποιότητας είναι εφικτό να υπολογιστούν, και οι δημόσιοι οργανισμοί θα πρέπει να αξιολογούνται με βάση την ποιότητα των υπηρεσιών που παρέχουν, ανάλογα με τους πόρους που τους διοχετεύονται. Γενικότερα, η άποψη ότι ο δημόσιος τομέας υπάρχει για να υπηρετεί την κοινωνία, και με οικονομικά αποδοτικό τρόπο, θα πρέπει να εμπεδωθεί στην Ελλάδα. Ο δημόσιος τομέας θα πρέπει να θεωρείται ως ένας αποτελεσματικός πάροχος υπηρεσιών και όχι ως ο εργοδότης ατόμων με πολιτικές διασυνδέσεις.

Ο υπολογισμός της παραγωγικότητας στον ελληνικό δημόσιο τομέα παρουσιάζει δυσκολίες διότι τα δεδομένα που αφορούν τους πόρους που δαπανώνται και την ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών δεν είναι διαθέσιμα κατά κανόνα, σε αντίθεση με πολλές άλλες ευρωπαϊκές χώρες. Για παράδειγμα, ακόμη και τα στοιχεία που αφορούν τον συνολικό αριθμό των δημοσίων λειτουργών είναι ελλιπή. Ωστόσο θα πρέπει να παρθούν μέτρα ελέγχου και ανταμοιβής της παραγωγικότητας στα οποία οφείλουν να συμφωνήσουν και οι εργαζόμενοι. Εδώ, θα πρέπει να επισημάνουμε ότι τα συνδικαλιστικά σωματεία των εργαζομένων, συνηθίζουν να αντιτίθενται σε πρακτικές ελέγχου. Κάτι τέτοιο, θεωρούμε ότι θα αποφευχθεί, αν η κυβέρνηση που αναλάβει τα εν λόγω μέτρα, εκτελέσει εκ ολοκλήρου το παρόν σχέδιο. Οι πολίτες, εφόσον έχει προηγηθεί ο λογιστικός έλεγχος των οικονομικών της χώρας, έχει γίνει διαγραφή του χρέους και κυρίως αν έχουν αποδοθεί οι ευθύνες και έχουν τιμωρηθεί αυτοί που πρέπει, θα είναι δεκτικοί και θετικοί στην πλειοψηφία τους ως προς τις κινήσεις της κυβέρνησης. Θεωρούμε λοιπόν δεδομένο ότι, σε ένα κλίμα ομοψυχίας μπορεί να επιτευχθεί οτιδήποτε στηρίζεται στη λογική και στη ροή των πραγμάτων.

Τα κύρια μέτρα που πρέπει να παρθούν είναι:

- **Αναδιάρθρωση του διοικητικού τομέα :** Θα πρέπει να υπάρξει σαφής τμηματικός διαχωρισμός σε όλες τις υπηρεσίες του δημοσίου. Ο κάθε προϊστάμενος θα πρέπει να έχει συγκριμένο και ελέγξιμο αριθμό υπαλλήλων, κάτω από την επίβλεψη του. Ανά τακτά χρονικά διαστήματα, οι προϊστάμενοι θα πρέπει να συζητούν σε οργανωμένες συνεδρίες με τους υπαλλήλους τους, προβλήματα που προέκυψαν στην εξυπηρέτηση των πολιτών και την κατ'εμπειρία γνώμη τους για τις βελτιώσεις που μπορούν να διενεργηθούν με σκοπό την διευκόλυνση της εξυπηρέτησης εργαζομένων και πολιτών. Σε χρονικά διαστήματα που θα καθοριστούν, ο προϊστάμενος θα πρέπει να συντάσσει έκθεση προς τον πολιτικό του διευθυντή με τα συμπεράσματα του από την επικοινωνία με τους υπαλλήλους τους, προσθέτοντας τις δικές του απόψεις. Ο διευθυντής με τη σειρά του, θα πρέπει να αξιολογήσει την έκθεση και να προβεί στις απαραίτητες ενέργειες προς βελτίωση των διαδικασιών που περιγράφονται.
- **Αναδιάρθρωση υπηρεσιών και θέσεων εργασίας :** Πληθώρα τμημάτων, υπηρεσιών και θέσεων εργασίας δημιουργήθηκαν στο παρελθόν, για να εξυπηρετήσουν συγκεκριμένες καταστάσεις που αφορούσαν την εποχή κατά την οποία δημιουργήθηκαν. Στην πορεία του χρόνου, οι εν λόγω θέσεις εργασίας, μέσω της ανάπτυξης της τεχνολογίας και της προσθήκης σύγχρονων επιπρόσθετων παραμέτρων, είτε κατέστησαν μη χρήσιμες, είτε άλλαξαν το αντικείμενο τους. Θα πρέπει λοιπόν, να γίνει μια αναλυτική καταγραφή των αρμοδιοτήτων του κάθε υπαλλήλου, (θα βοηθήσει και στη διοικητική αναδιάρθρωση) με ταυτόχρονη καταγραφή των πραγματικών αναγκών της υπηρεσίας τους. Σκοπός της καταγραφής, θα είναι η αφαίρεση και προσθήκη αρμοδιοτήτων, που άπτονται των καθηκόντων τους, ώστε να καλύπτουν πιο αποδοτικά το ωράριο τους. Κάτι τέτοιο θα βοηθήσει και στην δημιουργία οικονομικών κλίμακας.
- **Εισαγωγή του συστήματος ανταμοιβής :** Εφόσον έχει επιτευχθεί η βέλτιστη δυνατή αναδιάρθρωση του διοικητικού τομέα, θα πρέπει να εισαχθεί το σύστημα ανταμοιβής των εργαζομένων. Έτσι, στα πλαίσια του δυνατού και ανάλογα την υπηρεσία, θα πρέπει να οριστούν ποιοτικοί δείκτες απόδοσης και σε συνδυασμό με την άμεση κρίση του προϊσταμένου για τον κάθε υπάλληλο, να προβλέπονται συγκεκριμένες επιπρόσθετες αμοιβές. Το ίδιο ισχύει και για

τον προϊστάμενο, μέσω της αξιολόγησης του τμήματος του, από το διευθυντή του.

- **Προηγμένα πληροφοριακά συστήματα** : Θα πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη έμφαση σε έργα πληροφορικής όπως το ΣΥΖΕΥΞΙΣ¹⁷, που θα εξασφαλίζουν τη βέλτιστη δυνατή επικοινωνία των δημόσιων υπηρεσιών της χώρας, καθώς και την επικοινωνία και συνδιαλλαγή μεταξύ δημοσίου και ιδιωτικού τομέα. Κάτι τέτοιο, θα μειώσει το κόστος ευκαιρίας που προκύπτει από τις γραφειοκρατικές διαδικασίες του δημόσιου τομέα και θα βοηθήσει στην διασταύρωση στοιχείων και ενεργειών, των άμεσα εμπλεκομένων με τις δημόσιες υπηρεσίες.

Ένα πρόσθετο πρόβλημα που εμποδίζει τη παραγωγικότητα του δημόσιου τομέα, είναι αυτό της διαφθοράς. Πράγματι, ένας λόγος για τον οποίο η παραγωγικότητα βρίσκεται σε χαμηλά επίπεδα, είναι ότι κάποια από τα χρήματα που θα έπρεπε να διοχετεύονται για παροχές από τον δημόσιο τομέα καταλήγουν στις τσέπες διεφθαρμένων δημοσίων λειτουργών. Σύμφωνα με τη διεθνή οργάνωση για τη διαφάνεια, η χώρα μας το 2010 καταλαμβάνει την 78^η θέση¹⁸ στον κόσμο και ταυτόχρονα την τελευταία θέση στην Ε.Ε.

Η διαφθορά έχει σοβαρότατες επιπτώσεις. Εμποδίζει την κυβέρνηση, η οποία όμως είναι και η ίδια διεφθαρμένη με βάση τη διεθνή οργάνωση για τη διαφάνεια, από το να παρέχει δημόσιες υπηρεσίες υψηλής ποιότητας διότι κάποια από τα χρήματα που θα έπρεπε να προορίζονται για τέτοιες παροχές, διοχετεύονται αλλού. Η κυβέρνηση στη συνέχεια επιβάλλει υψηλότερη φορολογία ώστε να ανακτήσει τα χαμένα χρήματα, με αποτέλεσμα να αποθαρρύνονται οι παραγωγικές δραστηριότητες. Επίσης, η διαφθορά επιβαρύνει άμεσα τους πολίτες και τις επιχειρήσεις επειδή πρέπει να δωροδοκήσουν διεφθαρμένους δημοσίους λειτουργούς ώστε να εξυπηρετηθούν από αυτούς. Τέλος, η διαφθορά οδηγεί σε απώλεια της εμπιστοσύνης των πολιτών προς την κυβέρνηση και τους νόμους, με συνέπεια οι πολίτες να σταματούν να υπακούουν και να σέβονται τους νόμους. Οι επιπτώσεις της διαφθοράς είναι σε μεγάλο βαθμό παρόμοιες με αυτές της φοροδιαφυγής. Και στις δύο περιπτώσεις, τα χρήματα που θα έπρεπε να εισπράττονται από την κυβέρνηση και να δαπανώνται σε δημόσιες υπηρεσίες - αγαθά, καταλήγουν στις τσέπες ιδιωτών.

¹⁷ <http://www.syzefxis.gov.gr/>, Εθνικό δίκτυο δημόσιας διοίκησης

¹⁸ transparency.gr, Transparency International Corruption Perception Index 2010, Παράρτημα, σελ 75

Η διαφθορά έχει βαθιές ρίζες στην ελληνική οικονομία και δεν είναι δυνατόν να εξαλειφθεί εύκολα. Αλλά ακριβώς όπως και στην περίπτωση της φοροδιαφυγής, ένας από τους κύριους λόγους για τους οποίους η διαφθορά είναι βαθιά ριζωμένη είναι ότι δεν παρέχονται επαρκή κίνητρα για την αποθαρρύνουν. Προτείνονται τα παρακάτω μέτρα για την καταπολέμηση της διαφθοράς:

- Αυστηρότερες ποινές για κρούσματα διαφθοράς, και κατάργηση του νόμου που επιτρέπει παραγραφή αδικημάτων ύστερα από σύντομο χρονικό διάστημα. Οι διεφθαρμένοι δημόσιοι λειτουργοί, μεταξύ αυτών και οι βουλευτές, θα πρέπει να τιμωρούνται με δήμευση της περιουσίας τους στο ύψος που ζημίωσαν το δημόσιο και με παραδειγματικές τιμωρίες ανά περίπτωση, όπως φυλάκιση.
- Εκσυγχρονισμός των λογιστικών μεθόδων και συμμόρφωσή τους με τα σύγχρονα διεθνή πρότυπα. Οι δαπάνες των δημοσίων υπηρεσιών θα πρέπει να καταχωρούνται σε πραγματικό χρόνο σε ένα κεντρικό υπολογιστικό σύστημα με έδρα το Υπουργείο Οικονομικών. Οι υπερβάσεις δαπανών στους ετήσιους προϋπολογισμούς των υπηρεσιών θα πρέπει να ελέγχονται άμεσα. Με το παρόν σύστημα, ενδέχεται να μεσολαβήσουν χρόνια μέχρι να αποκαλυφθούν τέτοιες υπερβάσεις.
- Το θεσμικό πλαίσιο που διέπει τη σχέση μεταξύ ατόμων και επιχειρήσεων από τη μία πλευρά και του κράτους από την άλλη, θα πρέπει να απλοποιηθεί και να καταστεί περισσότερο διαφανές. Τα πολύπλοκα γραφειοκρατικά εμπόδια προσφέρουν εύφορο έδαφος για τη διαφθορά καθώς παρέχουν κίνητρα σε άτομα και επιχειρήσεις να δωροδοκήσουν ώστε να παρακάμψουν τα εμπόδια.

Ένας τομέας στον οποίο η διαφθορά και η σπατάλη είναι ευρύτατα διαδεδομένες είναι η υγεία. Το περίφημο φακελάκι είναι γνωστό σε όλους και οδυνηρότερο για τους πιο ευάλωτους. Επιπρόσθετα, η ποιότητα της δημόσιας υγειονομικής περίθαλψης είναι σε γενικές γραμμές χαμηλή, και ένα μεγάλο ποσοστό όσων έχουν την οικονομική δυνατότητα στρέφονται στην ιδιωτική περίθαλψη. Σε αυτόν τον τομέα απαιτείται ριζικός επανασχεδιασμός. Χρειαζόμαστε ένα σύστημα που να παρέχει την ίδια ποιότητα υγειονομικής περίθαλψης σε όλες τις εισοδηματικές ομάδες, αναγνωρίζοντας την ανάγκη στήριξης των φτωχότερων, ενώ παράλληλα θα χαρακτηρίζεται από αποτελεσματική διαχείριση. Το σύστημα αυτό θα πρέπει να

διατηρήσει το δημόσιο χαρακτήρα του, καθώς σαν δημόσιο αγαθό πρέπει να παρέχεται από το κράτος – δημόσιο (πηγή). Οφείλουμε όμως να καταστήσουμε σαφές ότι, ο τρόπος της κρατικής διαχείρισης των νοσοκομείων, θα πρέπει να αλλάξει ριζικά και να εναρμονιστεί με τις παραμέτρους εξυγίανσης του ευρύτερου δημόσιου τομέα, που περιγράψαμε (βλ. αντιμετώπιση φοροδιαφυγής και διαφθοράς). Τομές θα πρέπει να γίνουν επίσης στο διαχειριστικό σκέλος του ασφαλιστικού συστήματος που σε συνάρτηση το φαινόμενο των ανασφάλιστων εργαζομένων, οδηγεί τα ταμεία στην πτώχευση.

3.2.3 Ανταγωνιστικότητα

Η ανταγωνιστικότητα επιτρέπει σε μία χώρα να απολαμβάνει ευημερία σε βιώσιμη βάση. Κατά τη δεκαετία του 2000, το μέσο εισόδημα των Ελλήνων πολιτών αυξήθηκε σημαντικά. Ωστόσο, αυτή η αύξηση δεν ήταν βιώσιμη διότι χρηματοδοτούνταν από εξωτερικό δανεισμό. Τώρα που η Ελλάδα δεν μπορεί πλέον να δανείζεται, υπάρχει κίνδυνος η διαδικασία να αναστραφεί και τα εισοδήματα να συρρικνωθούν. Ο μόνος τρόπος να αποτραπεί κάτι τέτοιο και να διασφαλιστεί ότι τα εισοδήματα θα αυξάνονται σε βιώσιμη βάση, είναι να ενισχυθεί η ανταγωνιστικότητα της ελληνικής οικονομίας, η οποία αυτή τη στιγμή είναι η τελευταία¹⁹ στην Ευρωπαϊκή Ένωση των 27.

Για να καταστεί περισσότερο ανταγωνιστική η ελληνική οικονομία, η κυβέρνηση θα πρέπει να παρέχει ένα σταθερό θεσμικό πλαίσιο που να προάγει τον ανταγωνισμό, τις επενδύσεις και την επιχειρηματικότητα. Ένα τέτοιο πλαίσιο προϋποθέτει όχι τόσο τη δημιουργία νέων ρυθμίσεων αλλά την κατάργηση πολλών από τις ήδη υπάρχουσες. Μία ολοκληρωμένη μεταρρύθμιση του ρυθμιστικού πλαισίου μπορεί από μόνη της να αυξήσει την ανταγωνιστικότητα της ελληνικής οικονομίας, και εν τέλει τα εισοδήματα των Ελλήνων πολιτών, αντιστρέφοντας έτσι τις περισσότερες αρνητικές επιπτώσεις της κρίσης στα εισοδήματα. Η κυβέρνηση μπορεί να ενισχύσει περαιτέρω την ανταγωνιστικότητα αυξάνοντας τις επενδύσεις της στην παιδεία και το ανθρώπινο κεφάλαιο.

Η ανταγωνιστικότητα είναι ιδιαίτερα σημαντική, προκειμένου οι Έλληνες πολίτες να έχουν πρόσβαση σε καλά αμειβόμενες θέσεις εργασίας και υψηλά

¹⁹ World Economic Forum, The Global Competitiveness Report 2010–2011, Παράρτημα, σελ 73

εισοδήματα σε βιώσιμη βάση. Αν η οικονομία δεν είναι ανταγωνιστική και τα εισοδήματα εξακολουθούν να είναι υψηλά, αυτό απαραίτητα σημαίνει ότι χρήματα εισρέουν από το εξωτερικό υπό μορφή μεταβιβάσεων (π.χ. από την ΕΕ) ή εξωτερικού δανεισμού. Και στις δύο περιπτώσεις, τα υψηλά εισοδήματα δεν είναι βιώσιμα καθώς οι μεταβιβάσεις της ΕΕ δεν θα υφίστανται για πάντα και ο εξωτερικός δανεισμός συνεπάγεται χαμηλά εισοδήματα στο μέλλον.

Σημαντικές μεταρρυθμίσεις απαιτούνται στην αγορά προϊόντων. Οι ρυθμίσεις που απαγορεύουν την είσοδο σε πολλούς βιομηχανικούς κλάδους και επαγγέλματα πρέπει να καταργηθούν. Η κατάργηση αυτών των ρυθμίσεων θα τονώσει τις επενδύσεις πολύ αποτελεσματικότερα από τυχόν κρατικές επιδοτήσεις. Επίσης οι μονοπωλιακές πρακτικές θα πρέπει να αντιμετωπίζονται πιο αυστηρά και η Επιτροπή Ανταγωνισμού να ενισχυθεί. Κάτι τέτοιο όπως ήδη έχουμε αναλύσει θα πρέπει να γίνει με προσοχή διότι τίγονται δίκαια περιουσιακά δικαιώματα εργατικών ομάδων.

Οι επιδόσεις της Ελλάδας την τελευταία δεκαετία αποδεικνύουν τη σημασία της ανταγωνιστικότητας. Σύμφωνα με έκθεση του Παγκόσμιου Οικονομικού Φόρουμ σχετικά με την ανταγωνιστικότητα, η Ελλάδα έχει καταρρυθμίσει²⁰ από την 33^η θέση το 2000 στην 83^η το 2010 ενώ είναι τελευταία στον σχετικό πίνακα των 27 της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Παράλληλα, σύμφωνα με στοιχεία της Eurostat²¹ το πραγματικό ΑΕΠ (λαμβάνοντας υπόψη τον πληθωρισμό) από 4,5% το 2000, καταρρυθμίστηκε σε αρνητικούς ρυθμούς ανάπτυξης το 2010 (-4,2%).

Ο Πίνακας 5, απεικονίζει την συσχέτιση μεταξύ αυτών των 2 μετρήσεων και αποδεικνύει ότι υπάρχει εξάρτηση της μίας μεταβλητής από την άλλη²².

Συσχέτιση ανταγωνιστικότητας / Πραγματικού ΑΕΠ										
2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
33	36	31	35	37	47	61	65	67	71	83
4,5	4,2	3,4	5,9	4,4	2,3	4,5	4,3	1,3	-2,3	-4,2

Πίνακας 3 : Συσχέτιση Ανταγωνιστικότητας / Πραγματικού ΑΕΠ

²⁰ World Economic Forum, The Global Competitiveness Reports, σελ. 15,25, Παράρτημα, σελ 71-73

²¹ ec.europa.eu/eurostat, Read GDP Growth as percentage of GDP, Παράρτημα, σελ 75

²² Παλινδρόμηση προς απόδειξη της συσχέτισης μεταξύ Ρυθμού ΑΕΠ και Ανταγωνιστικότητας, Παράρτημα, σελ 76

Κατά τη χρονική περίοδο 2000-8, η Ελλάδα αύξησε το ΑΕΠ της με ρυθμό διπλάσιο του μέσου όρου των 27 χωρών της ΕΕ23 και μείωσε το ποσοστό της ανεργίας της. Η ταχεία αύξηση του ΑΕΠ αντικατοπτρίστηκε και στα εισοδήματα, τα οποία αυξήθηκαν. Όπως όμως έγινε σαφές κατά την πρόσφατη κρίση, αυτός ο ρυθμός ανάπτυξης δεν ήταν βιώσιμος διότι δεν οφειλόταν σε βελτίωση της ανταγωνιστικότητας. Πράγματι, η ανταγωνιστικότητα της Ελλάδας, η οποία ήταν ήδη χαμηλή εντός της ΕΕ στην αρχή της τελευταίας δεκαετίας, μειώθηκε ακόμη περισσότερο. Για παράδειγμα, το 2002, οκτώ χώρες στην ΕΕ των 27 μελών ήταν λιγότερο ανταγωνιστικές από την Ελλάδα ενώ πλέον κατέχουμε την τελευταία θέση.

Η ανάπτυξη και η δημιουργία θέσεων εργασίας την περίοδο 2000-8 οφειλόταν κυρίως στα χρήματα που δανειζόταν οι κυβερνήσεις από το εξωτερικό και με τα οποία τροφοδοτούσαν την οικονομία. Για παράδειγμα, κάποια από τα χρήματα αυτά δαπανήθηκαν σε δημόσιες υποδομές, προκαλώντας έτσι αύξηση της δραστηριότητας και δημιουργία θέσεων εργασίας στον κατασκευαστικό κλάδο. Η ανάπτυξη και η δημιουργία θέσεων εργασίας μεταφέρθηκαν και σε άλλους τομείς της οικονομίας, καθώς όσοι απολάμβαναν αυξημένα εισοδήματα ξόδευαν περισσότερο σε άλλα αγαθά και υπηρεσίες. Για παράδειγμα, όσοι απασχολούνταν στον κατασκευαστικό κλάδο μπορούσαν να ξοδεύουν περισσότερα χρήματα σε διακοπές, αυξάνοντας έτσι τη δραστηριότητα και δημιουργώντας θέσεις εργασίας στον τουριστικό κλάδο, και ούτω καθεξής.

Ο εξωτερικός δανεισμός δεν αποτελεί πλέον επιλογή για την Ελλάδα. Η χώρα πρέπει να διαχειριστεί το χρέος της. Το γεγονός αυτό προκαλεί μεγάλη ανησυχία, δεδομένου ότι η διαδικασία που περιγράφηκε στην προηγούμενη παράγραφο, δείχνει ότι έχει πλέον αντιστραφεί, δηλ. σημειώνεται συρρίκνωση των θέσεων εργασίας και των εισοδημάτων, χωρίς να προδιαγράφεται ένα καλύτερο μέλλον. Όπως ήδη αναφέραμε, η αρνητική ανάπτυξη έχει ξεκινήσει ήδη και έχει φτάσει το -4,2%.

Ένα από βασικότερα σημεία κλειδιά για την ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας, σε συνδυασμό με τη διαγραφή του παράνομου χρέους και της βελτίωσης της διαχείρισης του δημόσιου τομέα, είναι η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας. Δεδομένου λοιπόν ότι η Ελλάδα βρίσκεται στην τελευταία θέση εκ των 27 χωρών της Ε.Ε, δείχνει ότι υπάρχουν τεράστια περιθώρια βελτίωσης.

²³ ec.europa.eu/eurostat, General government deficit as percentage of GDP, Πίνακας 7

Μία οικονομία είναι ανταγωνιστική όταν επιτρέπει στις επιχειρήσεις και στους εργαζόμενους να είναι παραγωγικοί. Όταν η παραγωγικότητα είναι υψηλή, οι επιχειρήσεις μπορούν να πληρώνουν υψηλούς μισθούς, και έτσι τα εισοδήματα είναι υψηλά. Επιπλέον, η οικονομία είναι σε θέση να προσελκύσει επενδύσεις από ξένες επιχειρήσεις, γεγονός που δημιουργεί περισσότερες θέσεις εργασίας και αυξάνει περαιτέρω τα εισοδήματα.

Ο κύριος παράγοντας που καθορίζει την ανταγωνιστικότητα είναι το σύνολο των κανόνων που διέπουν τη λειτουργία των αγορών. Αυτοί οι κανόνες πρέπει να προωθούν τον ανταγωνισμό, τις επενδύσεις και την επιχειρηματικότητα. Κανόνες που έχουν σχεδιαστεί καλά και εφαρμόζονται αυστηρά μπορούν να καταστήσουν μία χώρα ανταγωνιστική και εύπορη.

Η χαμηλή ανταγωνιστικότητα της Ελλάδας δεν οφείλεται στην έλλειψη κανόνων. Πράγματι, η Ελλάδα κατατάσσεται στις χώρες με το πιο περιοριστικό ρυθμιστικό πλαίσιο (δηλαδή ασφυκτικό έλεγχο των αγορών από το κράτος) στον ΟΟΣΑ: η αγορά προϊόντων (αγαθά και υπηρεσίες) είναι η αυστηρότερα ρυθμιζόμενη μεταξύ των 30 χωρών του ΟΟΣΑ²⁴. Πολλές από τις ρυθμίσεις δημιουργούν σοβαρά εμπόδια στον ανταγωνισμό, τις επενδύσεις και την επιχειρηματικότητα και πρέπει να καταργηθούν. Παράλληλα, οι λίγες ρυθμίσεις που προωθούν την εύρυθμη λειτουργία των αγορών δεν εφαρμόζονται όσο αυστηρά απαιτείται. Αυτό πρέπει επίσης να αλλάξει.

Πιο συγκεκριμένα, σύμφωνα με την έκθεση του Παγκόσμιου Οικονομικού Φόρουμ²⁵, οι παράγοντες που επηρεάζουν περισσότερο την ανταγωνιστικότητα, είναι κατά σειρά :

- Γραφειοκρατία
- Διαφθορά
- Περιοριστικό πλαίσιο αγοράς εργασίας
- Αστάθεια των πολιτικών που εφαρμόζονται
- Φορολογικοί περιορισμοί
- Πρόσβαση σε οικονομικούς πόρους
- Ανεπαρκής υποδομές
- Ύψος φορολογίας

²⁴ OECD, Greece at a Glance, Policies for a Sustainable Recovery, 2010

²⁵ World Economic Forum, The Global Competitiveness Report 2010–2011, σελ. 168, Παράρτημα, σελ 74

- Χαμηλή εργατικότητα του εργατικού δυναμικού
- Κυβερνητική αστάθεια
- Ανεπαρκώς εκπαιδευμένο εργατικό δυναμικό
- Πληθωρισμός
- Εγκληματικότητα
- Φτώχη δημόσια υγεία

Από τα παραπάνω προκύπτει ότι, η ελληνική οικονομία χρειάζεται μια σειρά από αποτελεσματικές μεταρρυθμίσεις που θα επιφέρουν μεγάλα οφέλη. Βέβαια εδώ θα πρέπει να επισημάνουμε ότι, η μεγαλύτερη βαρύτητα θα πρέπει να δοθεί σε θέματα διαφάνειας και διαφθοράς (όπως αναλύσαμε στην προηγούμενη ενότητα), καθώς από εκεί ξεκινάει να χαλαρεί συστημικά η αλυσίδα του οικονομικού συστήματος.

Οι μεταρρυθμίσεις, πρέπει να ξεκινήσουν από αυτή του ρυθμιστικού πλαισίου και να ακολουθήσουν τη λογική του fast track²⁶ που πρόσφατα ψηφίστηκε από το Ελληνικό Κοινοβούλιο με ενισχυμένη πλειοψηφία.

Εφόσον η μεταρρύθμιση του ρυθμιστικού πλαισίου μπορεί να επιφέρει σημαντικά οφέλη, για ποιο λόγο δεν έχει υλοποιηθεί ακόμη σε σημαντικό βαθμό; Η απροθυμία λήψης μεταρρυθμίσεων οφείλεται εν μέρει σε πολιτικές πιέσεις από μειοψηφίες που θα ζημιωθούν από συγκεκριμένες μεταρρυθμίσεις. Για παράδειγμα, ρυθμίσεις που απαγορεύουν την είσοδο σε έναν βιομηχανικό κλάδο ή επάγγελμα και ως εκ τούτου εμποδίζουν τον ανταγωνισμό, ωφελούν τις επιχειρήσεις του συγκεκριμένου κλάδου ή τα μέλη αυτού του επαγγέλματος, διότι τους επιτρέπουν να χρεώνουν υψηλές τιμές. Επομένως, οι εκπρόσωποι του κλάδου ή του επαγγέλματος ασκούν πολιτικές πιέσεις ώστε να διατηρηθεί το υπάρχον ρυθμιστικό πλαίσιο.

Ένας επιπρόσθετος λόγος για τον οποίο η μεταρρύθμιση του ρυθμιστικού πλαισίου δεν αποτελεί προτεραιότητα στην πολιτική ατζέντα είναι ότι το ευρύτερο κοινό δεν έχει κατανοήσει πλήρως τα πλεονεκτήματά της. Πράγματι, επικρατεί η αντίληψη ότι οι αγορές πρέπει να λειτουργούν κάτω από ένα πολύ περιοριστικό ρυθμιστικό πλαίσιο γιατί προκαλούν ανεπιθύμητα αποτελέσματα όταν λειτουργούν πιο ελεύθερα. Αυτή η αντίληψη δικαιολογείται μερικώς από την εμπειρία που έχει αποκομίσει το κοινό καθώς η απελευθέρωση των αγορών στην Ελλάδα έχει οδηγήσει

²⁶ Έθνος online, Ψηφίστηκε επί της αρχής το Fast Track, 17/11/2010

πολλές φορές στην αύξηση των τιμών. Η αντίληψη, ωστόσο, είναι λανθασμένη και σε αυτό αποκλειστική ευθύνη έχουν όλες οι κυβερνήσεις, που διαχειρίστηκαν τη χώρα από τη μεταπολίτευση και μετά. Αυτό συνέβη, καθώς οι αγορές δεν απελευθερώθηκαν ουσιαστικά αλλά μόνο εικονικά, αφού το ρυθμιστικό πλαίσιο που εμποδίζει την είσοδο σε νέες επιχειρήσεις διατηρήθηκε ενώ «απελευθερώθηκε» μόνο η ικανότητα των υπαρχουσών επιχειρήσεων να αυξήσουν τις τιμές. Όπως ήταν αναμενόμενο, η επακόλουθη άνοδος των τιμών ενίσχυσε την καχυποψία του κοινού προς τις ελεύθερες αγορές. Αν η είσοδος σε νέες επιχειρήσεις είχε απελευθερωθεί όπως και οι τιμές, το αποτέλεσμα θα ήταν η μείωση των τιμών και η απελευθέρωση της αγοράς θα ήταν προς πραγματικό όφελος του κοινού. Ωστόσο, εδώ θα πρέπει να τονίσουμε ότι το άνοιγμα των κλειστών επαγγελματιών, θα πρέπει να γίνει με λεπτότητα, καθώς είναι προφανές ότι ακόμα και επαγγελματίες που δεν έχουν ισχυρή δύναμη, θα πληγούν από τη μεταρρύθμιση αυτή και πολλές φορές θα ζημιωθούν σφόδρα. Τέλος, θα πρέπει να δοθούν ισχυρά κίνητρα σε εγχώριους επενδυτές καθώς κάτι τέτοιο ευνοεί ακόμα περισσότερο την εθνική οικονομία.

Σε συνδυασμό με τη θέσπιση σωστών κανόνων λειτουργίας των αγορών, απαραίτητο συστατικό για την αύξηση της ανταγωνιστικότητας είναι ένα μορφωμένο εργατικό δυναμικό. Με αυτό τον τρόπο, αυξάνεται η παραγωγικότητα των υπαρχουσών επιχειρήσεων και προσελκύονται νέες, ιδιαίτερα όσες απασχολούνται στον τομέα των προηγμένων τεχνολογιών και δραστηριοτήτων υψηλής ανάπτυξης. Η Ελλάδα πρέπει να βελτιώσει με δύο τρόπους την επίδοσή της στον τομέα της παιδείας, διαθέτοντας περισσότερους πόρους και διασφαλίζοντας ότι αυτοί οι πόροι χρησιμοποιούνται πιο παραγωγικά. Θα πρέπει επίσης να επενδύσει περισσότερο στον τομέα της έρευνας και ανάπτυξης (R&D), για τον οποίο διατίθενται προς το παρόν πολύ περιορισμένοι πόροι. Για παράδειγμα, η Ελλάδα επένδυσε²⁷ μόνο το 0.58% του ΑΕΠ της στον τομέα της έρευνας και ανάπτυξης το 2007. Ο μέσος όρος στις 30 χώρες του ΟΟΣΑ ήταν 1,85%.

Μία βελτίωση στην παιδεία θα αποφέρει καρπούς μόνο αν συνδυαστεί με μεταρρύθμιση του ρυθμιστικού πλαισίου που θα διευκολύνει τη λειτουργία επιχειρήσεων στην Ελλάδα. Σε διαφορετική περίπτωση, οι επιχειρήσεις προηγμένων τεχνολογιών και υψηλής ανάπτυξης δεν θα δραστηριοποιηθούν στην Ελλάδα αλλά αντί αυτού πολλοί Έλληνες που θα εργάζονταν σε τέτοιες επιχειρήσεις θα

²⁷ ec.europa.eu/Eurostat, Research and Development expenditure % of GDP

μεταναστεύσουν στο εξωτερικό. Η προσέλκυση επιχειρήσεων (μέσω της μεταρρύθμισης του ρυθμιστικού πλαισίου) θα εμποδίσει τη μετανάστευση εξειδικευμένου δυναμικού από την Ελλάδα, ενώ παράλληλα θα έχει ως αποτέλεσμα την επιστροφή μορφωμένων Ελλήνων, που μετακινήθηκαν στο εξωτερικό αναζητώντας καλύτερες ευκαιρίες για την καριέρα τους.

Ποιες σημαντικές μεταρρυθμίσεις απαιτούνται στην αγορά προϊόντων; Μία ζωτικής σημασίας μεταρρύθμιση είναι η δραστική μείωση των ρυθμίσεων που εμποδίζουν την είσοδο νέων παικτών σε πολλούς επιχειρηματικούς κλάδους και επαγγέλματα. Η μείωση των αποκαλούμενων «φραγμών εισόδου» ενισχύει την ανταγωνιστικότητα της οικονομίας για δύο λόγους. Πρώτον, οι νέες επιχειρήσεις που εισέρχονται στον κλάδο μπορεί να είναι περισσότερο παραγωγικές από τις υπάρχουσες, διότι διαθέτουν βελτιωμένη τεχνολογία και καλύτερες ιδέες. Έτσι αυξάνεται η παραγωγικότητα στο σύνολο του κλάδου. Δεύτερον, ακόμη και αν οι νέες επιχειρήσεις είναι εξίσου παραγωγικές με τις υπάρχουσες, ο ανταγωνισμός εντείνεται λόγω της αύξησης του συνολικού αριθμού των επιχειρήσεων. Οι τιμές συνεπώς μειώνονται και ωφελούνται επιχειρήσεις σε άλλους κλάδους, οι οποίες χρησιμοποιούν για την παραγωγή τους τα προϊόντα του συγκεκριμένου κλάδου. Η μείωση του κόστους αυτών των επιχειρήσεων οδηγεί σε αύξηση της παραγωγικότητάς τους.

Για να κάνουμε τα πράγματα πιο συγκεκριμένα, ας χρησιμοποιήσουμε ένα παράδειγμα που συζητείται πολύ τον τελευταίο καιρό: την απελευθέρωση των οδικών μεταφορών. Οι επιχειρήσεις που επιθυμούν να εισέλθουν στον κλάδο αυτό πρέπει να πληρώσουν για τη χορήγηση άδειας, η οποία μπορεί να κοστίζει έως και 200.000 ευρώ ανά φορτηγό. Η μείωση αυτού του φραγμού εισόδου θα επιτρέψει σε περισσότερες επιχειρήσεις να εισέλθουν στον κλάδο και θα οδηγήσει σε μείωση των τιμών. Οι χαμηλότερες τιμές, με τη σειρά τους, θα αυξήσουν την παραγωγικότητα επιχειρήσεων σε άλλους κλάδους οι οποίοι εξαρτώνται από τις οδικές μεταφορές, π.χ. γεωργία, κατασκευές, κλπ. Αν για παράδειγμα οι αγρότες μπορούν να μεταφέρουν τα προϊόντα τους φτηνότερα και σε περισσότερους προορισμούς, θα τους δοθεί κίνητρο να αυξήσουν την παραγωγή τους και να επενδύσουν σε πιο αποτελεσματικές μεθόδους παραγωγής. Το όφελος από την αύξηση της παραγωγικότητας θα είναι μεγάλο όπως ήδη έχουμε να αναλύσει.

Η αύξηση του ΑΕΠ μέσω της απελευθέρωσης των οδικών μεταφορών σημαίνει υψηλότερο πραγματικό εισόδημα για τον μέσο πολίτη. Πράγματι, οι πολίτες

θα πληρώνουν χαμηλότερες τιμές όταν μετακομίζουν και μεταφέρουν τα υπάρχοντά τους. Θα πληρώνουν επίσης χαμηλότερες τιμές για αγαθά που μεταφέρονται οδικώς, όπως τα αγροτικά προϊόντα. Τέλος, θα δημιουργηθούν θέσεις εργασίας και τα εισοδήματα θα αυξηθούν σε τομείς που βασίζονται στις οδικές μεταφορές. Φυσικά, δεν θα επωφεληθούν όλοι, καθώς όπως έχουμε ήδη τονίσει, οι κάτοχοι αδειών μεταφοράς θα ζημιωθούν, αφού για την απόκτηση της άδειας που κατέχουν, μπορεί να έχουν εκποιήσει ακόμα και ίδιο τους το σπίτι. Επίσης πολλοί από αυτούς, κατά το άνοιγμα της αγοράς, θα καταλήξουν υπάλληλοι αντί για εργοδότες. Αυτές οι απώλειες, ωστόσο, θα είναι σαφώς μικρότερες συγκριτικά με τα κέρδη για όλους τους υπόλοιπους και θα μπορούσαν να αντισταθμιστούν σε κάποιο βαθμό μέσω παροχών που πρέπει να τους παρέχει η κυβέρνηση, καθώς είναι συνυπεύθυνη για τον τρόπο με τον οποίο λειτουργούν τόσα χρόνια, κάποια κλειστά επαγγέλματα. Οι απώλειες θα αντισταθμιστούν επίσης από το γεγονός ότι οι κάτοχοι αδειών μεταφοράς θα επωφεληθούν, ως καταναλωτές, από τις χαμηλότερες τιμές που θα επέλθουν από την μείωση των φραγμών εισόδου σε άλλους κλάδους (συστημική θεωρία).

Τα εμπόδια που δημιουργεί το ρυθμιστικό πλαίσιο μπορούν να έχουν πολλές μορφές. Κάποια οφείλονται σε ρυθμίσεις που περιορίζουν ρητά την είσοδο, όπως στην περίπτωση των οδικών μεταφορών. Ορισμένες από αυτές τις ρυθμίσεις καταργήθηκαν την προηγούμενη δεκαετία σε συγκεκριμένους τομείς, εν μέρει λόγω πίεσης από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Όσες εξακολουθούν να υφίστανται θα πρέπει επίσης να καταργηθούν.

Κάποιοι άλλοι φραγμοί εισόδου οφείλονται σε γραφειοκρατικά εμπόδια που επιβάλλει η κυβέρνηση στις επιχειρήσεις και τους πολίτες. Για παράδειγμα, μία νέα επιχείρηση που επιθυμεί να κατασκευάσει ένα εργοστάσιο πρέπει να αποκτήσει μία σειρά αδειών από πολλές διαφορετικές υπηρεσίες, οι οποίες απαιτούν την εκπλήρωση πολύπλοκων νομικών προϋποθέσεων. Αυτό παρέχει πρόσφορο έδαφος για την ανάπτυξη της διαφθοράς.

Πράγματι, μία εταιρεία έχει κίνητρο να δωροδοκήσει διεφθαρμένους κρατικούς λειτουργούς, ώστε να παρακάμψει τα γραφειοκρατικά εμπόδια και να εισέλθει στον κλάδο. Παράλληλα, οι υπάρχουσες εταιρείες του κλάδου έχουν κίνητρο να δωροδοκήσουν, ούτως ώστε να αποτραπεί η είσοδος σε νέες επιχειρήσεις.

Για τη μείωση των γραφειοκρατικών εμποδίων εισόδου απαιτείται απλοποίηση και αποσαφήνιση του θεσμικού πλαισίου που διέπει τη σύσταση και τη λειτουργία των επιχειρήσεων. Για παράδειγμα, η απουσία χωροταξικών νόμων

καθιστά την απόκτηση πολεοδομικής άδειας μία πολύπλοκη και διαφορούμενη διαδικασία, η οποία προωθεί τη διαφθορά. Αυτό πρέπει να αλλάξει. Ένα απλό και διαφανές θεσμικό πλαίσιο όχι μόνο θα ενθαρρύνει την είσοδο και τις επενδύσεις αλλά ταυτόχρονα θα μειώσει τη διαφθορά στον δημόσιο τομέα, όπως έχουμε ήδη επισημάνει. Επιπλέον, οι επενδύσεις θα τονωθούν πολύ πιο αποτελεσματικά από τη μείωση της γραφειοκρατίας παρά από τυχόν κρατικές επιδοτήσεις, οι οποίες συνήθως χαρακτηρίζονται από ευνοιοκρατία και φαινόμενα διαφθοράς. Θεωρούμε την ψήφιση του fast track ως ένα σημαντικό βήμα προς αυτή την κατεύθυνση.

Τα γραφειοκρατικά εμπόδια εισόδου είναι ιδιαίτερα σημαντικά²⁸ για τις ξένες επιχειρήσεις, οι οποίες δεν είναι οικείες με την ελληνική νομοθεσία και κουλτούρα. Πράγματι, οι άμεσες ξένες επενδύσεις στην Ελλάδα είναι εξαιρετικά περιορισμένες. Το 2009 οι άμεσες ξένες επενδύσεις²⁹ ήταν 0,7% του ΑΕΠ, την ώρα που ο μέσος όρος των 27 χωρών της ευρωζώνης είχε μέσο όρο 2,2%.

Ακόμη και χωρίς ρυθμιστικά εμπόδια εισόδου, κάποιοι κλάδοι μπορούν να υποστηρίξουν μόνο ένα μικρό αριθμό επιχειρήσεων, διότι το μέγεθος της αγοράς είναι μικρό αναλογικά με την κλίμακα στην οποία οι επιχειρήσεις μπορούν να λειτουργούν σημειώνοντας κέρδος.

Για παράδειγμα, υπάρχουν λιγότερες αεροπορικές εταιρείες από ότι επιχειρήσεις οδικών μεταφορών διότι οι πρώτες πρέπει να λειτουργούν σε μεγάλη κλίμακα για να σημειώσουν κέρδος. Ένας επιχειρηματικός κλάδος που μπορεί να υποστηρίξει μόνο ένα μικρό αριθμό επιχειρήσεων είναι επιρρεπής σε μονοπωλιακές πρακτικές, π.χ. οι επιχειρήσεις δημιουργούν ένα καρτέλ και χρεώνουν υψηλές τιμές στους καταναλωτές. Η ρύθμιση σε τέτοιους κλάδους πρέπει να στοχεύει στον εντοπισμό και τη δίωξη μονοπωλιακών πρακτικών. Στην Ελλάδα, αρμόδια για αυτή τη δραστηριότητα είναι η Επιτροπή Ανταγωνισμού³⁰ (ΕΑ). Παρόλο που η ΕΑ έχει κάνει κάποια βήματα προόδου την τελευταία δεκαετία, υστερεί σε αποτελεσματικότητα συγκριτικά με αντίστοιχους οργανισμούς σε άλλες χώρες του ΟΟΣΑ. Οι επιχειρήσεις που ακολουθούν μονοπωλιακές πρακτικές συχνά δεν διώκονται ενώ επιχειρήσεις που δεν εμπλέκονται σε τέτοιες πρακτικές βρίσκονται κάποιες φορές στο στόχαστρο λόγω πολιτικών ή άλλων λόγων. Η ΕΑ πρέπει να

²⁸ Αποτελεί τον πρώτο παράγοντα που επηρεάζει την ανταγωνιστικότητα στη λίστα του WEF για το 2011, Παράρτημα, σελ 74

²⁹ ec.europa.eu/Eurostat, Foreign Direct Investment, Average value of inward and outward FDI flows divided by GDP

³⁰ www.epant.gr, Επιτροπή ανταγωνισμού

επιδιώκει την εφαρμογή της νομοθεσίας με διαφάνεια και συνέπεια, τηρώντας τις βέλτιστες πρακτικές της ΕΕ. Τα οφέλη αυτής της στρατηγικής θα είναι σημαντικά καθώς οι τιμές θα μειωθούν σε πολλούς κλάδους ενώ θα αυξηθεί η απασχόληση και η παραγωγικότητα στο σύνολο της οικονομίας. Η ΕΑ πρέπει να ενδυναμωθεί μέσω ανθρωπίνων πόρων, να καταστεί ανεξάρτητη από την κυβέρνηση και να λογοδοτεί για τις αποφάσεις της.

4

Πιστοληπτική αξιολόγηση Κυπριακής Δημοκρατίας

Σύμφωνα με την Ετήσια Έκθεση Διαχείρισης Δημόσιου Χρέους³¹ για το έτος 2012, διαπιστώνουμε πως, εντός του έτους υπήρχε, όπως και το 2011, μία πολύ σοβαρή επιδείνωση της αξιολόγησης της πιστοληπτικής ικανότητας της Κυπριακής Δημοκρατίας, όπως αυτή αποφασίζεται από τους Οίκους Αξιολόγησης. Έτσι, το αξιόχρεο της Κύπρου για μακροπρόθεσμο χρέος υποβαθμίστηκε κατά 4 βαθμίδες από τους Fitch Ratings, 6 βαθμίδες από τον Οίκο Moody's και κατά 8 βαθμίδες από τους Standard and Poor's.

Επίσης, η εξέλιξη αυτή προήλθε με αλλαγή της αξιολόγησης της πιστοληπτικής ικανότητας περίπου για κάθε 3 με 6 μήνες.

Η σταδιακή αυτή επιδείνωση της αξιολόγησης αντανακλούσε, σύμφωνα με τις ανακοινώσεις των ίδιων των Οίκων, τις αυξανόμενες εκτιμήσεις τους για τις ανάγκες του τραπεζικού τομέα και την πιθανότητα μεταφοράς των εν λόγω αναγκών στο δημοσιονομικό ισοζύγιο. Επιπλέον, το θέμα των κεφαλαιακών αναγκών των τραπεζών και η επίπτωσή του στα δημόσια οικονομικά κυριαρχεί ως παράγοντας στις αξιολογήσεις τους. Ενώ, άλλοι παράγοντες που αναφέρονται είναι το δημοσιονομικό έλλειμμα καθώς και το ασθενές μακροοικονομικό περιβάλλον και προοπτικές. Τέλος, ως παράγοντας ανησυχίας και υποβάθμισης στο πρώτο εξάμηνο του έτους 2012 αποτέλεσε, επίσης, η θεσμική αναποτελεσματικότητα της διακυβέρνησης στην Ευρωζώνη.

³¹ www.mof.gov.cy/pdmo

Επιπρόσθετα³², από τον Σεπτέμβριο κιόλας του 2011, η κυπριακή οικονομία υποβαθμίστηκε από όλους τους μεγάλους οίκους αξιολόγησης. Πιο συγκεκριμένα, ο διεθνής οίκος αξιολόγησης Standard & Poor's υποβάθμισε στις 17 Οκτωβρίου του 2012 την πιστοληπτική ικανότητα της Κύπρου από BB σε B. Επιπλέον στις 21 Νοεμβρίου του 2012 ο οίκος αξιολόγησης Fitch ανακοίνωσε την υποβάθμιση του αξιόχρεου της Κυπριακής Δημοκρατίας σε BB-, με αρνητικές προοπτικές, από BB+ και στις 25 Ιανουαρίου του 2013 σε B από BB-.

Να αναφέρουμε ακόμη πως, κάποια σημεία που επικαλέστηκαν οι Οίκοι Αξιολόγησης, όπως ο κίνδυνος εξόδου της Ελλάδας από την ευρωζώνη (Moody's, Ιούνιος 2012) και η αναποτελεσματικότητα διακυβέρνησης στην ευρωζώνη (Standard and Poor's Ιανουάριος 2012, Moody's Μάρτιος 2012) που δεν επαληθεύτηκαν ή βελτιώθηκαν, δεν κρίθηκαν ως αρκετά σημαντικοί για να επιφέρουν μία αναχαίτιση ή αντιστροφή της αρνητικής αξιολόγησης.

Σύμφωνα με την Ετήσια Έκθεση Διαχείρισης Δημόσιου Χρέους, η πιστοληπτική αξιολόγηση της Κυπριακής Δημοκρατίας κατά την 31^η Δεκεμβρίου 2012 είχε ως εξής³³:

Οίκος	Μακροπρόθεσμο χρέος	Βραχυπρόθεσμο χρέος	Τελευταία μεταβολή
Fitch	BB-	B	21 Νοεμβρίου
Moody's	B3	Not-Prime	8 Οκτωβρίου
Standard and Poor's	CCC+	C	20 Δεκεμβρίου

Πίνακας 4 : πιστοληπτική αξιολόγηση

Όπου:

BB (Fitch) σημαίνει αυξημένη ευαλότητα σε αθέτηση πληρωμών ιδιαίτερα σε αλλαγές στο οικονομικό περιβάλλον. Εντούτοις, υπάρχει αρκετή χρηματοοικονομική ευελιξία στον χρεώστη που να βοηθά στην εκπλήρωση των υποχρεώσεών του.

³² Newsbomb.gr

³³ www.mof.gov.cy/pdmo

Το χρέος στη βαθμίδα B3 (Moody's) θεωρείται κερδοσκοπικής φύσεως και χαρακτηρίζεται από υψηλό πιστωτικό κίνδυνο.

Συνεχίζοντας, CCC (S&P) σημαίνει ότι η ικανότητα του χρεώστη να αποπληρώσει το χρέος εξαρτάται από ευμενείς οικονομικές, χρηματοοικονομικές και άλλες συνθήκες. Το χρέος σε αυτήν την βαθμίδα είναι ευάλωτο στην μη αποπληρωμή.

Ακόμη, τα σύμβολα + και - δείχνουν την σχετική βαθμολογία εντός κάθε επιπέδου αξιολόγησης.

Ακόμη, επιπρόσθετα σε όσα αναφέρθηκαν παραπάνω, και όσον αφορά το μνημόνιο, μετά την υποβάθμιση της κυπριακής οικονομίας από τον οίκο Moody's στις 13 Μαρτίου του 2012 και τον οίκο Fitch στις 25 Ιουνίου του 2012, η Κύπρος αιτήθηκε την ένταξη της στον Ευρωπαϊκό μηχανισμό στήριξης. Ως συνέπεια αυτού, αντιπροσωπεία της τρόικας κατέφτασε στην Κύπρο, στις 25 Ιουνίου του 2012, και διαπραγματεύτηκε με την Κυβέρνηση του νησιού τους όρους του δανείου. Η κυπριακή κυβέρνηση εξέφρασε τη διαφωνία της στο αρχικό σχέδιο και οι διαπραγματεύσεις συνεχίστηκαν τους επόμενους μήνες. Επίσης, στις 26 Οκτωβρίου του 2012 ο Γάλλος πρόεδρος Φρανσουά Ολάντ, ο οποίος ζήτησε οι όροι της τρόικας για το κυπριακό πρόγραμμα να είναι επιεικείς και να μην είναι πολύ αυστηροί, τάσσεται στο πλευρό της Κύπρου. Τελικά, στις 30 Νοεμβρίου του 2012, η κυπριακή κυβέρνηση συμφώνησε με την τρόικα τους όρους διάσωσης της κυπριακής οικονομίας, απομένοντας μόνο να συμφωνηθεί το ακριβές ποσό της αναχρηματοδότησης των τραπεζών.

Η συμφωνία αυτή περιλάμβανε λήψη μέτρων, όπως περικοπές σε μισθούς και κοινωνικές παροχές, επιπλέον φορολόγηση ειδών πολυτελείας, καυσίμων, τυχερών παιχνιδιών κλπ. Στις 16 Μαρτίου του 2013 επήλθε συμφωνία με την κυβέρνηση στο ποσό των 10 δις ευρώ. Αποφασίστηκε επίσης να αντληθούν επιπλέον 5,8 δις ευρώ με φορολόγηση-κούρεμα των καταθέσεων στις κυπριακές τράπεζες. Έτσι, το κούρεμα ορίστηκε στο 6,7% για καταθέσεις έως 100.000 ευρώ και 9,9% για καταθέσεις που υπερβαίνουν τα 100.000 ευρώ. Η συμφωνία όμως απορρίφθηκε από το κυπριακό κοινοβούλιο στις 19 Μαρτίου του 2013 με 36 ψήφους κατά (19 ΑΚΕΛ, 8 ΔΗΚΟ, 5 ΕΔΕΚ, 2 ΕΥΡΩΚΟ, 1 Κίνημα Οικολόγων Περιβαλλοντιστών, 1 Ανεξαρτησίας), 19 αποχές(ΔΗΣΥ) και 1 απουσία. Εν συνεχεία, στις 25 Μαρτίου οι υπουργοί οικονομικών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και Διεθνές Νομισματικό Ταμείο κατέληξαν σε νέο σχέδιο, με βάση το οποίο κουρεύονται κατά 40% οι καταθέσεις των

κυπριακών τραπεζών που υπερβαίνουν τα 100.000 ευρώ, και συγχωνεύονται οι τράπεζες Κύπρου και Λαϊκή. Επιπλέον, νέο χτύπημα απειλεί την κυπριακή οικονομία, καθώς μετά τις τελευταίες εξελίξεις, οι Ρώσοι ιδιοκτήτες υπεράκτιων εταιρειών στην κυπριακή χώρα αποσύρουν τα κεφάλαιά τους. Αυτό τουλάχιστον προκύπτει μέσα από αναφορές που γίνονται από Κύπριους συμβούλους τους, με τους οποίους βρίσκονται σε συνεχή επαφή, προκειμένου να διασώσουν τις καταθέσεις τους. Εκ παραλλήλου, στον τομέα των πολιτικών αναταράξεων, μετά τις αρνητικές εξελίξεις για την κυπριακή οικονομία ξεκίνησε δικαστική έρευνα για την απόδοση ευθυνών στους υπαιτίους. Στις 2 Απριλίου παραιτείται ο Κύπριος υπουργός οικονομικών Μιχάλης Σαρρής. Ενώ, την ίδια κιόλας περίοδο, δημοσίευμα της εφημερίδας «Χαραυγή» ανέφερε πως συγγενικά πρόσωπα του προέδρου κύριου Αναστασιάδη φυγάδευσαν από τις κυπριακές τράπεζες καταθέσεις ύψους 21.000.000 ευρώ, λίγο πριν αποφασιστεί το κούρεμα.

5

Έλλειμμα και χρέος της Κύπρου

Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Στατιστική Υπηρεσία (Eurostat), αύξηση του δημόσιου οικονομικού ελλείμματος και του χρέους στην Κύπρο καταγράφουν τα πρώτα στοιχεία για τις δημοσιονομικές επιδόσεις των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Συγκεκριμένα, στοιχεία του ΚΥΠΕ έδειξαν ότι το δημόσιο έλλειμμα το 2011 στην Κύπρο ανήλθε σε απόλυτους αριθμούς σε 1.110.000.000 ευρώ, έναντι 920.000.000 ευρώ το 2010. Σε ποσοστό του ΑΕΠ κυμάνθηκε στο 6,3% από 5,3% επί του ΑΕΠ το 2010. Ενώ το δημόσιο χρέος έφτασε τα 12.720.000 ευρώ από 10.653.000 ευρώ το 2010. Σε ποσοστό επί του ΑΕΠ ανήλθε στο 71,1% από 61,3% επί του ΑΕΠ το 2010.

Αναφορικά με τα δημόσια έσοδα της Μεγαλονήσου, όπως προκύπτει από τα στοιχεία της Eurostat, το 2011 μειώθηκαν ελαφρώς στο 41,0% του ΑΕΠ από 41,1% το 2010. Επιπλέον, αυξημένες ήταν οι κυπριακές δαπάνες, οι οποίες έφτασαν το 47,3% του ΑΕΠ, ενώ το 2010 είχαν κυμανθεί στο 46,4% του ΑΕΠ.

Επιπρόσθετα, σύμφωνα πάντα με στοιχεία της Eurostat, το 2011 το ποσό των δανείων που διέθεσε η Κύπρος στο πλαίσιο της στήριξης χωρών που βρίσκονται σε καθεστώς μνημονίου, όπως για παράδειγμα η Ελλάδα, η Ιρλανδία, η Πορτογαλία, ανήλθε σε 144.000.000 ευρώ.

Ακόμη, να αναφέρουμε πως τα τελικά στοιχεία σχετικά με τις δημοσιονομικές επιδόσεις του 2011, θα δημοσιοποιηθούν τον προσεχή Οκτώβριο. Ωστόσο, οι δημοσιονομικές επιδόσεις της Κύπρου το 2011 ήταν αναφορικά οι εξής³⁴:

- ΑΕΠ (σε εκατ. Ευρώ) 17.761
- Δημόσιο έλλειμμα (σε εκατ. Ευρώ) 1.119 (σε % ΑΕΠ) 6,3%
- Δημόσιο χρέος (σε εκατ. Ευρώ) 12.720 (σε % ΑΕΠ) 71,1%
- Δημόσιες δαπάνες (σε % ΑΕΠ) 47,3%
- Δημόσια έσοδα (σε % ΑΕΠ) 41,0%

Σε γενικές γραμμές, τα στοιχεία της Eurostat καταδεικνύουν δημοσιονομική εξυγίανση, αλλά και αύξηση του κρατικού χρέους στην Ευρωζώνη και την Ευρωπαϊκή Ένωση των «27 χωρών-μελών».

Σύμφωνα με την Ετήσια Έκθεση Διαχείρισης Δημόσιου Χρέους, η οποία δημοσιεύτηκε τον Απρίλιο του 2013, το δημοσιονομικό έλλειμμα των χωρών της ευρωζώνης για το 2012 ήταν κατά μέσο όρο 3,7% του ΑΕΠ, που αποτελεί μία περαιτέρω βελτίωση από το προηγούμενο έτος, συνεχίζοντας την καθοδική πορεία μετά την απότομη αύξηση το 2009. Η βελτίωση αυτή είναι το αποτέλεσμα της συνέχισης της δημοσιονομικής εξυγίανσης στα Κράτη-Μέλη, που επιτεύχθηκε ακόμη και με χαμηλούς ή και με αρνητικούς ρυθμούς οικονομικής μεγέθυνσης. Έτσι, το δημόσιο χρέος της ευρωζώνης αυξήθηκε εκ νέου το 2012 και κατά μέσο όρο έφτασε το 90,6% του ΑΕΠ από 87,3% του ΑΕΠ το 2011.

Το δημοσιονομικό έλλειμμα της Κύπρου, σύμφωνα με το Υπουργείο Οικονομικών της κυπριακής Δημοκρατίας, όπως ανήρθε στο 6,3% του ΑΕΠ. Τα έσοδα έμειναν στάσιμα ουσιαστικά παρά τις αυξήσεις σε φόρους κατανάλωσης και στην ειδική εισφορά για την άμυνα στα τέλη του 2011, μία εξέλιξη που αποδίδεται στο δυσχερές μακροοικονομικό περιβάλλον. Επιπλέον, οι δαπάνες, σε ταμειακή βάση, σημείωσαν πτώση με μικρές σχετικά μειώσεις στις δαπάνες για μισθολόγιο και αγορές αγαθών και υπηρεσιών και κυρίως με πτώση στις δαπάνες για τρέχουσες μεταβιβάσεις.

Πιο αναλυτικά, στοιχεία της Eurostat έδειξαν ότι το μέσο δημοσιονομικό έλλειμμα στα κράτη της Ευρωζώνης το 2012 ανήρθε στο 3,7% του ΑΕΠ από 4,1% του ΑΕΠ που είχε διαμορφωθεί το 2011 και από 6,2% του ΑΕΠ το 2010, ενώ το 2009 είχε διαμορφωθεί στο 6,4% του ΑΕΠ.

³⁴ www.protothema.gr

Επίσης, το δημοσιονομικό έλλειμμα στα κράτη-μέλη των «27», το 2012 διαμορφώθηκε στο 4,0% του ΑΕΠ από 4,4% του ΑΕΠ το 2011. Καθώς επίσης είχε διαμορφωθεί στο 6,5% του ΑΕΠ το 2010 από 6,9% του ΑΕΠ το 2009.

Ενώ η Κύπρος, όπως φαίνεται και στον πίνακα 5, παρουσιάζει έλλειμμα³⁵ 0,9% του ΑΕΠ το 2008, το οποίο αυξάνεται δραματικά στο ποσοστό των 6,1% του ΑΕΠ το 2009 και μειώνεται ελαφρώς σε ποσοστό 5,3% του ΑΕΠ το 2010, ενώ το 2011 και το 2012 το ποσοστό του ελλείμματος για τη Μεγαλόνησο Κύπρο άγγιζε το ποσοστό του 6,3% του ΑΕΠ.

έτη	2008	2009	2010	2011	2012
27 χώρες κράτη-μέλη	-2,4	-6,9	-6,5	-4,4	-4,0
Κύπρος	-0,9	-6,1	-5,3	-6,3	-6,3

Πίνακας 5: Δημοσιονομικό έλλειμμα

*epp.eurostat.ec.europa.eu

Όσον αφορά τώρα το χρέος³⁶, το δημοσιονομικό χρέος στην Ευρωζώνη αυξήθηκε κατά μέσο όρο στο 90,6% του ΑΕΠ το 2012 από 87,3% του ΑΕΠ το 2011 και από 85,3% του ΑΕΠ το 2010, ενώ το 2009 ανερχόταν στο 79,9% του ΑΕΠ.

Επίσης, το δημοσιονομικό χρέος κράτη-μέλη των «27» χωρών, ανήλθε στο 85,3% του ΑΕΠ το 2012 από 82,5% του ΑΕΠ το 2011 και από 80% του ΑΕΠ το 2010, ενώ το 2009 άγγιζε το ποσοστό του 74,6% του ΑΕΠ.

Ενώ η Κύπρος όπως δείχνει και ο πίνακας 5, παρουσιάζει χρέος 48,9% του ΑΕΠ το 2008, το οποίο αρχίζει να αυξάνεται. Έτσι, το χρέος της Κύπρου το 2009 ανέρχεται σε ποσοστό 58,5% του ΑΕΠ και σε ποσοστό 61,3% του ΑΕΠ το 2010. Ενώ, με ανοδική πορεία και συνεχή αύξηση, το ποσοστό του χρέους για το νησί της Κύπρου ανήλθε στο 71,1% του ΑΕΠ το 2011 και στο 85,8% του ΑΕΠ το έτος 2012.

³⁵ Ec.europa.eu/eurostat, General government deficit as percentage of GDP, Πίνακας 5

³⁶ Ec.europa.eu/eurostat, General government consolidated gross dept as percentage of GDP, Πίνακας 6

έτη	2008	2009	2010	2011	2012
27 χώρες κράτη-μέλη	62,3	74,6	80,0	82,5	85,3
Κύπρος	48,9	58,5	61,3	71,1	85,8

Πίνακας 6: Δημόσιο χρέος

*epp.eurostat.ec.europa.eu

Παρατηρούμε πως, το δημόσιο χρέος αυξήθηκε σημαντικά ως προς το ΑΕΠ στο 85,8% το 2012, από 71,1% το 2011. Η αύξηση αυτή, σύμφωνα με την Ετήσια Έκθεση Διαχείρισης Δημόσιου Χρέους, οφείλεται κυρίως στην κρατική στήριξη προς τον τραπεζικό τομέα, που πρόσθεσε 10 περίπου ποσοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ ως χρέος του δημοσίου με έκδοση κυβερνητικού χρεογράφου ονομαστικής αξίας 1,89 δις ευρώ με αντάλλαγμα τραπεζικές μετοχές στη Λαϊκή Κυπριακή Τράπεζα. Παρομοίως με τα προηγούμενα έτη, αλλά σε λιγότερο βαθμό, στην αύξηση του δημόσιου χρέους συνεισέφεραν το δημοσιονομικό έλλειμμα και ο αρνητικός ρυθμός οικονομικής ανάπτυξης.

Συνοπτικά, όσον αφορά τον δείκτη χρέους προς ΑΕΠ, η Κύπρος βρίσκεται σε καλύτερη θέση από το μέσο όρο της ευρωζώνης. Παρουσιάζεται, όμως, αρνητική τάση στο δημόσιο χρέος, με σοβαρή επιδείνωση τα τελευταία χρόνια και μεσοπρόθεσμες αρνητικές προοπτικές.

Διαπιστώνουμε, επίσης, πως, ο ρυθμός ανάπτυξης του έτους 2012 για το νησί της Κύπρου ήταν αρνητικός και υπολογίζεται στο -2,4%. Η κατανάλωση, επίσης, ήταν αρνητική λόγω της δημοσιονομικής προσαρμογής που ξεκίνησε στα τέλη του 2011, του αρνητικού οικονομικού κλίματος και της αβεβαιότητας αλλά και της αύξησης της ανεργίας. Παρομοίως, οι επενδύσεις ήταν αρνητικές. Ωστόσο, θετικά κινήθηκαν μόνο οι καθαρές εξαγωγές με κινητήρια δύναμη τον τομέα του τουρισμού.

Τέλος, αξίζει να αναφέρουμε ότι το 2011 το μεγαλύτερο δημοσιονομικό έλλειμμα καταγράφηκε στην Ιρλανδία με 13,1% του ΑΕΠ και ακολούθησαν η Ελλάδα με 9,4% του ΑΕΠ, η Μεγάλη Βρετανία με 8,3% του ΑΕΠ και η Κύπρος με ποσοστό 6,3% του ΑΕΠ. Ενώ τα μικρότερα ελλείμματα καταγράφηκαν στο Λουξεμβούργο με ποσοστό 0,6% του ΑΕΠ και στη Γερμανία με ποσοστό 1,5% του ΑΕΠ. Επιπλέον, μόνο 6 από τις 17 χώρες της Ευρωζώνης εμφάνισαν το 2011 έλλειμμα κάτω του 3% του ΑΕΠ, που είναι και το ανώτατο αποδεκτό όριο. Πρόκειται

για το Λουξεμβούργο, τη Φιλανδία, την Εσθονία, τη Μάλτα, την Αυστρία και τη Γερμανία, ενώ οι υπόλοιπες χώρες βρίσκονται σε καθεστώς επιτήρησης.

6

Οι επιρροές του κυπριακού χρέους στην οικονομία

Θα μπορούσε πράγματι να είναι κανείς υπερήφανος για τη διαχείριση της κυπριακής κρίσης; Η μεταμεσονύχτια απόφαση του Eurogroup³⁷ στις 17 Μαρτίου 2013 προκάλεσε παγκόσμιο σοκ, καταργώντας τις εγγυήσεις των καταθέσεων σε ευρωπαϊκές τράπεζες. Μετά από δύο εβδομάδες τραπεζικής αργίας και αυστηρούς περιορισμούς στη διακίνηση κεφαλαίων ο πρόεδρος του Eurogroup και ο υπουργός Οικονομικών της Γερμανίας θεωρούν ότι έδωσαν λύση στο πρόβλημα. Επιπλέον, οι σοβιετικού τύπου περιορισμοί σε μια οικονομία της ευρωζώνης, θα έπρεπε να μας είχε υποψιάσει ότι μάλλον δεν έχουμε ακόμη βρει τη λύση. Ωστόσο, οι υπεύθυνοι της ευρωζώνης προωθούν χαρούμενα (και πολύ άκομψα) την «κυπριακή λύση» και για άλλες τραπεζικές κρίσεις και, επομένως, πρέπει να εξηγηθεί το γιατί η κυπριακή λύση δεν αποτελεί στην ουσία και λύση. Μέχρι στιγμής δηλαδή, κινούμαστε στην κατηγορία «λύσεις που δεν είναι λύση».

Το κούρεμα από μόνο του δεν λύνει τίποτα, εκτός ίσως από κάποια εσωτερικά προβλήματα που αφορούν τις εκλογές στη Γερμανία. Επίσης, είναι δύσκολο να αντιληφθούμε πώς γίνεται να κουρέψεις τις καταθέσεις μιας συστημικής τράπεζας χωρίς συστημικούς κραδασμούς. Το κούρεμα δουλεύει σε μη συστημικές τράπεζες και μπορεί να αποτρέψει τράπεζες από το να καταστούν συστημικές. Ωστόσο, όταν ο πρόεδρος του Eurogroup αποκάλυψε το κούρεμα «αναδίπλωση των κινδύνων» δεν

³⁷ Blog.stockwatch.com

φαίνεται να διερωτήθηκε προς τα πού ακριβώς θα αναδιπλωθούν οι κίνδυνοι μιας συστημικής τράπεζας, αν όχι στο ίδιο το σύστημα.

Ακόμη, με την απόφαση του Eurogroup, η Κύπρος συνδυάζει πλέον τα προβλήματα της Ελλάδας με εκείνα της Ιρλανδίας: Έχουμε μια συστημική τράπεζα υπό εκκαθάριση, με μια δεύτερη να ταλαντεύεται και το δημόσιο χρέος να αγγίζει περίπου το 120% του ΑΕΠ και να εκτοξεύεται καθώς η οικονομία οδηγείται σε βαθιά ύφεση.

Η λύση που δόθηκε για το κυπριακό οικονομικό πρόβλημα, δεν αποτελεί στην πραγματικότητα λύση, διότι επιβάρυνε την κυπριακή οικονομία με ένα βάρος που δεν μπορεί να αντέξει. Στην ουσία, διέγραψε πλούτο που αντιστοιχεί σε 30% του ΑΕΠ, καθώς προσέθετε δημόσιο χρέος σε ποσοστό 58% του ΑΕΠ. Έτσι, όλα δείχνουν πως η χώρα της Κύπρου οδηγείται σε έναν αποπληθωριστικό φαύλο κύκλο.

Επιπλέον, το Eurogroup οδηγήθηκε σε εσφαλμένες λύσεις, διότι υιοθέτησε τη λανθασμένη διάγνωση για ένα «αποτυχημένο οικονομικό μοντέλο» που πρέπει να καταστραφεί. Γιατί όμως θεωρείται αποτυχημένο μοντέλο η προσέλκυση ξένων επενδύσεων στην Ευρωπαϊκή Ένωση από ένα ισχυρό τραπεζικό σύστημα; Αυτό κάνει και με επιτυχία το Λουξεμβούργο. Ακόμη, γιατί είναι λάθος να δραστηριοποιούνται ξένες εταιρείες σε ευρωπαϊκό έδαφος, οι οποίες μάλιστα προσελκύστηκαν από την ευνοϊκή φορολογία και τις υψηλού επιπέδου επαγγελματικές υπηρεσίες; Αυτό κάνει με επιτυχία η Μάλτα και η Ευρωπαϊκή Ένωση έπρεπε να είναι υπερήφανη για τις επιτυχίες μιας μικρής χώρας. Και να μην επικαλεστεί κάποιος το «ξέπλυμα βρώμικου χρήματος Ρώσων μεγιστάνων» διότι αυτό είναι ένα ιδεολογικό κατασκεύασμα των γερμανικών μυστικών υπηρεσιών. Επίσης, οι Ευρωπαίοι υπουργοί μας οφείλουν περισσότερη διαφάνεια στο δημόσιο διάλογο.

Είναι αλήθεια πως υπάρχουν προβλήματα και τα αναγνωρίζουμε και είμαστε έτοιμοι να τα αντιμετωπίσουμε. Όμως, το πρόβλημα είναι πανευρωπαϊκό και πρέπει να τύχει συστηματικής διαχείρισης σε πανευρωπαϊκό επίπεδο. Αν μη τι άλλο, η Κύπρος με βαθμολογία 4,93 βρίσκεται σε καλύτερη θέση του πίνακα Basel Institute of Governance από τη Γερμανία (5,80) και την Ολλανδία (5,03). Προφανώς, όμως, τα γεγονότα δεν εμποδίζουν το Γάλλο υπουργό Οικονομικών από το να χαρακτηρίζει την Κύπρο ως «οικονομία καζίνο».

Επιπροσθέτως, το λάθος με το κυπριακό μοντέλο είναι ότι μη ευρωπαϊκές εταιρείες στηρίζονταν για τις χρηματοπιστωτικές τους συναλλαγές σε τοπικές τράπεζες, που ήταν αφενός πολύ μεγάλες για τις δυνάμεις της οικονομίας και,

αφετέρου, είχαν σημαντική διασυννοριακή δραστηριότητα. Αν, λοιπόν, οι τράπεζες αυτές ήταν παραρτήματα ξένων τραπεζών ή είχαν αυστηρότερη εποπτεία, δεν θα είχαμε πρόβλημα. Οι κυβερνήσεις, ωστόσο, απέτυχαν. Οι διοικήσεις των τραπεζών και οι εποπτικές αρχές απέτυχαν εξίσου. Και τώρα καλούμαστε όλοι μας να πληρώσουμε το αντίτιμο. Το αντίτιμο, όμως, δεν μπορεί να είναι κατάρρευση του τραπεζικού συστήματος και η πλήρης οικονομική καταστροφή. Διότι, αυτά επιτυγχάνει, δυστυχώς, η «λύση» του Eurogroup.

Όσον αφορά τώρα το σχεδιασμό, τα στοιχεία καταδεικνύουν ότι η Κύπρος αντιμετωπίζει την «τέλεια κρίση» στο σημείο μάλιστα όπου συναντιέται το δημόσιο χρέος με την τραπεζική κρίση, τις υπερχρεωμένες επιχειρήσεις και νοικοκυριά και τη φθίνουσα ανταγωνιστικότητα. Ως αποτέλεσμα αυτού, η κυπριακή χώρα έχει υψηλό δημόσιο χρέος, με το Net International Investment Position να αγγίζει ποσοστό -71% του ΑΕΠ. Με απλά λόγια, δεν είναι δυνατόν να αποπληρώσουμε το εξωτερικό χρέος, όσο μερίδιο της εσωτερικής οικονομικής δραστηριότητας κι αν οικειοποιηθούμε, με τα μέτρα λιτότητας. Αυτό το επιχείρημα χρησιμοποίησε ο Κέινς για να εξηγήσει την αδυναμία της Γερμανίας να αποπληρώσει τις υποχρεώσεις της μετά τον πρώτο παγκόσμιο πόλεμο. Όπως δίδαξε η ιστορία, ο Κέινς είχε δίκιο, διότι η Γερμανία οδηγήθηκε στο χάος και ολόκληρος ο κόσμος καταστράφηκε στις φλόγες του πολέμου. Αυτό το μάθημα της ιστορίας, πράγματι, αξίζει να το θυμόμαστε.

Είναι επίσης άξιο αναφοράς, πως η Κύπρος υπό τις παρούσες συνθήκες, η αυστηρή λιτότητα οδηγεί σε αποπληθωρισμό και δεν λύνει το πρόβλημα. Επιπλέον, τώρα έχουμε καταστρέψει με μια μονοκονδυλιά 9% έως 25% της οικονομικής δραστηριότητας της χώρας. Επιπλέον, ο Σόιμπλε είχε δίκιο λέγοντας πως «Η Κύπρος δεν αποτελεί συστημικό κίνδυνο». Τι μηνύματα στέλνει όμως η διολίσθηση μιας ευρωπαϊκής χώρας στο χάος και στη μιζέρια; Αν λοιπόν οι υπουργοί του Eurogroup δεν μπορούν να σώσουν μια οικονομία 17 δις ευρώ, πώς θα διαχειριστούν την Ιταλία, την Ισπανία ή τη Γαλλία; Έτσι, στις 17 Μαρτίου 2013 δήλωσαν δημόσια: «Όχι, δεν μπορούμε να σώσουμε τις οικονομίες μας!» και με αυτή τη δήλωση προσέδωσαν στην Κύπρο συστημική σημασία.

7

Η αποπληρωμή του κυπριακού χρέους

Ως γνωστόν, το δημόσιο χρέος³⁸ παρουσιάζει για το έτος 2012 καθαρή αύξηση, λόγω κατ' αρχάς της ύπαρξης του δημοσιονομικού ελλείμματος και, ταυτόχρονα, της σημείωσης αρνητικού ρυθμού ανάπτυξης. Κυριότερα, όμως, και σύμφωνα με την Ετήσια Έκθεση Διαχείρισης δημόσιου Χρέους³⁹, η αύξηση του δημόσιου χρέους προήλθε από την κρατική στήριξη προς τη Λαϊκή Κυπριακή Τράπεζα με ανταλλαγή κρατικού χρεογράφου ονομαστικής αξίας 1,89 δις ευρώ έναντι μετοχών της τράπεζας. Όσον αφορά το είδος δανεισμού, αυτό παρουσιάζει μία αξιοσημείωτη μεταβολή με την αύξηση του ποσοστού του χρέους υπό μορφή δανείων. Στο παρόν κεφάλαιο παρουσιάζονται και αναλύονται οι ροές της κυπριακής χρηματοδότησης, δηλαδή η ανάληψη νέων δανείων και οι αποπληρωμές του έτους 2012.

i. Χρηματοδότηση των δανειοληπτικών αναγκών του 2012

Σύμφωνα με την Ετήσια Έκθεση Διαχείρισης Δημόσιου Χρέους, οι συνολικές πράξεις δανεισμού του 2012 ανήλθαν στα 7261 εκ. ευρώ, εκ των οποίων τα 4115 εκ. ευρώ αφορούν δανεισμό που λήφθηκε και έληξε εντός του ίδιου έτους. Οι υπόλοιπες υποχρεώσεις χρέους καθώς και οι δημοσιονομικές ανάγκες ικανοποιήθηκαν τόσο με νέο δανεισμό, όσο και με τη χρήση ρευστών που ήταν διαθέσιμα στις αρχές του έτους.

³⁸ www.politis-news.com

³⁹ www.mof.gov.cy/pdmo

Η ετήσια χρηματοδότηση, δηλαδή εξαιρουμένου του βραχυπρόθεσμου δανεισμού των 4115 εκ. ευρώ που έληξε εντός του ίδιου έτους 2012, ήταν 3146 εκ. ευρώ. Μαζί με την μεταβολή των ρευστών διαθεσίμων, δηλαδή το αρχικό μείον το τελικό υπόλοιπο ρευστών διαθεσίμων, το οποίο αντιστοιχεί σε 604 εκ. ευρώ, οι ετήσιες χρηματοδοτικές ανάγκες ήταν 3750 εκ. ευρώ.

Πιο κάτω παρατίθεται επιμέρους ανάλυση της χρηματοδότησης⁴⁰ ανά χρηματοδοτικό εργαλείο, σύμφωνα πάντα με την Ετήσια Έκθεση Διαχείρισης Δημόσιου Χρέους:

- **Βραχυπρόθεσμος δανεισμός:**

- Γραμμάτια Δημοσίου:

Τα Γραμμάτια Δημοσίου αποτέλεσαν τον μεγαλύτερο όγκο των δανειοληπτικών πράξεων, όπως και κατά την προηγούμενη χρονιά, αφού εκδόθηκαν Γραμμάτια ύψους 4872 εκ. ευρώ, εκ των οποίων τα 3836 εκ. ευρώ έληξαν εντός του ίδιου έτους. Τα υπόλοιπα 1036 εκ. ευρώ θα λήξουν εντός του πρώτου τετραμήνου του 2013.

Επίσης, να αναφέρουμε πως το μέσο σταθμικό επιτόκιο όλων των εκδόσεων Γραμματίων Δημοσίου ήταν 4,85%.

Επιπλέον, το κόστος βραχυπρόθεσμου δανεισμού ήταν ιδιαίτερα υψηλό και κατά τη διάρκεια του έτους 2012 παρουσίαζε αυξητικό ρυθμό. Η πιο μεγάλη αύξηση σημειώθηκε μεταξύ Ιουνίου και Ιουλίου, με την υποβάθμιση σε μη επενδυτική κατηγορία και από τον τελευταίο οίκο πιστοληπτικής αξιολόγησης, ώστε οι κυβερνητικοί τίτλοι έπαψαν να γίνονται αποδεκτοί για σκοπούς αναχρηματοδότησης στην Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα.

Τα Γραμμάτια Δημοσίου εκδίδονται με δημοπρασία, η οποία διεξάγεται μέσω ειδικού ηλεκτρονικού συστήματος ή με ιδιωτική τοποθέτηση. Ειδικά μετά την απώλεια της πιστοληπτικής αξιολόγησης της Κυπριακής Δημοκρατίας ως επενδυτικής διαβάθμισης, οι εκδόσεις Γραμματίων Δημοσίου έγιναν με απευθείας διαπραγματεύσεις με τους επενδυτές (ιδιωτική τοποθέτηση), αντί μέσω δημοπρασίας. Οι επενδυτές των Γραμματίων κατά τη διάρκεια του έτους 2012 ήταν εγχώρια χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου, ταμεία πρόνοιας και συνταξιοδοτικά ταμεία.

⁴⁰ www.xrimaonline.gr

➤ Ευρωπαϊκά Εμπορικά Χρεόγραφα (ECP):

Στο σύνολο εκδόθηκαν εντός της χρονιάς 2012 χρεόγραφα ECP ύψους 429 εκ. ευρώ, τα οποία αποπληρώθηκαν όλα εντός του ίδιου έτους. Οι εκδόσεις αυτές πραγματοποιήθηκαν σε δολάριο ΗΠΑ, με ταυτόχρονες συναλλαγές ανταλλαγής νομισμάτων (foreign exchange swap).

• **Μεσοπρόθεσμος και μακροπρόθεσμος δανεισμός:**

Λόγω του συνεχιζόμενου αποκλεισμού του κράτους από τις αγορές μακροπρόθεσμου δανεισμού, με μόνες εξαιρέσεις δύο μικρές εκδόσεις τίτλων προς εγχώριους επενδυτές διάρκειας μέχρι 3 ετών, δεν κατέστη δυνατή οποιαδήποτε άλλη ουσιαστική μακροπρόθεσμη λήψη δανείων από τις αγορές. Η μόνη μακροπρόθεσμη χρηματοδότηση εξασφαλίστηκε υπό τη μορφή δανείων από υπερεθνικούς οργανισμούς ή κυβερνήσεις.

➤ Κυβερνητικοί τίτλοι:

Στις αρχές του έτους 2012 εκδόθηκε τριετές Χρεόγραφο Αναπτύξεως που προσέλκυσε αριθμό εγχώριων επενδυτών, μεταξύ των οποίων και φυσικά πρόσωπα. Η έκδοση έγινε για το ποσό των 82,7 εκ. ευρώ. Η απόδοση έφτασε στο 6,89%, ενώ το χρεόγραφο έφερε ονομαστικό επιτόκιο 6,00%.

Επίσης, τον Ιούνιο του 2012 το Υπουργείο Οικονομικών της Κύπρου προχώρησε σε συμφωνία με μεγάλο εγχώριο επενδυτή, μετά από σχετική προσφορά του ίδιου, για επαναγορά από τον εκδότη μέρους της κατοχής του επενδυτή στο Ευρωπαϊκό Μεσοπρόθεσμο Γραμμάτιο (EMTN) λήξεως 2013 και ταυτόχρονη έκδοση νέου EMTN ισόποσης αξίας και διάρκειας 2 ετών, δηλαδή λήξεως 2014. Η πράξη επαναγοράς και έκδοσης έγινε για το ποσό των 85 εκ. ευρώ.

Το νέο χρεόγραφο φέρει ονομαστικό επιτόκιο 6,00%, ενώ η επαναγορά έγινε στο άρτιο (par value), ώστε η απόδοση του χρεογράφου να είναι επίσης 6,00%.

➤ Δάνεια:

Τον Ιανουάριο και Μάρτιο του 2012 εκταμιεύτηκε η δεύτερη και Τρίτη δόση του δανείου από την Ρωσική Κυβέρνηση, για το ποσό των 1320 εκ. και 590 εκ. ευρώ αντιστοίχως. Η πρώτη δόση είχε εκταμιευθεί στα τέλη του 2011. Το δάνειο, ωστόσο,

είναι στο σύνολό του 2,5 δις ευρώ και θα αποπληρωθεί σε μία δόση κατά τη λήξη του, τον Ιούλιο 2016. Επίσης, φέρει ετήσιο ονομαστικό επιτόκιο 4,50%.

Ακόμη, η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων διέθεσε χρηματοδότηση ύψους 200 εκ. ευρώ για την συγχρηματοδότηση των έργων και προγραμμάτων που χρηματοδοτούνται από το Ταμείο Συνοχής και τα Διαρθρωτικά Ταμεία της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Τέλος, όσον αφορά την αποπληρωμή του κυπριακού χρέους προς τη Ρωσική Κυβέρνηση, η Ρωσία συμφώνησε να παρατείνει την αποπληρωμή του δανείου που έχει χορηγήσει στην Κύπρο, ως μέρος της συμμετοχής της στην διάσωση της χώρας αυτής της Μεσογείου, ανακοίνωσε ο υπουργός εξωτερικών Ιωάννης Κασουλίδης, σύμφωνα με τα τελευταία γεγονότα.

Επίσης μετά από ομιλία του στον όμιλο προβληματισμού “Brookings Institution” στην Ουάσιγκτον, δήλωσε: «Και όπως θυμάστε, το Βερολίνο ζητούσε τη συμμετοχή των Ρώσων (στα προβλήματα της Κύπρου)» και «Η συμμετοχή τους είναι να παρατείνουν την αποπληρωμή του χρέους», σημείωσε.

Επιπλέον, ένα έγγραφο που συντάχθηκε από διεθνείς δανειστές, ανέφερε ότι η Ρωσία συμφώνησε να παρατείνει τη διάρκεια ωρίμανσης του δανείου των 2,5 δις ευρώ, που είχε χορηγήσει στην Κύπρο κατά δύο χρόνια και να μειώσει το επιτόκιο, σύμφωνα με μετάδοση του πρακτορείου Ρόιτερ. Πιο αναλυτικά, υπενθυμίζεται πως η Ρωσία προσανατολίζεται στο να επιμηκύνει την αποπληρωμή του δανείου έως το 2018, καθώς και να μειώσει το επιτόκιο του δανείου από 4,5% στο 2,5%.

ii. Αποπληρωμές χρέους:

Οι λήξεις χρέους το 2012 για την Κυπριακή Κυβέρνηση, που αφορούσαν δανεισμό ο οποίος δεν συνάφθηκε εντός τους έτους 2012, ανήλθαν στα 2,7 δις ευρώ. Το μεγαλύτερο μέρος από αυτό συγκεντρώθηκε στο πρώτο τρίμηνο του 2012. Συγκεκριμένα, μέχρι τον Μάρτιο του 2012 αποπληρώθηκαν εγχώρια και ξένα χρεόγραφα ύψους 1,1 δις ευρώ, ενώ οι πληρωμές για το βραχυπρόθεσμο χρέος κατά την ίδια περίοδο ήταν επιπλέον 576 εκ. ευρώ. Για την αποπληρωμή των λήξεων χρέους τους 4 μήνες του έτους 2012, χρησιμοποιήθηκαν κυρίως οι πόροι από το ρωσικό δάνειο.

Ο υπόλοιπος βραχυπρόθεσμος δανεισμός, που εκκρεμούσε από τα τέλη του 2011 και που αντιστοιχούσε σε 935 εκ. ευρώ, αποπληρώθηκε εντός του δεύτερου εξαμήνου του έτους 2012. Ενώ, πραγματοποιήθηκαν και πληρωμές για δόσεις δανείων περίπου 80 εκ. ευρώ.

iii. Χρονοδιάγραμμα λήξης χρέους:

Σύμφωνα με την Ετήσια Έκθεση Διαχείρισης Δημόσιου Χρέους, όπως και κατά την περσινή χρονιά, ένα μεγάλο μέρος των άμεσων λήξεων αποτελείται από βραχυπρόθεσμο δανεισμό, ώστε το 2013 να χαρακτηρίζεται από μεγάλο όγκο αποπληρωμών χρέους.

Επίσης, το 2016 έχει υψηλό βάρος αποπληρωμής, λόγω της λήξης του διμερούς δανείου ύψους 2,5 δις ευρώ από την Ρωσική Κυβέρνηση. Άλλες χρονιές με λήξεις χρέους πέραν του 1 δις ευρώ είναι το 2014, 2015 και 2020 κυρίως λόγω αντίστοιχων λήξεων χρεογράφων EMTN. Πέρα από το 2020 ισχύει ένα πολύ χαμηλό επίπεδο πληρωμών λόγω του ότι είναι δόσεις μακροχρόνιων δανείων και λόγω της αποχής από τις αγορές κεφαλαίων τα τελευταία δύο χρόνια που δεν επέτρεψαν τις μακροχρόνιες εκδόσεις χρεογράφων.

Επιπρόσθετα, να αναφέρουμε πως, το πιο απομακρυσμένο χρονικό σημείο αποπληρωμής χρέους είναι το έτος 2039, ενώ η μέση σταθμισμένη εναπομένουσα διάρκεια του δημόσιου χρέους είναι 4,6 χρόνια.

8

Αντιμετώπιση κρίσης – απόψεις για την έξοδο της Κύπρου από την κρίση

Δεδομένου του μεγέθους και της πολυπλοκότητας της τέλειας κρίσης, θα μπορούσαμε να υποστηρίξουμε μια πολυδιάστατη προσέγγιση πάνω σε πέντε άξονες πολιτικής. Να σημειώσουμε πως ο κάθε άξονας έχει την αξία του, αλλά από μόνος του δύσκολα «δουλεύει». Αν, μάλιστα, δεν βρει ακραία εφαρμογή, τότε έχει αρνητικές και όχι θετικές επιπτώσεις.

Πιο συγκεκριμένα, οι πέντε άξονες πολιτικής⁴¹ αναφέρονται παρακάτω και είναι ονομαστικά οι εξής:

1. **Λιτότητα:** μειώνει τις δημόσιες δαπάνες για δημιουργία πλεονασματικών προς αποπληρωμή του συσσωρευμένου χρέους. Αν όμως είναι υπερβολική, τότε προκαλεί αποπληθωρισμό.
2. **Δομικές αλλαγές:** βελτιώνουν την ανταγωνιστικότητα, την οποία έχει ανάγκη η οικονομία. Προκαλούν, όμως, κοινωνικές μετατοπίσεις, που αν δεν αντιμετωπιστούν αποφασιστικά, προκαλούν με τη σειρά τους μακροπρόθεσμο κοινωνικό κόστος.

⁴¹ Stockwatch.com

3. Χρηματοοικονομικές καινοτομίες: δημιουργούν ρευστότητα στις αγορές και βελτιώνουν τη μεταφορά κινδύνων, επιτρέποντας έτσι στις αγορές να λύνουν προβλήματα. Ωστόσο, χρειάζεται προσοχή για να μην προκαλέσουν ανεπιθύμητες παρενέργειες.
4. Ιδιωτικοποιήσεις: εξασφαλίζουν κεφάλαια προς αποπληρωμή του χρέους, αλλά, κυρίως, βελτιώνουν την ανταγωνιστικότητα, αν γίνονται υπό την πίεση δημοσιονομικών προβλημάτων.
5. Αναδιάρθρωση χρέους: αναπόφευκτη στη διαχείριση μη βιώσιμου χρέους, όπως αντιμετωπίζει η Κύπρος. Έχει όμως απρόβλεπτες παρενέργειες, αν το χρέος είναι εσωτερικό ή αν γίνουν με άτακτο τρόπο.

Πιο συγκεκριμένα, μέτρα λιτότητας έχουν ήδη συμφωνηθεί και η σχετική νομοθεσία έχει εγκριθεί με ομοφωνία από το Κοινοβούλιο και με πολύ χλιαρές αντιδράσεις των Συντεχνιών.

Επιπλέον, οι μεταρρυθμίσεις του τραπεζικού τομέα έχουν γίνει με βίαιο και άκομπο τρόπο. Η τράπεζα Κύπρου πρέπει να απαλλαγεί από το βάρος των 9 δις ευρώ του ΕΛΑ της Λαϊκής Τράπεζας και να στηριχθεί για ν' ανακτήσει την αξιοπιστία της, μικρότερη, ευέλικτη, καλύτερα κεφαλαιοποιημένη και με πολύ πιο προσεκτική εποπτεία.

Παράλληλα, οι χρηματοοικονομικές καινοτομίες είναι κάτι που τώρα αρχίζει να συζητιέται. Ωστόσο, πολλά μπορούν να γίνουν με επενδυτικά ταμεία ακινήτων, δευτερογενή αγορά ΙΟΥ, εναλλακτικές μορφές χρηματοδότησης καινοτομίας και επιχειρηματικότητας.

Να αναφέρουμε, επίσης, πως οι τελευταίες δύο επιλογές πάνε μαζί. Αυτό γιατί η χώρα θα διολισθησει σε βαθιά ύφεση αν δεν βοηθηθεί με αναδιάρθρωση του χρέους. Καθώς η χώρα προχωρά στις αναγκαίες μεταρρυθμίσεις και βελτιώνει την ανταγωνιστικότητά της, θα χρειαστεί αναδιάρθρωση του χρέους και πρέπει η Κύπρος να προετοιμαστεί αναλόγως. Ακόμη, η έκδοση ομολόγων συνδεδεμένων με το ΑΕΠ

της κυπριακής χώρας, και με φερεγγυότητα ενισχυμένη από τα έσοδα του φυσικού αερίου, δημιουργεί συνθήκες όπου όλοι βγαίνουν κερδισμένοι. Επίσης, η δημιουργία δημοσιονομικού περιθωρίου με την αναδιάρθρωση του χρέους, επιτρέπει να προχωρήσουν οι ιδιωτικοποιήσεις σε πιο ευνοϊκές συνθήκες. Διότι, οι ιδιωτικοποιήσεις δεν είναι ξεπούλημα εκκαθάρισης!

Για να προχωρήσουμε, ωστόσο, σε κάποιον άξονα πολιτικής πρέπει να πείσουμε τις ισχυρές δυνάμεις του Eurogroup να επαναξιολογήσουν τη διάγνυσή τους για την κυπριακή οικονομία. Ποια είναι τα συμπτώματα; διότι έσπρωξαν την Κύπρο στην κρίση με την πολιτική απόφαση για κούρεμα του ελλαδικού δημόσιου χρέους, οπότε η κυπριακή οικονομία έχασε το 25% του ΑΕΠ της. Η μόνη άλλη περίπτωση με ανάλογες απώλειες από πολιτικά γεγονότα, είναι εκείνη της Φιλανδίας, όταν κατάρρευσε η Σοβιετική Ένωση. Τελικά ίσως όλη η ρητορική κατά της Κύπρου για το ξέπλυμα βρώμικου χρήματος να κρύβει ένα αίσθημα ενοχής για την ρίζα των προβλημάτων της Κύπρου.

Μεταξύ των άλλων, ούτε το βασικό μοντέλο της οικονομίας είναι λανθασμένο, ούτε είναι η χώρα ένα μεγάλο πλυντήριο βρώμικου χρήματος. Η Κύπρος είναι μια χώρα που τα λάθη στη διαχείριση των τραπεζών και των δημόσιων οικονομικών της, οδηγούν στην καταστροφή από τα λάθη των εταίρων στη διαχείριση της κρίσης στην Ελλάδα.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η παγκόσμια οικονομική κρίση που ξέσπασε το 2008 στις Η.Π.Α και εξαπλώθηκε σαν ντόμινο σε ολόκληρο τον κόσμο αποκάλυψε πολλές αδυναμίες του καπιταλιστικού συστήματος. Παράλληλα, εξώθησε τις χώρες να ελέγξουν τα οικονομικά τους στοιχεία, κάτι που είχε ως αποτέλεσμα την αποκάλυψη του μεγέθους του ελληνικού χρέους.

Αρχικά, οι οικονομικές πολιτικές, του ανεξέλεγκτου, αντιπαραγωγικού και παράνομου δανεισμού των τριών τελευταίων δεκαετιών, της Ελλάδας από τους ξένους, έφεραν τη χώρα στα πρόθυρα της χρεοκοπίας. Η διαφθορά και οι πελατειακές σχέσεις, αύξησαν το εξωτερικό χρέος σε δυσθεώρητα ύψη. Μεταρρυθμίσεις που εφαρμόστηκαν σε άλλες χώρες πολλά χρόνια νωρίτερα αναβάλλονταν συνεχώς. Αποτέλεσμα των παραπάνω ήταν, η Ελλάδα να μείνει πολύ πίσω, και να βρίσκεται με έναν μη παραγωγικό δημόσιο τομέα, ένα άνισο και αναποτελεσματικό σύστημα συλλογής φόρων, ένα μη βιώσιμο συνταξιοδοτικό σύστημα, και ένα περιοριστικό και αναποτελεσματικό ρυθμιστικό πλαίσιο στην οικονομία, η ανταγωνιστικότητα της οποίας είναι χαμηλή και μειώνεται συνεχώς.

Παράλληλα με την κρίση στην Ελλάδα, η Κύπρος γνωρίζει εξίσου οικονομική κρίση, η οποία τραντάζει τον πληθυσμό και βυθίζει το νησί σε μια ιδιαίτερα δύσκολη κατάσταση. Κύριο λόγο έπαιξε η μεγάλη έκθεση κυπριακών τραπεζών στο ελληνικό έδαφος, ειδικά μετά το κούρεμα την άνοιξη του 2012. Απόρροια όλων αυτών ήταν, η σημαντική επιδείνωση της πιστοληπτικής αξιολόγησης της Κυπριακής Δημοκρατίας, όπως και ο ανεπαρκής δανεισμός της Κύπρου για να καλύψει τις δανειακές ανάγκες.

Όσον αφορά την Ελλάδα, η πρώτη σημαντική κίνηση που θα πρέπει να πραγματοποιηθεί ώστε να αρχίσει η εξυγίανση, είναι η αναδιάρθρωση ή η διαγραφή του παράνομου χρέους. Ταυτόχρονα, θα πρέπει να τιμωρηθούν παραδειγματικά αυτοί που χρεώσανε στον λαό γνωστές σε όλους μίζες, μέσω της υπογραφής των σχετικών παράνομων συμβάσεων. Κάτι τέτοιο θα δώσει την εμπιστοσύνη του λαού στην

κυβέρνηση η οποία θα αποκτήσει την κοινωνική συναίνεση που επιθυμεί, με σκοπό να προχωρήσει σε δραστικές μεταρρυθμίσεις. Ενώ η Κύπρος θα μπορεί να ακολουθήσει κάποιες άλλες πολιτικές, όπως λιτότητα, δομικές αλλαγές, χρηματοοικονομικές καινοτομίες, ιδιωτικοποιήσεις και αναδιάρθρωση χρέους.

Ωστόσο, και για τις δύο χώρες η έλλειψη μεταρρυθμίσεων είναι ιδιαίτερα οδυνηρή για τη νέα γενιά, η οποία έχει κληθεί να πληρώσει τα λάθη του παρελθόντος αφού τα ελλείμματα κατά κανόνα αποτελούν βάρος⁴² για τις μελλοντικές γενεές και ισοδυναμούν με μελλοντικούς φόρους. Η παιδεία που παρέχεται στους νέους υστερεί κατά μεγάλο βαθμό, σε σύγκριση με τα διεθνή πρότυπα. Μετά από την ολοκλήρωση των σπουδών τους, αντιμετωπίζουν δυσκολίες κατά την είσοδό τους στην αγορά εργασίας, καθώς το περιοριστικό ρυθμιστικό πλαίσιο αποθαρρύνει τις επενδύσεις και τη δημιουργία θέσεων εργασίας. Όταν τελικά οι νέοι βρουν δουλειά, οι φόροι που θα τους επιβληθούν θα είναι υψηλοί ώστε να αποπληρωθεί το χρέος που συσσωρεύτηκε από προηγούμενες κυβερνήσεις, ενώ οι κοινωνικές εισφορές τους θα είναι επίσης αυξημένες. Οι μεταρρυθμίσεις σε συνδυασμό με το «κούρεμα» του χρέους (παράνομοι ή μη), θα φέρουν πλεονασματικούς ισολογισμούς και σταδιακή μείωση του υπόλοιπου χρέους.

Οι μεταρρυθμίσεις, που περιγράφονται στο παρόν άρθρο, θα ωφελήσουν την οικονομία τόσο της Ελλάδας, όσο και της Κύπρου, και θα αυξήσουν το εισόδημα του μέσου πολίτη. Παράλληλα, κάθε μεταρρύθμιση θα επηρεάζει αρνητικά κάποιες μειοψηφίες πολιτών - επαγγελματιών. Για παράδειγμα η κατάργηση των εμποδίων εισόδου ενός επιχειρηματικού κλάδου θα ωφελήσει τους καταναλωτές και θα μειώσει την ανεργία, αλλά θα ζημιώσει τις υπάρχουσες επιχειρήσεις στο συγκεκριμένο κλάδο. Ωστόσο, η ζημία αυτή θα ισοσταθμιστεί και θα υπερκεραστεί μέσα από το σύνολο των μεταρρυθμίσεων, που θα εφαρμοστούν, και θα οδηγήσουν συστηματικά στη βελτίωση του επιχειρηματικού κλίματος και στην πραγματική κοινωνική - οικονομική ευημερία και των δύο χωρών.

Συμπερασματικά, καταλήγουμε πως, το μόνο θετικό στοιχείο σχετικά με την τρέχουσα οικονομική κατάσταση είναι, ότι υπάρχει μεγάλο περιθώριο βελτίωσης και για τις δύο χώρες. Βέβαια για να επιτευχθεί ένας τέτοιος σκοπός θα πρέπει να τηρηθούν οι προαπαιτούμενες μεταρρυθμίσεις, τέτοιες ώστε δεν θα βλάπτουν κανένα

⁴² Εισαγωγή στη Μακροοικονομική Θεωρία, Δημήτριος Γιαννέλης, 2006, σελ 299

πολίτη, άλλα θα έχουν μοναδικό σκοπό την ανάκαμψη της Ελλάδας αλλά και της Μεγαλονήσου Κύπρου.

9

Παράρτημα: Τεκμηρίωση Ηλεκτρονικών Πηγών

Table 1: Growth Competitiveness Index rankings and 2002 comparisons

Country	GCI 2003 Rank		GCI 2002 Rank	
	(among 2003 countries)	(among 2002 countries)	(revised*)	(original)
Finland	1	1	1	2
United States	2	2	2	1
Sweden	3	3	3	5
Denmark	4	4	4	10
Taiwan	5	5	6	3
Singapore	6	6	7	4
Switzerland	7	7	5	6
Iceland	8	8	12	12
Norway	9	9	8	9
Australia	10	10	10	7
Japan	11	11	16	13
Netherlands	12	12	13	15
Germany	13	13	14	14
New Zealand	14	14	15	16
United Kingdom	15	15	11	11
Canada	16	16	9	8
Austria	17	17	18	18
Korea	18	18	25	21
Malta	19	—	—	—
Israel	20	19	17	19
Luxembourg	21	—	—	—
Estonia	22	20	27	26
Spain	23	21	20	22
Hong Kong	24	22	22	17
Portugal	25	23	19	23
France	26	24	28	30
Belgium	27	25	21	25
Chile	28	26	24	20
Malaysia	29	27	30	27
Ireland	30	28	23	24
Slovenia	31	29	26	28
Thailand	32	30	37	31
Hungary	33	31	29	29
Jordan	34	32	44	47
Greece	35	33	31	38
Botswana	36	34	35	41
Latvia	37	35	43	44
Tunisia	38	36	32	34
Czech Republic	39	37	36	40
Lithuania	40	38	39	36
Italy	41	39	33	39
South Africa	42	40	34	32
Slovak Republic	43	41	46	49
China	44	42	38	33
Poland	45	43	50	51
Mauritius	46	44	41	35
Mexico	47	45	53	45
El Salvador	48	46	60	57
Trinidad and Tobago	49	47	42	37
Uruguay	50	48	40	42
Costa Rica	51	49	49	43
Namibia	52	50	47	53
Croatia	53	51	48	58
Brazil	54	52	45	46
Gambia	55	—	—	—
India	56	53	54	48
Peru	57	54	55	54
Egypt	58	—	—	—
Panama	59	55	51	50
Vietnam	60	56	62	65
Morocco	61	57	52	55
Dominican Republic	62	58	56	52
Colombia	63	59	61	56
Bulgaria	64	60	58	62
Turkey	65	61	65	69
Philippines	66	62	63	61
Jamaica	67	63	57	60
Sri Lanka	68	64	59	59

Country	GCI 2003 Rank		GCI 2002 Rank	
	(among 2003 countries)	(among 2002 countries)	(revised*)	(original)
Tanzania	69	—	—	—
Russian Federation	70	65	66	64
Ghana	71	—	—	—
Indonesia	72	66	69	67
Pakistan	73	—	—	—
Algeria	74	—	—	—
Romania	75	67	67	66
Malawi	76	—	—	—
Serbia	77	—	—	—
Argentina	78	68	64	63
Senegal	79	—	—	—
Uganda	80	—	—	—
Macedonia	81	—	—	—
Venezuela	82	69	68	68
Kenya	83	—	—	—
Ukraine	84	70	74	77
Bolivia	85	71	71	78
Ecuador	86	72	73	73
Nigeria	87	73	72	71
Zambia	88	—	—	—
Guatemala	89	74	75	70
Nicaragua	90	75	70	75
Cameroon	91	—	—	—
Ethiopia	92	—	—	—
Mozambique	93	—	—	—
Honduras	94	76	78	76
Paraguay	95	77	76	72
Madagascar	96	—	—	—
Zimbabwe	97	78	79	79
Bangladesh	98	79	77	74
Mali	99	—	—	—
Angola	100	—	—	—
Chad	101	—	—	—
Haiti	102	80	80	80

(cont'd.)

Growth Competitiveness Index (GCI) Rankings and 2003 Comparisons

Country	GCI 2004 rank	GCI 2004 score	GCI 2003 rank*	Country	GCI 2004 rank	GCI 2004 score	GCI 2003 rank*
Finland	1	5.95	1	El Salvador	53	4.10	48
United States	2	5.82	2	Uruguay	54	4.08	50
Sweden	3	5.72	3	India	55	4.07	56
Taiwan	4	5.69	5	Morocco	56	4.06	61
Denmark	5	5.66	4	Brazil	57	4.05	54
Norway	6	5.56	9	Panama	58	4.01	59
Singapore	7	5.56	6	Bulgaria	59	3.98	64
Switzerland	8	5.49	7	Poland	60	3.98	45
Japan	9	5.48	11	Croatia	61	3.94	53
Iceland	10	5.44	8	Egypt	62	3.88	58
United Kingdom	11	5.30	15	Romania	63	3.86	75
Netherlands	12	5.30	12	Colombia	64	3.84	63
Germany	13	5.28	13	Jamaica	65	3.82	67
Australia	14	5.25	10	Turkey	66	3.82	65
Canada	15	5.23	16	Peru	67	3.78	57
United Arab Emirates	16	5.21	-	Ghana	68	3.78	71
Austria	17	5.20	17	Indonesia	69	3.72	72
New Zealand	18	5.18	14	Russian Federation	70	3.68	70
Israel	19	5.09	20	Algeria	71	3.67	74
Estonia	20	5.08	22	Dominican Republic	72	3.63	62
Hong Kong SAR	21	5.06	24	Sri Lanka	73	3.57	68
Chile	22	5.01	28	Argentina	74	3.54	78
Spain	23	5.00	23	Gambia	75	3.52	55
Portugal	24	4.96	25	Philippines	76	3.51	66
Belgium	25	4.95	27	Vietnam	77	3.47	60
Luxembourg	26	4.95	21	Kenya	78	3.45	83
France	27	4.92	26	Uganda	79	3.41	80
Bahrain	28	4.91	-	Guatemala	80	3.38	89
Korea	29	4.90	18	Bosnia and Hercegovina	81	3.38	-
Ireland	30	4.90	30	Tanzania	82	3.38	69
Malaysia	31	4.88	29	Zambia	83	3.36	88
Malta	32	4.79	19	Macedonia, FYR	84	3.34	81
Slovenia	33	4.75	31	Venezuela	85	3.30	82
Thailand	34	4.58	32	Ukraine	86	3.27	84
Jordan	35	4.58	34	Malawi	87	3.24	76
Lithuania	36	4.57	40	Mali	88	3.24	99
Greece	37	4.56	35	Serbia and Montenegro	89	3.23	77
Cyprus	38	4.56	-	Ecuador	90	3.18	86
Hungary	39	4.56	33	Pakistan	91	3.17	73
Czech Republic	40	4.55	39	Mozambique	92	3.17	93
South Africa	41	4.53	42	Nigeria	93	3.16	87
Tunisia	42	4.51	38	Georgia	94	3.14	-
Slovak Republic	43	4.43	43	Nicaragua	95	3.12	90
Latvia	44	4.43	37	Madagascar	96	3.11	96
Botswana	45	4.30	36	Honduras	97	3.10	94
China	46	4.29	44	Bolivia	98	3.09	85
Italy	47	4.27	41	Zimbabwe	99	3.03	97
Mexico	48	4.17	47	Paraguay	100	2.99	95
Mauritius	49	4.14	46	Ethiopia	101	2.93	92
Costa Rica	50	4.12	51	Bangladesh	102	2.84	98
Trinidad and Tobago	51	4.12	49	Angola	103	2.72	100
Namibia	52	4.11	52	Chad	104	2.50	101

*Note that these are the published rankings from 2003. The three countries not covered this year (Cameroon, Haiti and Senegal) are not shown.

Table 4: Global Competitiveness Index 2010–2011 rankings and 2009–2010 comparisons

Country/Economy	GCI 2010–2011		GCI 2010–2011 rank among 2009 countries	GCI 2009–2010 rank *	Country/Economy	GCI 2010–2011		GCI 2010–2011 rank among 2009 countries	GCI 2009–2010 rank *
	Rank	Score				Rank	Score		
Switzerland	1	5.63	1	1	Kazakhstan	72	4.12	71	67
Sweden	2	5.56	2	4	Peru	73	4.11	72	78
Singapore	3	5.48	3	3	Namibia	74	4.09	73	74
United States	4	5.43	4	2	Morocco	75	4.08	74	73
Germany	5	5.39	5	7	Botswana	76	4.05	75	66
Japan	6	5.37	6	8	Croatia	77	4.04	76	72
Finland	7	5.37	7	6	Guatemala	78	4.04	77	80
Netherlands	8	5.33	8	10	Macedonia, FYR	79	4.02	78	84
Denmark	9	5.32	9	5	Rwanda	80	4.00	n/a	n/a
Canada	10	5.30	10	9	Egypt	81	4.00	79	70
Hong Kong SAR	11	5.30	11	11	El Salvador	82	3.99	80	77
United Kingdom	12	5.25	12	13	Greece	83	3.99	81	71
Taiwan, China	13	5.21	13	12	Trinidad and Tobago	84	3.97	82	86
Norway	14	5.14	14	14	Philippines	85	3.96	83	87
France	15	5.13	15	16	Algeria	86	3.96	84	83
Australia	16	5.11	16	15	Argentina	87	3.95	85	85
Qatar	17	5.10	17	22	Albania	88	3.94	86	96
Austria	18	5.09	18	17	Ukraine	89	3.90	87	82
Belgium	19	5.07	19	18	Gambia, The	90	3.90	88	81
Luxembourg	20	5.05	20	21	Honduras	91	3.89	89	89
Saudi Arabia	21	4.95	21	28	Lebanon	92	3.89	n/a	n/a
Korea, Rep.	22	4.93	22	19	Georgia	93	3.86	90	90
New Zealand	23	4.92	23	20	Moldova	94	3.85	n/a	n/a
Israel	24	4.91	24	27	Jamaica	95	3.85	91	91
United Arab Emirates	25	4.89	25	23	Serbia	96	3.84	92	93
Malaysia	26	4.88	26	24	Syria	97	3.79	93	94
China	27	4.84	27	29	Armenia	98	3.76	94	97
Brunei Darussalam	28	4.75	28	32	Mongolia	99	3.75	95	117
Ireland	29	4.74	29	25	Libya	100	3.74	96	88
Chile	30	4.69	30	30	Dominican Republic	101	3.72	97	95
Iceland	31	4.68	31	26	Bosnia and Herzegovina	102	3.70	98	109
Tunisia	32	4.65	32	40	Benin	103	3.69	99	103
Estonia	33	4.61	33	35	Senegal	104	3.67	100	92
Oman	34	4.61	34	41	Ecuador	105	3.65	101	105
Kuwait	35	4.59	35	39	Kenya	106	3.65	102	98
Czech Republic	36	4.57	36	31	Bangladesh	107	3.64	103	106
Bahrain	37	4.54	37	38	Bolivia	108	3.64	104	120
Thailand	38	4.51	38	36	Cambodia	109	3.63	105	110
Poland	39	4.51	39	46	Guyana	110	3.62	106	104
Cyprus	40	4.50	40	34	Cameroon	111	3.58	107	111
Puerto Rico	41	4.49	41	42	Nicaragua	112	3.57	108	115
Spain	42	4.49	42	33	Tanzania	113	3.56	109	100
Barbados	43	4.45	43	44	Ghana	114	3.56	110	114
Indonesia	44	4.43	44	54	Zambia	115	3.55	111	112
Slovenia	45	4.42	45	37	Tajikistan	116	3.53	112	122
Portugal	46	4.38	46	43	Cape Verde	117	3.51	n/a	n/a
Lithuania	47	4.38	47	53	Uganda	118	3.51	113	108
Italy	48	4.37	48	48	Ethiopia	119	3.51	114	118
Montenegro	49	4.36	49	62	Paraguay	120	3.49	115	124
Malta	50	4.34	50	52	Kyrgyz Republic	121	3.49	116	123
India	51	4.33	51	49	Venezuela	122	3.48	117	113
Hungary	52	4.33	52	58	Pakistan	123	3.48	118	101
Panama	53	4.33	53	58	Madagascar	124	3.46	119	121
South Africa	54	4.32	54	45	Malawi	125	3.45	120	119
Mauritius	55	4.32	55	57	Swaziland	126	3.40	n/a	n/a
Costa Rica	56	4.31	56	55	Nigeria	127	3.38	121	99
Azerbaijan	57	4.29	57	51	Lesotho	128	3.36	122	107
Brazil	58	4.28	58	56	Côte d'Ivoire	129	3.35	123	116
Vietnam	59	4.27	59	75	Nepal	130	3.34	124	125
Slovak Republic	60	4.25	60	47	Mozambique	131	3.32	125	129
Turkey	61	4.25	61	61	Mali	132	3.28	126	130
Sri Lanka	62	4.25	62	79	Timor-Leste	133	3.23	127	126
Russian Federation	63	4.24	63	63	Burkina Faso	134	3.20	128	128
Uruguay	64	4.23	64	65	Mauritania	135	3.14	129	127
Jordan	65	4.21	65	50	Zimbabwe	136	3.03	130	132
Mexico	66	4.19	66	60	Burundi	137	2.96	131	133
Romania	67	4.16	67	64	Angola	138	2.93	n/a	n/a
Colombia	68	4.14	68	69	Chad	139	2.73	132	131
Iran, Islamic Rep.	69	4.14	n/a	n/a					
Latvia	70	4.14	69	68					
Bulgaria	71	4.13	70	76					

(Cont'd.)

* The 2009–2010 rank shown is the one published last year out of 133 countries. One country that was included last year, Suriname, has been excluded this year for lack of survey data. Suriname's rank of 102 from last year is therefore not shown in the table.

Table 1: Rankings of the EU27 in the Global Competitiveness Index 2010–2011

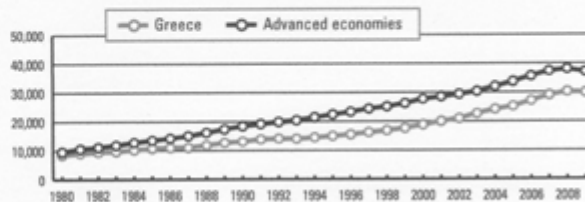
Economy	Rank	Score
Sweden	2	5.56
Germany	5	5.39
Finland	7	5.37
Netherlands	8	5.33
Denmark	9	5.32
United Kingdom	12	5.25
France	15	5.13
Austria	18	5.09
Belgium	19	5.07
Luxembourg	20	5.05
Ireland	29	4.74
Estonia	33	4.61
Czech Republic	36	4.57
Poland	39	4.51
Cyprus	40	4.50
Spain	42	4.49
Slovenia	45	4.42
Portugal	46	4.38
Lithuania	47	4.38
Italy	48	4.37
Malta	50	4.34
Hungary	52	4.33
Slovak Republic	60	4.25
Romania	67	4.16
Latvia	70	4.14
Bulgaria	71	4.13
Greece	83	3.99

Greece

Key indicators, 2009

Population (millions).....	11.2
GDP (US\$ billions).....	330.8
GDP per capita (US\$).....	29,635
GDP (PPP) as share (%) of world total.....	0.49

GDP (PPP) per capita (int'l \$), 1980–2009

Global Competitiveness Index

	Rank (out of 139)	Score (1–7)
GCI 2010–2011	83	4.0
GCI 2009–2010 (out of 133).....	71	4.0
GCI 2008–2009 (out of 134).....	67	4.1
Basic requirements	67	4.5
1st pillar: Institutions.....	84	3.7
2nd pillar: Infrastructure.....	42	4.6
3rd pillar: Macroeconomic environment.....	123	3.6
4th pillar: Health and primary education.....	40	6.1
Efficiency enhancers	59	4.1
5th pillar: Higher education and training.....	42	4.7
6th pillar: Goods market efficiency.....	94	3.9
7th pillar: Labor market efficiency.....	125	3.7
8th pillar: Financial market development.....	93	3.9
9th pillar: Technological readiness.....	46	4.1
10th pillar: Market size.....	39	4.5
Innovation and sophistication factors	73	3.4
11th pillar: Business sophistication.....	74	3.8
12th pillar: Innovation.....	79	3.0

Stage of development

The most problematic factors for doing business

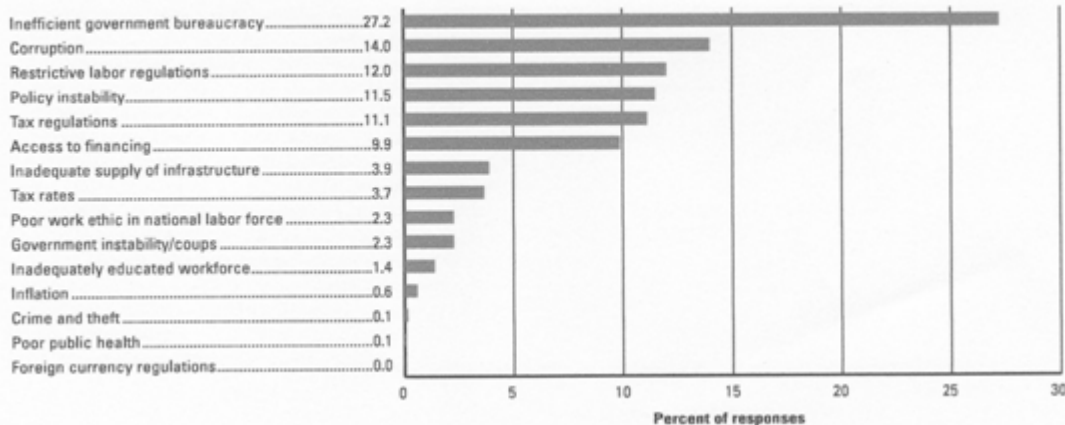

Table 1. Greece: Fiscal measures included in the programme

2010		
<i>in million EUR</i>		<i>% of GDP</i>
	Revenue	0.5
Increase in VAT rates	800	0.3
Increase in excise tax on fuel	200	0.1
Increase in excise tax on cigarettes	200	0.1
Increase in excise tax on alcohol	50	0.0
	Expenditure	1.9
Wage bill cut by reducing the Easter, summer and Christmas bonuses and allowances	1100	0.5
Intermediate consumption	700	0.3
Pension cuts (highest pensions)	350	0.1
Elimination of solidarity allowance (second instalment)	400	0.2
Pensions cut by reducing the Easter, summer and Christmas bonuses	1500	0.6
Public investment reduction	500	0.2
	TOTAL ANNUAL IMPACT	5800
		2.5

Πίνακας 7: Πίνακας ελλειμμάτων κεντρικής κυβέρνησης

geo	time	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Euro area (17 countries)		-0.1	-1.9	-2.6	-3.1	-2.9	-2.5	-1.3	-0.7	-2.1	-6.3	-6.2	-4.1
Euro area (16 countries)		-0.1	-1.9	-2.6	-3.1	-2.9	-2.5	-1.4	-0.7	-2.1	-6.4	-6.2	-4.2
EU (27 countries)		0.6	-1.5	-2.6	-3.2	-2.9	-2.5	-1.5	-0.9	-2.4	-6.9	-6.5	-4.4
Belgium		0.0	0.4	-0.1	-0.1	-0.1	-2.5	0.4	-0.1	-1.0	-5.5	-3.8	-3.7
Bulgaria		-0.5	1.1	-1.2	-0.4	1.9	1.0	1.9	1.2	1.7	-4.3	-3.1	-2.0
Czech Republic		-3.6	-5.6	-6.5	-6.7	-2.8	-3.2	-2.4	-0.7	-2.2	-5.8	-4.8	-3.3
Denmark		2.3	1.5	0.4	0.1	2.1	5.2	5.2	4.8	3.2	-2.7	-2.5	-1.8
Germany		1.1	-3.1	-3.8	-4.2	-3.8	-3.3	-1.6	0.2	-0.1	-3.1	-4.1	-0.8
Estonia		-0.2	-0.1	0.3	1.7	1.6	1.6	2.5	2.4	-2.9	-2.0	0.2	1.1
Ireland		4.7	0.9	-0.4	0.4	1.4	1.7	2.9	0.1	-7.4	-13.9	-30.9	-13.4
Greece		-3.7	-4.5	-4.8	-5.6	-7.5	-5.2	-5.7	-6.5	-9.8	-15.6	-10.7	-9.4
Spain		-0.9	-0.5	-0.2	-0.3	-0.1	1.3	2.4	1.9	-4.5	-11.2	-9.7	-9.4
France		-1.5	-1.5	-3.1	-4.1	-3.6	-2.9	-2.3	-2.7	-3.3	-7.5	-7.1	-5.2
Italy		-0.8	-3.1	-3.1	-3.6	-3.5	-4.4	-3.4	-1.6	-2.7	-5.4	-4.5	-3.9
Cyprus		-2.3	-2.2	-4.4	-6.6	-4.1	-2.4	-1.2	3.5	0.9	-6.1	-5.3	-6.3
Latvia		-2.8	-2.0	-2.3	-1.6	-1.0	-0.4	-0.5	-0.4	-4.2	-9.8	-8.1	-3.4
Lithuania		-3.2	-3.5	-1.9	-1.3	-1.5	-0.5	-0.4	-1.0	-3.3	-9.4	-7.2	-5.5
Luxembourg		6.0	6.1	2.1	0.5	-1.1	0.0	1.4	3.7	3.2	-0.8	-0.8	-0.3
Hungary		-3.0	-4.1	-9.0	-7.3	-6.5	-7.9	-9.4	-5.1	-3.7	-4.6	-4.4	4.3
Malta		-5.8	-6.4	-5.8	-9.2	-4.7	-2.9	-2.8	-2.3	-4.6	-3.9	-3.6	-2.7
Netherlands		2.0	-0.2	-2.1	-3.1	-1.7	-0.3	0.5	0.2	0.5	-5.6	-5.1	-4.5
Austria		-1.7	0.0	-0.7	-1.5	-4.4	-1.7	-1.5	-0.9	-0.9	-4.1	-4.5	-2.5
Poland		-3.0	-5.3	-5.0	-6.2	-5.4	-4.1	-3.6	-1.9	-3.7	-7.4	-7.9	-5.0
Portugal		-3.3	-4.8	-3.4	-3.7	-4.0	-6.5	-4.6	-3.1	-3.6	-10.2	-9.8	-4.4
Romania		-4.7	-3.5	-2.0	-1.5	-1.2	-1.2	-2.2	-2.9	-5.7	-9.0	-6.8	-5.5
Slovenia		-3.7	-4.0	-2.4	-2.7	-2.3	-1.5	-1.4	0.0	-1.9	-6.0	-5.7	-6.4
Slovakia		-12.3	-6.5	-8.2	-2.8	-2.4	-2.8	-3.2	-1.8	-2.1	-8.0	-7.7	-4.9
Finland		7.0	5.1	4.2	2.6	2.5	2.9	4.2	5.3	4.4	-2.5	-2.5	-0.6
Sweden		3.6	1.5	-1.3	-1.0	0.6	2.2	2.3	3.6	2.2	-0.7	0.3	0.4
United Kingdom		3.6	0.5	-2.1	-3.4	-3.5	-3.4	-2.7	-2.8	-5.1	-11.5	-10.2	-7.8
Iceland		:	:	:	:	:	4.9	6.3	5.4	-13.5	-10.0	-10.1	-4.4
Norway		:	13.5	9.3	7.3	11.1	15.1	18.5	17.5	18.8	10.6	11.2	13.6
Croatia		:	:	-4.1	-4.5	-4.3	-4.0	-3.0	-2.5	-1.4	-4.1	:	:
Turkey		-6.8	-23.9	-10.2	-9.0	-4.4	-1.2	0.8	-1.5	-2.8	-7.0	-2.6	:

<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/refreshTableAction.do?tab=table&plugin=1&pcode=teina200&language=en>

Πίνακας 8: Διαχρονικός πίνακας χρέους ως επί της % του ΑΕΠ

geo	time	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Euro area (17 countries)		69.2	68.2	68.0	69.2	69.6	70.3	68.6	66.4	70.2	80.0	85.4	87.3
Euro area (16 countries)		69.2	68.2	68.1	69.2	69.7	70.3	68.7	66.5	70.3	80.1	85.5	87.5
EU (27 countries)		61.9	61.0	60.5	61.9	62.3	62.8	61.6	59.0	62.2	74.6	80.0	82.5
Belgium		107.8	106.5	103.4	98.4	94.0	92.0	88.0	84.0	89.2	95.7	95.5	97.8
Bulgaria		72.5	66.0	52.4	44.4	37.0	27.5	21.6	17.2	13.7	14.6	16.2	16.3
Czech Republic		17.8	23.9	27.1	28.6	28.9	28.4	28.3	27.9	28.7	34.2	37.8	40.8
Denmark		52.4	49.6	49.5	47.2	45.1	37.8	32.1	27.1	33.4	40.6	42.9	46.6
Germany		60.2	59.1	60.7	64.4	66.2	68.5	68.0	65.2	66.8	74.5	82.5	80.5
Estonia		5.1	4.8	5.7	5.6	5.0	4.6	4.4	3.7	4.5	7.2	6.7	6.1
Ireland		35.1	35.2	32.0	30.7	29.5	27.3	24.6	25.1	44.5	64.9	92.2	106.4
Greece		103.4	103.7	101.7	97.4	98.6	100.0	106.1	107.4	112.9	129.7	148.3	170.6
Spain		59.4	55.6	52.6	48.8	46.3	43.2	39.7	36.3	40.2	53.9	61.5	69.3
France		57.3	56.9	58.8	62.9	64.9	66.4	63.7	64.2	68.2	79.2	82.3	86.0
Italy		108.5	108.2	105.1	103.9	103.4	105.7	106.3	103.3	106.1	116.4	119.2	120.7
Cyprus		59.6	61.2	65.1	69.7	70.9	69.4	64.7	58.8	48.9	58.5	61.3	71.1
Latvia		12.4	14.1	13.6	14.7	15.0	12.5	10.7	9.0	19.8	36.7	44.5	42.2
Lithuania		23.6	23.0	22.2	21.0	19.3	18.3	17.9	16.8	15.5	29.3	37.9	38.5
Luxembourg		6.2	6.3	6.3	6.1	6.3	6.1	6.7	6.7	14.4	15.3	19.2	18.3
Hungary		56.1	52.7	55.9	58.6	59.5	61.7	65.9	67.0	73.0	79.8	81.8	81.4
Malta		54.9	60.5	59.1	67.6	71.7	69.7	64.0	61.9	62.0	67.6	68.3	70.9
Netherlands		53.8	50.7	50.5	52.0	52.4	51.8	47.4	45.3	58.5	60.8	63.1	65.5
Austria		66.2	66.8	66.2	65.3	64.7	64.2	62.3	60.2	63.8	69.2	72.0	72.4
Poland		36.8	37.6	42.2	47.1	45.7	47.1	47.7	45.0	47.1	50.9	54.8	56.4
Portugal		50.7	53.8	56.8	59.4	61.9	67.7	69.4	68.4	71.7	83.2	93.5	108.1
Romania		22.5	25.7	24.9	21.5	18.7	15.8	12.4	12.8	13.4	23.6	30.5	33.4
Slovenia		26.3	26.5	27.8	27.2	27.3	26.7	26.4	23.1	22.0	35.0	38.6	46.9
Slovakia		50.3	48.9	43.4	42.4	41.5	34.2	30.5	29.6	27.9	35.6	41.0	43.3
Finland		43.8	42.5	41.5	44.5	44.4	41.7	39.6	35.2	33.9	43.5	48.6	49.0
Sweden		53.9	54.7	52.5	51.7	50.3	50.4	45.3	40.2	38.8	42.6	39.5	38.4
United Kingdom		41.0	37.7	37.7	39.1	41.0	42.2	43.3	44.2	52.3	67.8	79.4	85.0
Iceland		:	:	:	:	:	26.0	27.9	28.5	70.3	87.9	93.1	98.8
Norway		:	29.2	36.1	44.3	45.6	44.5	55.4	51.5	48.2	43.5	43.7	29.0
Croatia		:	:	40.0	40.9	43.2	43.7	35.5	32.9	28.9	35.3	:	:
Turkey		43.1	77.9	74.0	67.7	59.6	52.7	46.5	39.9	40.0	46.1	42.4	:

<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&plugin=0&language=en&pcode=teina225>

Πίνακας 9: Διαχρονική εξέλιξη του πραγματικού ΑΕΠ

geo	time	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
EU (27 countries)		1.5	2.5	2.1	3.3	3.2	0.3	-4.3	2.1	1.5	-0.3 ^f	0.4 ^f	1.6 ^f
Euro area (changing composition)		0.7	2.2	1.7	3.2	2.9	0.4	-4.4	2.0	1.4	-0.4 ^f	0.1 ^f	1.4 ^f
Euro area (17 countries)		0.7	2.2	1.7	3.2	3.0	0.4	-4.4	2.0	1.4	-0.4 ^f	0.1 ^f	1.4 ^f
Euro area (16 countries)		0.7	2.2	1.7	3.2	3.0	0.4	-4.4	2.0	1.4	-0.4 ^f	0.1 ^f	1.4 ^f
Belgium		0.8	3.3	1.8	2.7	2.9	1.0	-2.8	2.4	1.8	-0.2 ^f	0.7 ^f	1.6 ^f
Bulgaria		5.5	6.7	6.4	6.5	6.4	6.2	-5.5	0.4	1.7	0.8 ^f	1.4 ^f	2.0 ^f
Czech Republic		3.8	4.7	6.8	7.0	5.7	3.1	-4.5	2.5	1.9	-1.3 ^f	0.8 ^f	2.0 ^f
Denmark		0.4	2.3	2.4	3.4	1.6	-0.8	-5.7	1.6	1.1	0.6 ^f	1.6 ^f	1.3 ^f
Germany		-0.4	1.2	0.7	3.7	3.3	1.1	-5.1	4.2	3.0	0.7	0.8 ^f	2.0 ^f
Estonia		7.8	6.3	8.9	10.1	7.5	-4.2	-14.1	3.3	8.3	2.5 ^f	3.1 ^f	4.0 ^f
Ireland		3.9	4.4	5.9	5.4	5.4	-2.1	-5.5	-0.8	1.4	0.4 ^f	1.1 ^f	2.2 ^f
Greece		5.9	4.4	2.3 ^b	5.5	3.5	-0.2 ^p	-3.1 ^p	-4.9 ^p	-7.1 ^p	-6.0 ^f	-4.2 ^f	0.6 ^f
Spain		3.1	3.3	3.6	4.1	3.5	0.9	-3.7	-0.3	0.4	-1.4 ^f	-1.4 ^f	0.8 ^f
France		0.9	2.5	1.8	2.5	2.3	-0.1	-3.1	1.7	1.7	0.2 ^f	0.4 ^f	1.2 ^f
Italy		0.0	1.7	0.9	2.2	1.7	-1.2	-5.5	1.8	0.4	-2.3 ^f	-0.5 ^f	0.8 ^f
Cyprus		1.9	4.2	3.9	4.1	5.1	3.6	-1.9	1.3	0.5	-2.3 ^f	-1.7 ^f	-0.7 ^f
Latvia		7.6 ^b	8.9 ^b	10.1 ^b	11.2 ^b	9.6 ^b	-3.3 ^b	-17.7 ^b	-0.9 ^b	5.5 ^b	4.3 ^f	3.6 ^f	3.9 ^f
Lithuania		10.3	7.4	7.8	7.8	9.8	2.9	-14.8	1.5	5.9	2.9 ^f	3.1 ^f	3.6 ^f
Luxembourg		1.7	4.4	5.3	4.9	6.6	-0.7	-4.1	2.9	1.7	0.4 ^f	0.7 ^f	1.5 ^f
Hungary		3.9	4.8	4.0	3.9	0.1	0.9	-6.8	1.3	1.6	-1.2 ^f	0.3 ^f	1.3 ^f
Malta		0.7	-0.3	3.6	2.6	4.1	3.7	-2.4	2.7	1.6	1.0 ^f	1.6 ^f	2.1 ^f
Netherlands		0.3	2.2	2.0	3.4	3.9	1.8	-3.7	1.6	1.0	-0.3 ^f	0.3 ^f	1.4 ^f
Austria		0.9	2.6	2.4	3.7	3.7	1.4	-3.8	2.1	2.7	0.8 ^f	0.9 ^f	2.1 ^f
Poland		3.9	5.3	3.6	6.2	6.8	5.1	1.6	3.9	4.3	2.4 ^f	1.8 ^f	2.6 ^f
Portugal		-0.9	1.6	0.8	1.4	2.4	0.0	-2.9	1.9	-1.8 ^p	-3.0 ^f	-1.0 ^f	0.8 ^f
Romania		5.2	8.5	4.2	7.9	6.3	7.3	-6.6	-1.1	2.2	0.8 ^f	2.2 ^f	2.7 ^f
Slovenia		2.9	4.4	4.0	5.8	7.0	3.4	-7.8	1.2	0.6	-2.3 ^f	-1.6 ^f	0.9 ^f
Slovakia		4.8	5.1	6.7	8.3	10.5	5.8	-4.9	4.4	3.2	2.6 ^f	2.0 ^f	3.0 ^f
Finland		2.0	4.1	2.9	4.4	5.3	0.3	-8.5	3.3	2.8	0.1 ^f	0.8 ^f	1.3 ^f
Sweden		2.3	4.2	3.2	4.3	3.3	-0.6	-5.0	6.6	3.7	1.1 ^f	1.9 ^f	2.5 ^f
United Kingdom		3.8	2.9	2.8	2.6	3.6	-1.0	-4.0	1.8	0.9	0.0	0.9 ^f	2.0 ^f
Iceland		2.4	7.8	7.2	4.7	6.0	1.2	-6.6	-4.0	2.6	2.7 ^f	2.3 ^f	2.9 ^f
Norway		1.0	4.0	2.6	2.3	2.7	0.1	-1.6	0.5	1.2	3.1 ^f	2.5 ^f	2.3 ^f
Switzerland		0.0	2.4	2.7	3.8	3.8	2.2	-1.9	3.0	1.9	1.0 ^f	1.4 ^f	1.9 ^f
Montenegro		2.5	4.4	4.2	8.6	10.7	6.9	-5.7	2.5	3.2	0.2 ^f	2.4 ^f	3.0 ^f
Croatia		5.4	4.1	4.3	4.9	5.1	2.1	-6.9	-1.4 ^p	0.0 ^p	-1.9 ^f	0.0 ^f	1.4 ^f
Former Yugoslav Republic of Mac		2.8	4.6	4.4	5.0	6.1	5.0	-0.9	2.9	2.8	0.8 ^f	1.7 ^f	2.2 ^f
Turkey		5.3	9.4	8.4	6.9	4.7	0.7	-4.8	9.0	8.5 ^f	3.0 ^f	2.9 ^f	3.7 ^f
United States		2.5	3.5	3.1	2.7	1.9	-0.3	-3.1	2.4	1.8	2.2	2.3 ^f	2.6 ^f
Japan		1.7	2.4	1.3	1.7	2.2	-1.0	-5.5	4.7	-0.6	2.0 ^f	0.8 ^f	1.9 ^f

<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&plugin=1&language=en&pcode=tec00115>

Πίνακας 10:Συσχέτιση ρυθμού ΑΕΠ και ανταγωνιστικότητα

Παλινδρόμηση προς απόδειξη της συσχέτισης μεταξύ Ρυθμού ΑΕΠ και Ανταγωνιστικότητα

4,5						
4,2						
3,4						
5,9						
4,4						
2,3						
4,5						
4,3						
1,3						
-2,3						
-4,2						
<hr/>						
Παλινδρόμησης	0,755748063					
	0,571155134					
	0,517549526					
	12,71534014					
	10					
<hr/>						
βαθμοί ελευθερίας	SS	MS	F	Σημαντικότητα F		
1	1722,661001	1722,661001	10,65476456	0,011455731		
8	1293,438999	161,6798749				
9	3016,1					
<hr/>						
Συντελεστές	Τυπικό σφάλμα	t	τιμή-P	Κατώτερο 95%	Υψηλ	
63,41480037	5,076434584	12,49199597	1,57749E-06	51,70852123	7	
,5	-4,249916121	1,301992343	-3,264163684	0,011455731	-7,252315847	-1

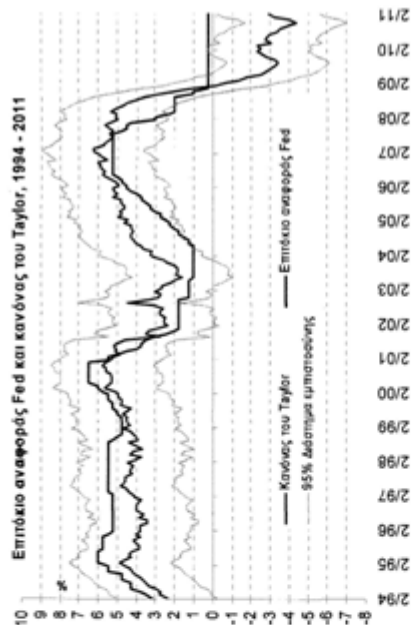
ΗΠΑ: Πιθανή η σταδιακή μείωση του ισολογισμού του ALPHA BANK της Fed στο β' εξάμηνο του 2011

ALPHA BANK

- ▶ Σε μηδενικά επίπεδα παραμένει το επιτόκιο αναφοράς της Fed από το Δεκέμβριο του 2008.
- ▶ Σε εξέλιξη το πρόγραμμα αγοράς κρατικών ομολόγων ύψους \$600 δισ..
- ▶ Η εκτίμηση του κανόνα του Taylor καταδεικνύει ότι σύμφωνα με τα τρέχοντα ποσοστά ανεργίας (8,9%) και δομικού αποπληθωριστή προσωπικής κατανάλωσης (0,9%) η ιδιαίτερα επεκτατική νομισματική πολιτική της Fed αποτελεί ορθή επιλογή.
- ▶ Εκτιμούμε ότι η Fed θα ολοκληρώσει το πρόγραμμα αγοράς κρατικών ομολόγων τον Ιούνιο. Εφόσον διατηρηθεί στους επόμενους μήνες η τάση βελτίωσης των συνθηκών στην αγορά εργασίας, αναμένουμε σταδιακή μείωση του ενεργητικού της Fed στο β' εξάμηνο του 2011, στα πλαίσια σταδιακής απόσυρσης της ποσοστικής χαλάρωσης. Πιθανή η μεταβολή του λεκτικού (*extended period*) της Fed το γ' τρίμηνο.
- ▶ Πιθανότητα για αύξηση του επιτοκίου αναφοράς της Fed στο 0,50% δεν αναμένεται πριν τα τέλη του 2011.

Πηγή: Bloomberg, Ανάλυση Διεθνών Αγορών

Κατάσταση Προσωπικής Κατανάλωσης	7,00	7,25	7,50	7,75	8,00	8,25	8,50	8,75	9,00	9,50	10,00
0,50	-1,07	-1,41	-1,75	-2,09	-2,44	-2,78	-3,12	-3,46	-3,81	-4,49	-5,16
0,75	-0,60	-0,94	-1,29	-1,63	-1,97	-2,31	-2,66	-3,00	-3,34	-4,03	-4,71
1,00	-0,14	-0,48	-0,82	-1,16	-1,51	-1,85	-2,19	-2,53	-2,88	-3,56	-4,25
1,25	0,33	-0,01	-0,36	-0,70	-1,04	-1,38	-1,73	-2,07	-2,41	-3,10	-3,78
1,50	0,80	0,45	0,11	-0,23	-0,58	-0,92	-1,26	-1,60	-1,95	-2,63	-3,32
1,75	1,26	0,92	0,58	0,23	-0,11	-0,45	-0,80	-1,14	-1,48	-2,17	-2,85
2,00	1,73	1,38	1,04	0,70	0,36	0,01	-0,33	-0,67	-1,02	-1,70	-2,39
2,25	2,19	1,85	1,51	1,16	0,82	0,48	0,14	-0,21	-0,55	-1,24	-1,92
2,50	2,66	2,31	1,97	1,63	1,29	0,94	0,60	0,26	-0,09	-0,77	-1,46

Βιβλιογραφικές Αναφορές

Ελληνική Βιβλιογραφία

Γιαννέλης, Δ. (2006), «Εισαγωγή στη Μακροοικονομική Θεωρία», Αθήνα.

Δικηγορικός Σύλλογος Αθηνών. (15 Ιουνίου 2010), «Μνημόνιο», Σύνταγμα, Ευρωπαϊκή Συνθήκη και Ε.Σ.Δ.Α., Αθήνα.

Δράκος, Γ. (1998), «Εισαγωγή στη Δημόσια Οικονομική», Εκδόσεις Σταμούλης, Αθήνα.

Ινστιτούτο Διεθνών Οικονομικών Σχέσεων. (2007), «Αγορά Χωρίς Σύνορα, Τριμηνιαία επιθεώρηση διεθνούς οικονομίας και πολιτικής», Τόμος 13, Εκδόσεις Πήγασος, Αθήνα.

Ράπανος, Β. (2009), «Μέγεθος και Εύρος Δραστηριοτήτων του Δημοσίου Τομέα», Ίδρυμα Οικονομικών & Βιομηχανικών Ερευνών, Κείμενο Εργασίας.

Σαραντίδης, Σ. (1998), «Θεωρία Άριστης Κατανομής Οικονομικής της Ευημερίας και Γενικής Ισορροπίας», Πειραιάς.

Σκούντζος, Θ. (2006), «Οικονομική Ανάπτυξη – Μέτρα Πολιτικής», Εκδόσεις Σταμούλης, Αθήνα.

Δημόσιος χρέος: το αμαρτωλό παρελθόν του '80, βαριά κληρονομιά για το μέλλον,
http://news.kathimerini.gr/4dcgi/_w_articles_economy_1_26/02/2006_17_5308

Εθνική Συνομοσπονδία Ελληνικού Εμπορίου. (2010). Αποτελέσματα έρευνας καταγραφής των κλειστών επιχειρήσεων σε εμπορικούς δρόμους της Αθήνας,
http://www.esee.gr/UploadFiles/Documents/Research%20ESEE/Erevna_ESEE_Louketa_August_2010.pdf

Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Ενοποιημένη Απόδοση της Συνθήκης για την Ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας (2002), http://eur-lex.europa.eu/el/treaties/dat/12002E/pdf/12002E_EL.pdf.

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης, http://ec.europa.eu/economy_finance/sgp/index_el.htm.

<http://el.wikipedia.org>, 10/05/2013

<http://Newsbomb.gr>, 10/05/2013

<http://epp.eurostat.ec.europa.eu>, 14/05/2013

<http://www.protothema.gr>, 14/05/2013

<http://blog.stockwatch.com.cy/?p=1722>, 16/05/2013

<http://www.politis-news.com./cgibin/hweb?-A=235210&-V=articles>,
21/05/2013

<http://www.xrimaonline.gr/233970/ok-apo-mosxa-sthn-epimhkynsh-apoplhrwmhs-toy=kypriakoy-daneiou>, 21/05/2013

[http://www.mof.gov.cy/mof/pdmo/pdmo.nsf/All/E8D85B5CBB5AD977C225782B002F33C9/\\$file/Ετήσια%20Εκθεση%202012.pdf](http://www.mof.gov.cy/mof/pdmo/pdmo.nsf/All/E8D85B5CBB5AD977C225782B002F33C9/$file/Ετήσια%20Εκθεση%202012.pdf), 06/06/2013

Ξένη Βιβλιογραφία

Cabral, R. (2010), «*The PIGS' External Debt Problem*», www.oecd.org/dataoecd/6/39/44785912.pdf

Eurostat, « *Euro Indicators*»,

http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_PUBLIC/2-22042010-BP/EN/2-22042010-BP-EN.PDF.

Eurostat, « *Provision of deficit and debt data for 2009 - first notification*», April 2010.

Odius Debt,

http://www.stanford.edu/~jayachan/odious_debt.pdf

Papapetrou, E. (2006), « *The Public-Private Sector Pay Differential in Greece*», *Public Finance Review*, Vol. 34, No. 4, pp. 450–73.

Morgan, J. P.(2006), « *Who are the losers from a Greek debt restructuring?*», Μάιος 2011.

http://mm.jpmorgan.com/stp/t/c.do?i=757FA-3&u=a_p*d_591058.pdf*h_2m4he ucd%0D%0A